PIV 1399

Biblioteca Bucureștilor

3
Martie
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

BUCUREŞTI
Inventar nr. 33712

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

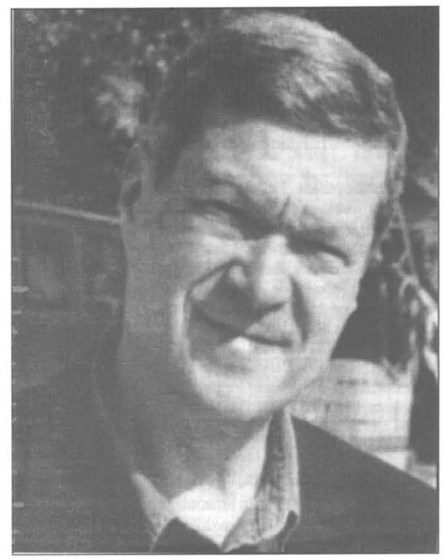

MIRCEA ANGHELESCU

– 70 de ani –

Nici unul dintre basmele lui Ispirescu şi probabil nici unul dintre basmele noastre în general n-a prilejuit comentarii mai interesante şi mai sugestive din punct de vedere filosofic decît cunoscutul **Tinerețe fără bătrînețe şi viață fără de moarte**, *cu care debutează atît de fericit şi parcă simbolic activitatea sa de scriitor de basme. Creator de probleme pentru folcloriști, căci el „pare a fi necunoscut în literatura folclorică europeană", cum zice Şăineanu, cel puțin în forma pe care i-o dă Ispirescu, după cum nedumereşte şi abaterea de la regula finalului fericit al basmelor dintotdeauna, acest text a prilejuit cîteva comentarii care interesează direct chestiunea literaturității sale, adică a existenței unei structuri capabile să exprime, dincolo de elementele folclorice ale narațiunii, o atitudine, o viziune şi deci o creație personală a autorului.*

„Introducere în opera lui Petre Ispirescu"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI
Acad. Solomon MARCUS – Preţul suspiciunii / *The Prisonier's Dilemma* /2

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ
Moses GASTER – Memorii / *Memories* /3

PATRIMONIU
Ediţii / *Editions of Mircea Eliade* /7

ISTORIA CĂRŢII
Prof. univ. dr. Mihail DIACONESCU – Pledoarie pentru o fenomenologie narativă /8
Pleading for a Narrative Phenomenology

AUTOGRAFE CONTEMPORANE
Tudor Meiloiu, un pictor din Grădina Paradisului / *Tudor Meiloiu, a Painter from Heaven's Garden* /10

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC
Salonul de Carte, Presă şi Muzică – AMPLUS 2011 – la întâlnirea de primăvară cu bucureştenii /12
AMPLUS 2011 Book, Press and Music Parlour – Spring Meeting in Bucharest
Din viaţa filialelor Bibliotecii Metropolitane Bucureşti / *News on Metropolitan Library of Bucharest's Branches* /14
Reuniune la Biblioteca Judeţeană din Piteşti / *National Symposium at the County Library of Piteşti* /16
EBLIDA – Europeana – punct de referinţă pentru cultura europeană pe Internet /17
Europeana – Reference Point for European Culture on the Internet
Noua Renaştere – Raportul Comitetului Înţelepţilor despre Patrimoniul Cultural European Online (I) /19
The New Renaissance – The Comité des Sages Call To Bring Europe's Cultural Heritage Online (I)

In memoriam
Dr. Ion CONSTANTIN – La despărţirea de Ioan Grigorescu / *To the Passing of Ioan Grigorescu* /28

ORIZONTURI
Lector univ. dr. Eugeniu NISTOR – Analiza emisiunii de televiziune *La porţile ceriului* de Grigore Leşe /29
Case Study on Grigore Leşe's Television Programme "La Porţile ceriului"
Artur Silvestri – 58. O bătălie câştigată, o victorie amânată: Protocronismul românesc /31
Artur Silvestri – 58. Winning a Batle, Delaying a Victory: the Romanian Protochronism
Dr. Ludmila STERN – Iosif Brodski: drumul de la „pierde-vară" la laureatul Nobel /32
Joseph Brodsky: the Road from "Social Parasitism" to Nobel Laureate
Relaţiile dintre România şi Republica Moldova. Actualitate şi perspective /35
Relations between Romania and Republic of Moldova. Actuality and Perspectives

CATALOG
Mircea Eliade: 13 martie 1907 – 22 aprilie 1986 / *Mircea Eliade: March 13, 1907 – April 22, 1986* /36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE
Dr. Marian NENCESCU – Sfântul Patrick şi trifoiul norocos / *Saint Patrick and the Lucky Shamrock* /38

CALENDAR – Martie / *March 2011* /39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
Inventar Nr. 33712

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂSFOIRI

Preţul suspiciunii

Acad. Solomon MARCUS

Legenda spune că stăpânul unei închisori în care se aflau doi deţinuţi – izolaţi fiecare în câte o celulă – a chemat la el pe unul dintre deţinuţi, oferindu-i libertatea şi o sumă importantă de bani dacă-şi va mărturisi vinovăţia cu cel puţin o zi înaintea celuilalt deţinut, urmând ca acesta din urmă să fie spânzurat. „Ce se întâmplă dacă amândoi ne mărturisim vinovăţia în aceeaşi zi?", întreabă deţinutul pe stăpânul închisorii.

„Veţi rămâne amândoi în viaţă, dar veţi sta zece ani la închisoare", răspunde stăpânul închisorii. „Dar dacă nici unul dintre noi nu va depune mărturia cerută?" „Atunci veţi fi amândoi puşi în libertate, dar nu veţi primi nici o recompensă băneasca. Dar ce siguranţă ai că celălalt nu se va grăbi să mărturisească şi să-şi ia mai repede banii? Acum du-te în celula ta şi gândeşte-te până mâine asupra răspunsului". O discuţie similară a avut loc între stăpânul închisorii şi celălalt deţinut.

În ce constă dilema în faţa căreia se află fiecare dintre cei doi deţinuţi?

Ea constă în a alege între două strategii, fiecare cu riscurile şi cu speranţele ei: să taci, abţinându-te de la orice mărturie, sau să accepţi să depui mărturie de vinovăţie. Cele patru rezultate posibile, obţinute prin combinarea fiecărei strategii a unuia dintre deţinuţi cu fiecare strategie a celuilalt sunt următoarele: (1) ambii deţinuţi tac, obţinând astfel libertatea, dar neprimind nici o sumă de bani; (2) unul tace, dar celălalt depune mărturie, obţinând astfel atât libertatea, cât şi recompensa băneasca, în timp ce colegul său este trimis la spânzurătoare; (3) situaţia precedentă, cu inversarea rolurilor; (4) cei doi deţinuţi dau dovadă de spirit practic şi depun mărturie în aceeaşi zi (ziua imediat următoare discuţiei cu stăpânul închisorii), salvându-şi astfel viaţa, dar rămânând în închisoare zece ani.

Este important, pentru înţelegerea dilemei pe care o trăiesc cei doi deţinuţi, faptul că ei nu pot comunica, pentru a-şi coordona deciziile. Acest fapt îşi pune amprenta pe întreaga lor comportare. Dar mai este un factor care intervine decisiv; încrederea reciprocă. Dacă ei ar putea comunica şi ar avea încredere unul în celălalt, este foarte probabil că ar conveni să tacă amândoi, salvându-şi astfel nu numai viaţa, ci şi libertatea (rezultatul 1).

Însă deţinuţii nu pot comunica. Dacă ei totuşi manifestă înţelepciune şi dacă fiecare dintre ei are încredere în bunele intenţii şi înţelegerea celuilalt, atunci este foarte probabil că vor alege calea tăcerii. Dacă însă ei sunt stăpâniţi de raţiune, dacă fiecare dintre ei are încredere în înţelepciunea celuilalt, dar nu şi în sinceritatea sa, atunci este foarte probabil că se vor grăbi amândoi să-şi mărturisească vinovăţia în prima zi.

Faţă de cele discutate mai sus, pot interveni unele complicaţii. Mai întâi, se pune problema măsurii în care fiecare dintre cei doi deţinuţi îşi construieşte o imagine corectă a atitudinii celuilalt şi a modului în care propria sa atitudine este imaginată de către celălalt. Apoi, sunt posibile asimetrii, atât în ceea ce priveşte atitudinile şi strategiile adoptate (este posibil ca numai unul dintre ei să aibă încredere în celălalt), cât şi în ceea ce priveşte modul în care fiecare dintre ei îşi reprezintă atitudinea celuilalt.

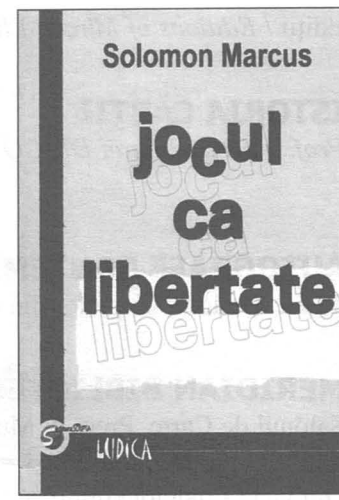

Interesul acestei celebre „dileme a deţinuţilor" (*the prisoner's dilemma*) stă în capacitatea ei de a modela situaţii importante existente atât în relaţiile personale, cât şi în cele dintre state. Dar această modelare are loc nu la nivelul datelor concrete ale dilemei, ci la al semnificaţiilor pe care ea le degajă. Teoria clasică a jocurilor recomandă drept cea mai raţională strategie pe aceea a mărturiei imediate de vinovăţie, singura care duce în mod sigur la propria supravieţuire. Aceasta nu este însă o strategie cooperativă, ea putând duce la sacrificarea celuilalt deţinut. Raţionalitatea strategiei este condiţionată de caracterul ei egoist, de suspiciune. Dar aceasta este drama oricărei strategii adoptate în condiţii de neîncredere reciprocă. Controlul şi limitarea armelor sunt tipice pentru această raţionalitate în condiţii de neîncredere. Spre deosebire de jocul păsărilor, unde strategia cea mai raţională era cea mai cooperativă, în cel de faţă garanţia de supravieţuire vine în conflict cu spiritul cooperativ. Ia naştere o antinomie având ca termeni raţionalitatea şi spiritul necooperativ. Acesta este preţul suspiciunii. Limitarea armamentelor şi apoi dezarmarea, în condiţii de încredere reciprocă, ar fi deosebit de profitabile pentru toate părţile, deoarece ar conduce la o reducere considerabilă a cheltuielilor militare. În condiţii de suspiciune însă, posibilitatea ca una dintre părţi să încerce să le păcălească pe celelalte nu poate fi subapreciată; ea ar putea conduce la un rezultat de tipul 2 sau 3 în dilema deţinuţilor.

Iată de ce orice iniţiativă de reducere a cheltuielilor militare constituie un act de curaj şi înţelepciune.

Solomon Marcus, *Jocul ca libertate*, Editura Scripta, Bucureşti, 2003, pp. 77-79

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Memorii

Moses GASTER

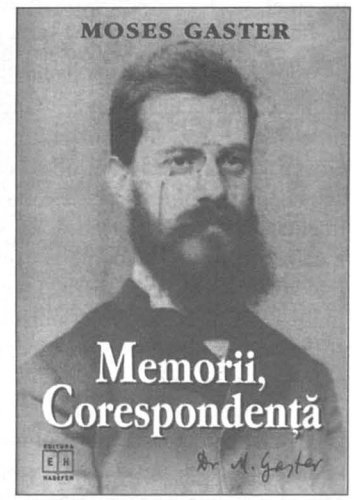

Despre economii. Tata comanda în fiecare an, din Ungaria, un butoi de Tokay, pe care îl puneam apoi în sticle, în pivniţă. Câteva din sticle s-au spart, ori fiindcă dopurile nu au fost fierte suficient, ori fiindcă sticlele au fost crăpate în timpul îmbutelierii. Peste vară cumpăram un car cu pepeni verzi; şi ne aşezam la masă mâncând cu toţii doi sau trei pepeni deodată. Un car întreg, cu vreo sută de pepeni, costa cam cinci lire sterline, o sumă valorând mult mai mult cu optzeci de ani în urmă.

Partea sanitară era extrem de primitivă, mai puţin în casa noastră, unde fusese construită o baie la capătul culoarului; în multe locuri, W.C.-ul era în mijlocul grădinii, abia înconjurat de câţiva pereţi, iar sub dogoarea verii temperatura devenea de nesuportat şi se poate imagina cât de dezgustător era. Din timp în timp, noaptea, locul era curăţat şi golit, iar oamenii erau plătiţi la numărul de găleţi umplute. Mă mir până astăzi cum am putut rămâne imuni şi am crescut sănătoşi, în ciuda lipsei oricăror precauţii elementare. Noaptea, în timpul iernii, pe ploaie, trebuia să străbatem curtea până la locul cu pricina. E greu de imaginat o asemenea stare de lucruri pentru cineva care nu a trăit în Răsărit.

Trebuie spus că toată apa cu care se spălau vasele, sau hainele, era aruncată în curte; vara o usca soarele, iar iarna îngheţa. Canalizare nu exista, a fost construită mai târziu; aici trebuie să precizez din nou că la revenirea tatei în casa bunicului, după moartea lui, a fost unul din primii care a profitat de noul sistem de canalizare şi l-a introdus la noi.

Problema apei este una foarte interesantă. În multe case erau puţuri sau fântâni din care apa era scoasă cu găleata, dar în multe locuri nici măcar asta nu exista. În schimb, existau sacagii care purtau apa într-un butoi pus pe două roate şi tras de un cal, cu o deschidere sus şi pe o parte, unde spânzura şi o găleată de lemn. Apa pentru comunitate era scoasă din Dâmboviţa, râul care curge prin Bucureşti. Pe timpul acela, mai ales în cartierele mai joase, cele mai neglijate, râul curgea – greu de imaginat – la voia întâmplării; nu exista un mal adevărat şi lumea putea trece prin apă. Într-un loc, pe Calea Văcăreşti, drumul cobora până la apă; locul se numea Vadul Sacagiilor, adică rampa celor care purtau apa. Sacagiii veneau cu căruţele până în râu, umpleau găleata şi o goleau în butoi. Când terminau, se urcau în căruţă şi plecau să o vândă. Apa arăta ca un nămol gălbui.

Nu departe, pe malul apei, se afla un loc de tăiat oile. Era în spatele Sinagogii Sefarde, în jos de Sinagoga Mare – pentru a o distinge de cealaltă sinagogă, mai mică, aproape învecinată, Sinagoga Ghika. Acolo măcelarii îşi lăsau oile tăiate şi în drum spre şcoală am trecut adesea în timp ce *şohtimul* tăia gâtlejul unui miel, cu măcelarul aşezat în genunchi pentru a-l reţine, acesta din urmă continuând tăiatul şi jupuindu-l. Măcelarul obişnuia să umfle băşica plămânului şi să o spargă, cu rezultatul că pielea se detaşa de la sine de carne. O întorcea apoi ca pe o mănuşă, jupuind animalul în întregime. Apoi despica mielul şi arunca în apă măruntaiele şi alte resturi care curgeau pe gârlă până la locul unde veneau sacagiii. Toate resturile erau aruncate în râu şi asta era apa care se vindea lumii. Îmi aduc aminte cum ne-o aduceau şi nouă. Într-un colţ al curţii aveam o vană, în care deşertau acea apă murdară şi nămoloasă.

Bineînţeles, plăteam exact cantitatea de apă adusă. În starea în care era, apa nu putea fi băută, aşa că se punea în ea alaun şi se amesteca cu un băţ mare timp îndelungat, aşteptându-se cam o oră să se limpezească. Apoi, nămolul se lăsa la fund. M-am mirat întotdeauna cum am scăpat de orice contaminare, fiindcă sunt sigur că, dacă o asemenea apă ar fi fost oferită în Anglia, ea ar fi fost cauza unor boli teribile. [...]

Mai târziu, apa era adusă de pe dealul Filaretului. Sacagiii puneau iarbă deasupra butoiului, semn că apa era adusă de pe deal. Iarbă verde nu se putea găsi la Vadul Sacagiilor! Trebuia să o plătim dublu sau triplu, dar eram bucuroşi să o avem. Bunicul a cumpărat un filtru, o pâlnie uriaşă dintr-o materie poroasă. L-a pus într-o ladă de lemn şi ea uriaşă, ataşat la partea de sus şi l-am folosit vreme îndelungată. Apoi a fost neglijat şi nu mai ştiu ce s-a întâmplat cu el. [...]

Şcoala era la celălalt capăt al podului, opus celui la care se tăiau oile. Se afla la capătul Căii (Văcăreşti). În spatele ei era o grădină foarte mare, aproape o pădure, lăsată complet neîngrijită, iar de partea cealaltă era un palat în ruine. În copacii pădurii îşi aveau cuiburile sute de ciori. Se hrăneau cu măruntaiele şi alte bucăţi rămase de la mieii tăiaţi. Zgomotul pe care îl făceau dimineaţa şi seara era dificil de suportat. Se amesteca cu lecţiile noastre, dar nu se putea face nimic.

În faţă se găsea Mitropolia. Acum, din câte înţeleg, totul a fost dărâmat şi schimbat, în loc fiind construite case, o mare piaţă, râul a fost canalizat, iar locul este aproape de nerecunoscut. Plecând de acasă, obişnuiam să trec uneori prin cimitirul bisericii Sf. Nicolae sau pe o străduţă care mă ducea tot la... şi apoi, prin spatele Sinagogii, ajungeam în acel loc. Sinagoga rămânea pe stânga. Pe dreapta se găsea casa lui Halfon, bancherul foarte bogat, preşedintele comunităţii sefarde. Cred că familia s-a stabilit ulterior la Paris. (Unii îi scriu numele Jalfon, după pronunţarea spaniolă a lui J, care e aceeaşi ca şi pentru H; astfel Haim devine Jaim, iar neştiutorii îl pronunţă Jalfon şi Jaim).

La şcoala aceea am terminat cursul preparator, am trecut examenul şi am intrat la Liceul „Lazăr", unde era director Popescu. Existau numai patru clase. Şcoala avea două intrări: una cum veneai prin curtea bisericii Sf. Gheorghe cel Vechi şi cealaltă, mai apropiată de noi, printr-un pasaj foarte îngust – cât să treacă o singură persoană – care era adesea foarte murdar şi obscen, dar avea avantajul de a fi cu mult mai aproape, la doar circa cinci minute de casa noastră.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cam pe atunci, sau poate când eram ceva mai mic, s-a întâmplat să mă îmbolnăvesc, cu dureri de gât. Ca într-un vis mi-l amintesc pe doctorul Barasch, prieten al casei, venind să mă examineze și simt încă în gură lingura, presându-mi limba pentru a vedea despre ce e vorba. E curios cum asemenea mici incidente nu numai că lasă o impresie îndelungată, dar și păstrează extrem de bine în memorie chipul cuiva.

Barasch a jucat un rol important în istoria civilizației române. El a fost cel dintâi care a predat științele naturii în România și a publicat revista „Știința Naturii". În același timp, a fost un savant evreu și învățământul științific în România a început practic cu el. [...]

Iarna, zăpada ajungea adesea spre un metru, iar turturii spânzurați de acoperișuri deveneau o primejdie la dezgheț. Unii dintre ei, îmi aduc aminte, ajungeau la mai multe zeci de centimetri și căderea lor în capul trecătorilor putea cauza răni grave. Guvernul a ordonat chiar odată ca lumea să curețe zăpada de pe acoperișuri. Multe dintre case erau acoperite cu tablă cositorită și imediat ce soarele începea să strălucească, zăpada se topea, încălzită și pe dedesubt, de la camere, iar straturile subțiate și topite alunecau de pe acoperiș. Unii se supuneau ordinului, cei mai mulți refuzau și funcționa obișnuita corupție. Oamenii primeau somații și erau pedepsiți cu amende considerabile, mai ales când era vorba de evrei.

Atunci când soarele strălucea într-o zi de ger, pe pământ zăpada sclipitoare avea alura unor mici diamante și se obișnuia să se iasă la Șosea, în săniile cu cai, conduse de birjari ruși, îmbrăcați în costumele lor naționale. Sănii primitive, făcute din lemn simplu, erau folosite de țărani pentru a aduce lemne sau alte bunuri din suburbii în oraș. Mulți dintre vizitiii săniilor făceau parte din secta „Scopților", o sectă rusă interzisă în Rusia. [...]

Ca urmare a vremii deosebit de grele, casele mai înstărite aveau geamuri duble, celelalte geam simplu și, iarna, se lipeau în jurul lor benzi de hârtie pentru a împiedica orice circulație a curenților de aer; în felul acesta camerele erau adesea supraîncălzite. Încălzirea caselor se făcea cu sobe de cahle, fumul trecea prin trei sau patru hornuri și apoi ieșea pe coș. Înainte de a ieși din sobă, exista un soi de clapă prin a cărei deschidere fumul putea intra în horn. Când se ardeau lemne, clapa nu era închisă până când toate gazele din cărbune se evaporau. Într-o noapte, clapa a fost închisă înainte ca gazele să fie eliminate. Dormeam în camera aceea și m-am trezit simțind că cineva îmi presează tâmplele să mi le spargă, nu alta. Mă găsiseră inconștient, jumătate sufocat de gazele sobei și dl Rokeah fusese cel care îmi presase tâmplele atât de tare, încât durerea puternică m-a trezit.

Când samovarul, ceainicul este încălzit cu jar de cărbune, e ținut apoi afară până când gazele, care pot fi simțite cu ușurință, se evaporă și doar după aceea se aduce în cameră. La fel se întâmplă cu „mangalul", folosit și el adesea. Este modalitatea orientală de a încălzi o cameră. Se aseamănă unui lighean mare, umplut cu un strat de cenușă pe care arde jarul. E ținut afară până când cărbunele este ars, transformându-se în jar roșu, și gazele au dispărut. Apoi „mangalul" se aduce în casă și iradiază căldură multă vreme, până când jarul arde cu totul. Poți pregăti ceaiul pe el dacă pui ibricul în interior sau poți prăji castane. Folosirea „mangalului" a încetat cu mulți ani în urmă, pe când eram foarte tânăr. I-a luat locul soba și, ceva mai târziu, când aveam vreo 13 ani, în București a fost introdus gazul metan.

Până atunci, străzile fuseseră iluminate cu lămpi cu petrol, câteva doar, desigur. Era o lumină mohorâtă și nu lipsită de primejdii. Când s-a introdus petrolul pentru luminatul Bucureștiului, era ținut în baloane de sticlă. Erau foarte fragile și la prima atingere se spărgeau; din cauza lor multe case au luat foc, lămpile cu petrol fiind primejdioase; în plus, nu se știa cum să se umble cu fitilul, cilindrul era și el fragil și, puse pe masă, erau extrem de periculoase. Multe erau atârnate de tavan; într-o anumită privință, așa erau mai sigure.

Nimeni nu visase la o vreme când orașul va fi luminat cu gaz și îmi aduc aminte imensa excitare a oamenilor când, pentru prima oară, a fost aprinsă o lampă cu gaz. Iluminatul se limita, desigur, la câteva străzi principale și m-am dus și eu să văd. Străzile erau înțesate cu oameni care vedeau pentru prima oară lumina tremurătoare albăstrie care ieșea din jetul de gaz aprins. Mama, al cărei preferat eram, s-a alarmat foarte tare de dispariția mea, tata la fel, dar el era mult mai flegmatic. Când m-am întors acasă, am încasat o mamă de bătaie bună. Cred că era prima dată când ieșeam la o oră atât de târzie, fără să le spun unde mă duc. [...]

Frigul era însă și el teribil și nimeni nu putea ieși fără un palton gros și galoși sau „șoșoni", asemănători unor pantofi groși puși peste galoși. Țineau foarte cald la picioare. Cei mai mulți purtau pe cap o „căciulă", de blană. Desigur, când mergeai la școală nu puteai îmbrăca un palton de blană; în schimb, exista o haină foarte groasă. În casă, se purta o jachetă mai subțire, căptușită cu blană. Aceasta era de obicei purtată de femei și se numea „scurteică", altfel spus o haină scurtă.

Patul nu se acoperea cu o cuvertură sau cu o plapumă de puf, ci cu o plapumă groasă, dacă o pot numi așa, umplută cu lână și cusută într-un fel special ca lâna să nu se strângă la un capăt sau altul. Te băgai sub această „plapumă" și dormeai la căldură, confortabil. După o vreme, totuși, lâna se scămoșa și atunci venea un plăpumar care desfăcea învelișul și o scotea așezând-o în fața lui. Apoi, se folosea de un soi de arc uriaș, cu o coardă groasă și, ținând arcul de partea lui de lemn, cu lâna în mijloc în fața lui, o trăgea printr-un pieptăn special, transformând-o în puf. Dintr-un ghem mic de lână încâlcită ieșea o cantitate nemăsurată de puf, la fel de fin precum cel mai fin puf adevărat. Bineînțeles, toate acestea au dispărut.

Iarna, singurele noastre jocuri erau bătaia cu bulgări sau făcutul oamenilor de zăpadă; să mergem să patinăm ni se părea sub demnitatea noastră, o pierdere de vreme. În Bucureşti exista un lac într-un parc, dar la vremea respectivă era considerat un loc nesigur și nici măcar fetele nu mergeau pe acolo cu băieții, fiindcă cei cu gust de plimbare erau o mare raritate. Nu-mi amintesc nici măcar să fi văzut vreunul, tot așa cum nu-mi aduc aminte să fi văzut vreo păpușă. Nimănui nu-i trecea prin gând să se ducă la lacul înghețat iarna, iar cei care o făceau erau considerați vagabonzi; după cum nimeni nu-și făcea griji dacă gheața era prea groasă sau prea subțire.

Acum înțeleg că parcul se numește Cișmigiu sau, altfel spus, „cișmea", adică o fântână, care exista acolo din vremurile vechi. În momentul de față, a devenit un loc de odihnă, unde oamenii mai înstăriți se duc vara. Au fost construite tot felul de [chioșcuri] și arată ca un parc modern din Occident. [...]

Ajuns la București, m-am dus să-l văd pe Hasdeu, atunci director al Arhivelor Statului. M-a primit extrem de prietenos și mi-a cerut să scriu pentru revista lui „Columna lui Traian", ceea ce am și făcut. Când m-am întors la Breslau, eram sub influența teoriei mitologiei solare a lui Max-Müller și am interpretat pe baza ei unul din basmele publicate de profesorul Ispirescu, pe care l-am și cunoscut mai târziu. Avea o tipografie a lui, montată undeva în curte, era un om fin, liniștit, cu chipul mai curând al unui bulgar, deși era român. Purta o barbă încâlcită, subțire, foarte lungă, blând și modest; mi-a oferit atunci primele două publicații pe care le scosese și ne-am întreținut despre ele și alte lucrări ale lui.

Mai târziu, între noi s-a dezvoltat o adevărată relație intimă și eu am fost cel care l-a determinat să-și publice marea lui

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

colecție de basme românești și prima colecție de proverbe românești a lui Anton Pann. I-am atras atenția și la manuscrisul poveștilor și proverbelor lui [Iordache] Golescu, pe care îl descoperisem la Odesa și care a fost achiziționat apoi de Academia Română.

Apoi m-am dus să-l văd pe D[imitrie] Sturdza, un om scund, cu o față rotundă, ochi neplăcuți, neliniștiți până la un punct și întotdeauna încântat să ia note pe bilețele de hârtie, scrise la cea mai mare repezeală. Era o ciudățenie a lui. Deși pretindea o descendență princiară, gura rea a lumii spunea la Iași că era mai degrabă un bastard. Un evreu, prieten intim al mamei lui, cu care semăna, era arătat cu degetul și, sub aspectul înfățișării, nu avea nimic în comun cu familia Sturdza. Nu pot depune mărturie pentru veridicitatea istoriei, dar, la Iași, toată lumea vorbea așa.

Sturdza se concentrase la început pe colecționarea monedelor românești și alcătuise o colecție remarcabilă. Avea la dispoziție bani suficienți și, chiar dacă răuvoitor din fire, nu cred că a fost lipsit de generozitate când era vorba de achiziții pentru Academia Română. A fost, pentru multă vreme, sufletul și forța motrice a acestei instituții, pe care a prezidat-o timp îndelungat.

Avea o voce pițigăiată și a fost unul din cei care au jucat un rol infam în abdicarea forțată a prințului Cuza; când conspiratorii au dat buzna în camera acestuia, l-au găsit cu o prințesă sârbă. I-au dat un ultimatum și, cum în cameră nu exista o masă de scris, Sturdza și-a împrumutat spatele și Cuza și-a scris astfel abdicarea; Sturdza, în schimb, a adunat și a luat apoi pentru el toate mesele găsite în palat.

Era un om cinstit când era vorba de afaceri bănești, dar în orice alte treburi se manifesta răzbunător și plin de venin. Vai de cel care îndrăznea să-l contrazică! A transformat în calvar viața regelui Carol, deși se purta aproape ca un lacheu, plin de umilință, lingând cizmele regelui și lovindu-l pe la spate.

Când ne-am întâlnit, s-a purtat amabil, mi-a dat publicația lui, pe care o păstrez încă și mi-a promis tot sprijinul, încântat de patriotismul meu românesc. [...]

Acum, când locuiam la București, m-am împrietenit cu multă lume.

Obișnuiam să merg la „soirées" la Maiorescu. Acolo a intrat în scenă Take Ionescu. Mama acestuia avea o reputație cu totul ieșită din comun. Era denumită „Cucoana Ghiță cu șapte pantaloni". Take Ionescu era un om fin și un orator deosebit, o minte ascuțită, inteligent până la un anumit grad, un avocat minunat, un om de cuvânt, care își ținea ulterior promisiunile.

A avut și el [un cenaclu]. În timp ce Maiorescu își avea așa-numiții lui boieri, el a încercat să adune la „soirée" oameni ca Arion, Xenopol și alții. Eram și eu printre cei invitați. Fratele meu Max era asistentul lui și amândoi au încercat să pună pe picioare o societate literară similară. Nu au reușit, deoarece a fost deturnată imediat spre politică.

Take Ionescu se căsătorise cu o englezoaică, despre care se spunea că a fost călăreață de circ; era înaltă, elegantă, o prezență plăcută, dar, în ce privește moralitatea... nici o româncă nu rezista comparației. Obișnuia să iasă la plimbare călare cu unii dintre atașații diplomatici, secretarul și alții, dar nimeni nu se ofensa. A murit aici, la Londra, mai târziu, după mulți ani, și am fost la înmormântare. A avut loc la [cimitirul de pe] Hove [St.] și soțul ei nu a putut participa. Guvernul român a fost reprezentat de Beza.

În momentul acela, eram în relații proaste cu Legația română. Am făcut tot ce am putut împotriva României și ei o știau. Take Ionescu nu a putut veni și nici să aprecieze prezența mea. Deși nu fusese o femeie drăguță, Take Ionescu nu a fost ținut sub papuc. Fiecare și-a urmat drumul. Take Ionescu a devenit o mare forță în Parlament; era supranumit „Gură de aur".

Ion Brătianu, care avea flerul descoperirii tuturor talentelor tinere, a făcut tot ce i-a stat în putere pentru a-l avea în partidul său. Am vorbit adesea despre politică și l-am avertizat că Brătianu îl va slei, dar era foarte ambițios și a devenit ministru al învățământului. Într-o zi, m-am dus să-l vizitez la minister. Devenise foarte important. S-a întâmplat ca atunci să fie votată în parlament legea stabilind un *Numerus clausus*, prin care evreii erau practic excluși de la orice carieră de succes public. M-am dus la el și am protestat. „Ce pot să fac? – mi-a spus. A fost o moțiune privată a unor deputați și au obținut majoritatea". I-am replicat: „Nu e nevoie să-ți spun eu ce să faci. Dacă te simțeai atât de puternic, ar fi trebuit să amenințI cu demisia".

Puțin înainte, cu ocazia unei vizite la Londra, a venit să mă vadă și mi-a cerut să-i pregătesc un studiu despre cel mai bun sistem de învățământ, cu o analiză specială a bazelor învățământului englez. I-am îndeplinit cererea, am strâns întregul material, am redactat un amplu raport, care a fost publicat după aceea ca o carte albastră, și am elaborat de asemenea un program de învățământ pentru școlile primare și universități; materialul informativ scris de mine a fost utilizat apoi într-o măsură relativ mare. Am luat ca model învățământul primar din Anglia acelui timp, cu elasticitatea și capacitatea lui de adaptare. Ca model pentru cel de-al doilea [învățământul liceal], am folosit drept model cel francez și elvețian, iar pentru cel universitar modelul a fost sistemul german și, se pare, toate merg bine. [...]

M-am împrietenit în mod deosebit cu Mille și cu alți redactori ai ziarului [„Românul" lui C.A. Rosetti], pe atunci foarte puțini, și i-am ajutat pe toți la rând, într-o zi pe unul, în alta pe altul, întâi pe Stăncescu, pentru a-și publica basmele și apoi o altă lucrare. Dar prietenia cea mai mare a fost cu Mille. Publica pe vremea aceea un soi de ziar socialist.

Eu colaboram cu Nădejde în „Contemporanul" lui, la Iași și, pe atunci, scriam cel mai mult cronică de teatru. A fost, în ansamblu, un capitol interesant. Aveam un loc special și de câte ori era o premieră toți scriitorii obișnuiau să se adune în foyer și să mă întrebe ce părere am. Opinia mea era precumpănitoare, dar am înțeles că nu și pentru actorii și actrițele cu care nu aveam nimic de a face. Nu se temeau de mine, ba chiar aveau încredere. Știau că nu făceam favoritisme, că nu mă lăsam influențat și că îi ajutam cât puteam. [...]

Alexandru Odobescu, cu care mă vedeam și am devenit prieten, un bărbat cu un mare temperament artistic, dădea lecții de istoria artei la Universitate și publicase cea mai frumoasă ediție a cărții intitulate *Pseudokinegetikos*, adică un ghid al vânătorului, scris într-un stil remarcabil și, printre altele, incluzând unele din cele mai rafinate basme românești. El a fost și autorul acelei mari lucrări despre tezaurul [de la Pietroasa] interpretat pe baza legendelor scitice care au fost obiectul unei cărți. [...]

Exista o piață veche, foarte mare, apropiată de intrarea în parcul Bucureștiului, numit Cișmigiu (nume derivând probabil de la vechea cișmea, cu sensul de fântână). Fără îndoială, trebuie să fi fost locul unei mari fântâni. În vremea mea, parcul era practic un loc abandonat și puțină lume se ducea acolo; lacul din mijlocul lui era neglijat și era, mai mult sau mai puțin, un loc pentru servitoare. Din dreptul porții, la dreapta, se afla acea clădire... Ateneu, o mare sală de concert (fiindcă cele mai multe din concertele simfonice aveau loc acolo) și în stânga era un Tribunal, pe atunci Tribunalul Suprem, de asemenea o clădire deosebită. Cu siguranță, amândouă au fost de mult demolate, mai ales că, înțeleg, parcul a fost transformat și a devenit acum un loc de odihnă pentru vârfurile burgheziei etc.

Lângă zidul Tribunalului, într-un colț, bătrânul Zwiebel își avea ceea ce noi numeam o *tarabă*, doar două rafturi cu cărți vechi. Era cel mai cunoscut anticar și îi datorez multă gratitudine

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

pentru cărţile şi manuscrisele pe care m-a ajutat să le procur. Era un om amabil, perspicace, inteligent, modest; cunoştea toată lumea care obişnuia să treacă pe acolo, avocaţi, politicieni şi toţi veneau să cumpere cărţi de la el. Mi-a povestit despre cineva care într-o bună zi a venit şi, spre marea lui surpriză şi dezamăgire, i-a cerut să desfacă legăturile unui număr mare de cărţi vechi, pentru care a plătit o sumă serioasă. Nu înţelesese valoarea pe care o au vechile legături de carte şi cumpărătorul a distrus în consecinţă câteva din cărţile cele mai valoroase.

Esarcu a avut ideea, mai târziu, să aranjeze o serie de conferinţe de popularizare în acel Ateneu. Aranjamentul a fost făcut cu editorul şi librarul cel mai important de pe atunci, Socec, în aşa fel încât să tipărească conferinţele în broşuri elegante, de mici dimensiuni, prezentate frumos. Am conferenţiat şi eu acolo pe tema Apocrifelor şi literaturii române. Au venit toţi prietenii şi cei de la cenaclurile lui Maiorescu şi Take Ionescu.

Era pentru prima dată când un evreu dădea o conferinţă cu public şi încă în faţa unei asemenea elite, iar prietenii de afară, dl Zwiebel etc. aşteptau cu îngrijorare să vadă ce se petrece. Am adus cu mine şi două planşe, una despre migrarea sufletului şi diversele punţi unde este aşteptat de demoni pentru a-l captura şi îngerii care îl însoţesc, cunoscută ca [Minunile] lui Vasile cel Nou; în mijlocul conferinţei le-am derulat. A fost un succes formidabil şi Zwiebel mi-a povestit apoi că i-a întrebat pe cei care ieşeau din sală dacă le-a plăcut şi toţi au răspuns că erau foarte satisfăcuţi.

Cu Esarcu m-am şi împrietenit; am ţinut o a doua conferinţă, cu şi mai mult succes, dacă se putea, despre originile alfabetului. Existau încă la acea dată multe şcoli în România de „literaţi" care încercau să translitereze vechea scriere românească în alfabetul latin şi păstrez în manuscris o lucrare de a mea despre ea, descriind nenumăratele sisteme care au fost sugerate şi practicate. L-am propus pe cel pur fonetic, fără etimologie şi lipsit de interpretare arbitrară. Faptul l-a impresionat atât de mult pe Bianu, pe atunci secretar al Academiei Române, încât s-a grăbit să pregătească un astfel de alfabet. A fost tipărit de Ispirescu şi aceasta a devenit ortografia oficială a Academiei Române. El a adoptat în mod tacit sugestia pe care o făcusem, ca să existe o variaţie între una sau două vocale, dar până la urmă aceasta a dispărut, iar toate tipăriturile moderne din ultimii 20–30 de ani au urmat în întregime exemplul şi sistemul meu.

Acum, Esarcu era un om foarte meticulos. Într-o zi, se ţinea o conferinţă despre „Istoria emancipării ţiganilor" şi conferenţiarul s-a exprimat într-o manieră mai curând delicată despre boierul care avea încă un număr de robi, între care fete, şi una dintre ele căreia i-a cerut – după expresia lui – să-i dezmorţească picioarele. Rezultatul a fost că fata a născut un băiat, că acesta a fost trimis la Paris, educat şi nu a ştiut niciodată că nu s-a născut liber. Mai târziu, într-o zi, pe când se afla la Iaşi, a aflat că practic era un rob, aşa că a ieşit pe balcon şi s-a împuşcat. În istoria ţiganilor a fost un moment decisiv. El era considerat fiul boierului, al cărui nume îl purta şi care îl recunoscuse drept copilul său şi circula în cele mai înalte cercuri. Concluzia a fost o mare decizie, care a condus în final la emanciparea ţiganilor la Congresul de la Paris. [...]

Unul din oamenii cei mai mari ai ţării, pe care însă l-am cunoscut foarte puţin, a fost Kogălniceanu. Cred că a fost una din minţile absolut remarcabile ale României. Îmi amintesc că i-am făcut o vizită într-o bună zi şi m-a impresionat extrem de mult. Era un om cu o faţă jovială, cu o privire inteligentă, purta ochelari, mai degrabă scund, vorbind româneşte cu accent moldovenesc, dar un om care îşi ştia meseria. Un mare savant. A fost primul care a publicat cronicile româneşti, după vechile manuscrise pe care le poseda; prima ediţie cu vechiul alfabet românesc, sub titlul de *Letopiseţe* şi mai târziu o a doua ediţie cu caractere latine, *Cronicele*. Îşi făcuse studiile în Germania, se arătase interesat de ţigani, despre care scrisese o carte, dar, mai presus de toate, a fost un mare diplomat, un om cu vedere largă şi unul din cei mai mari oratori. Când vorbea în Cameră, şoca. Asemenea tuturor politicienilor, nu era deasupra consideraţiilor de ordin bănesc.

Cineva care a făcut parte din guvernul în care el era ministru de externe mi-a povestit că se ducea la casa cu bani în care erau ţinute fondurile pentru serviciile secrete, pe vremea aceea doar în aur, şi, umplându-şi buzunarele, spunea: „Nu trebuie să le permitem hoţilor aceia care vor veni după noi să fure proprietatea naţiunii". Asta în timp ce lua cât putea.

Când a ieşit la pensie, şi-a vândut manuscrisele Academiei Române pentru 15 mii de lei (erau şapte sau opt), pe timpul acela cam două mii de lire sterline. Bineînţeles, era vorba doar de o vânzare de formă, o scuză pentru a-şi băga banii în buzunar. El a fost consilierul lui Brătianu înainte de tratatul de la Berlin, sfătuindu-l să o ia înaintea puterilor şi să acorde emanciparea evreilor. În multe privinţe, era un om de o extraordinară capacitate. Nu cred că românii au apreciat la întreaga sa valoare mărimea acestui om.

Atunci când am fost expulzat, mi-a povestit că el s-a întâlnit cu Brătianu şi i-a spus: „Există un singur om în ţară care lucrează şi care este o mare speranţă pentru viitor şi tocmai pe el îi-ai găsit să-l dai afară". Întrebat de cine e vorba, a replicat: „Gaster, căruia literatura română îi datorează atâta". La care Brătianu i-a răspuns: „Nu eu sunt răspunzător, nu ştiu nimic, am executat doar voinţa lui Sturdza, care m-a ameninţat că, dacă nu consimt, va trebui să demisionez" .

Trec la o altă persoană, Delavrancea. O personalitate curioasă. Un om extrem de volubil, care putea vorbi la nesfârşit. Avea un vocabular foarte bogat şi se credea un mare scriitor şi poet; [era] avocat de profesie, dar te apuca durerea de cap dacă îi ascultai frazeologia redundantă. S-a îndreptat şi spre Take Ionescu, deoarece membrii Junimii erau prea aristocraţi pentru el. Faptul că fusese primit o dată în cercul lor l-a considerat o mare onoare. A scris câteva nuvele, cele mai multe uitate între timp şi am tradus una din ele în germană pentru „Revista Română", pe care o publica Bettelheim.

Delavrancea a făcut pe ziaristul, scriitorul, oratorul, de toate. Aparţinea acelor elemente aduse la suprafaţă de mişcarea de independenţă, înotând într-un mediu pompos, oameni infatuaţi, scriitori şi ziarişti care au umplut gaura în momentul noilor evoluţii. Fenomenul, din păcate, s-a dovedit unul sporadic, deoarece după câţiva ani au dispărut cu toţii şi a fost nevoie de aproape cincizeci de ani pentru o reînvigorare în condiţii deosebite, fiindcă, practic, între 1890 şi 1920 sau chiar mai târziu nu s-a făcut nimic de valoare. Din această lume pe care am menţionat-o, rar s-a ridicat cineva care să capteze atenţia sau să o menţină. Au fost câţiva din perioada moldovenească a Junimii, dar aceştia erau deja oameni în vârstă, lipsiţi de urmaşi după războiul ruso-turc din 1877. Politica i-a înghiţit pe toţi şi aşa-numitul partid liberal i-a absorbit în abis.

Am aflat mai târziu că Delavrancea fusese extrem de radical şi se trăgea dintr-o familie de boieri bogaţi; a scris o istorie, desigur flatantă, a lui G. Gr. Cantacuzino, unul din marii noştri moşieri pe pământul cărora s-au descoperit mari resurse de petrol. Era poreclit Nababul. [...]

Moses Gaster, *Memorii. Corespondenţă*,
ediţie îngrijită şi adnotată de Victor Eskenasy,
Editura Hasefer, Bucureşti, 1998,
pp. 33-35, 41, 47-48, 64-65, 68-69, 70, 72-73, 80-81

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PATRIMONIU

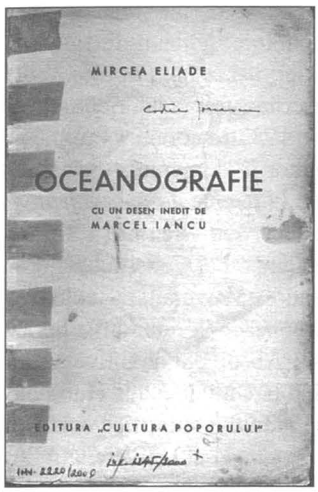

Mircea ELIADE, *Oceanografie*
Cu un desen inedit de Marcel Iancu, Editura „Cultura Poporului", Bucureşti, 1934

Nimic nu e bine corelat în lumea aceasta, nimic nu e armonizat. Gândiţi-vă cât timp pierdeţi cu oameni care nu vă înţeleg, câtă afecţiune risipiţi pentru oameni care nu simt – iar pentru acei foarte puţini, care vă sunt adevăraţi fraţi, nu găsiţi decât câteva minute, câteva zâmbete, câteva vorbe goale. Tot ce e mai bun din noi, îl dăm oamenilor care n-au ce face cu darurile noastre. Te întâlneşti cu un oarecare, şi lui îi sacrifici timpul tău şi îi deschizi sufletul; iar prietenului nu-i dai nimic, sau îi dai resturi. De ce o fi aşa? Cunosc câţiva oameni mari din acest veac înconjuraţi de lichele, de tipi oarecare, de vacuităţi. Aproape că am fost gelos pe aceşti fericiţi care pot avea în fiecare zi ceea ce alţii, poate mai buni decât ei, nu pot avea decât un ceas în toată viaţa.

Dar aşa se întâmplă cu fiecare dintre noi, de ce să ne ascundem? Preferăm să „căutăm", pierzându-ne timpul, decât să ţinem în braţe ceea ce am înţeles de mult că e vrednic de noi.

Mircea ELIADE, *India*
Ediţia II, Editura „Cugetarea", Bucureşti, 1935

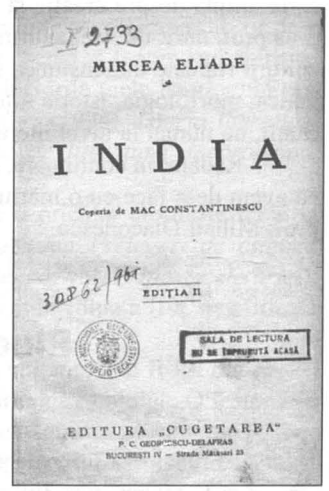

Nopţile de iarnă, aici, în India de Sud – au acel farmec de legendă orientală pe care l-am gustat fiecare la cea dintâi lectură a celor 1001 de Nopţi. După ce se întunecă bine, – vântul se opreşte, zgomotul se pierde, luminile se şterg. Buchete de ficuşi negri, arbori mango, liane cu coarda lemnoasă – îşi înalţă trupurile din curţi tainice, la colţuri de străzi, în preajma templelor. Casele europene se topesc în umbră. Rămân numai colibele cu focuri pe prispă, numai zidurile albe, numai porţile. Noaptea şterge fardurile...

Noaptea Indiei de Sud nu e noaptea Dobrogei, nu e noaptea munţilor noştri, nu e noaptea Italiei. Între ea şi celelalte nopţi se întinde Arabia. Aici, contemplarea cerului strecoară inevitabil întrebări şi reculegeri ciudate. Noaptea, pretutindeni, a fost un semn al misterului. Dar există o noapte a poeţilor latini, o noapte a romanticilor francezi, o noapte a lui Novalis. S-ar putea încerca o clasificaţie după necesitatea tovarăşului pe care îl porunceşte noaptea: Dumnezeu, femeia sau sufletul. Aici, în India, tovarăşul e întotdeauna acelaşi: sufletul. De aceea poeţii şi gânditorii Indiei par atât de stranii; au rămas prea mult singuri cu ei înşişi.

Mircea ELIADE, *Mitul reintegrării*
Editura Vremea, Bucureşti, 1942

Privind scenele reprezentate în arta indiană, privind oamenii aceia care se apleacă în ritmuri moi, femeile acelea cu corpuri rotunde, animalele cu mers legănat (elefanţii, gazelele) – ai impresia că prin nici unul din ele nu curge sânge, *ci* sevă. *Ele nu au mişcările frânte şi gesturile fragmentate ale corpului nutrit cu sânge. Ritmul lor e lent şi armonios, ca într-un mare somn. Ele respiră în acest văzduh solar, dar izvorul vieţii lor se află altundeva; în ape, în pământ, în matricea telurică. Sensul acestei vieţi vegetale – în care se integrează, prin artă, şi oamenii şi zeii – trebuie căutat în valoarea simbolică a apei, care este în acelaşi timp principiul nediferenţierii primordiale (Haosul = Apa, în toate tradiţiile cosmologice) şi izvorul tuturor „formelor". Ritmul vegetal este doar o formulă a ritmului acvatic. „Ocupând spaţiul" cu existenţe structurate conform cu ritmul vegetal – arta indiană îşi manifestă tendinţele către „totalizare"...*

Rubrică realizată de Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ISTORIA CĂRŢII

Un titlu academic pentru un scriitor de excepţie – Mihail Diaconescu

În luna ianuarie a.c. senatul Universităţii din Piteşti a acordat titlul de *Doctor Honoris Causa* scriitorului şi istoricului literar cu ascendenţă argeşeană Mihail Diaconescu. Numele celui sărbătorit (născut la 8 noiembrie 1937 în comuna Priboieni, din fostul judeţ Muscel, actual Argeş) nu este necunoscut publicului larg. Istoric literar, cercetător în domeniul fundamental al teologiei şi esteticii dogmatice şi prozator prolix, autor al unei serii de romane ce alcătuiesc *O fenomenologie narativă* fără egal în peisajul literar autohton, Mihail Diaconescu nu se află la prima recunoaştere publică de acest gen. Membru al Comitetului Ştiinţific European al Societăţii „Ad Fontes", ce funcţionează sub patronajul Secretariatului General al Consiliului Europei, domnia sa face parte dintr-un cerc select de personalităţi europene – foşti şefi de stat, ambasadori, universitari, teologi şi scriitori – ce au ca ţel promovarea valorilor creştine şi europene. Prezenţa profesorului Mihail Diaconescu la reuniunile periodice ale societăţii, găzduite de mari capitale europene, este deopotrivă activă şi benefică României. Absolvent al Universităţii din Bucureşti, doctor în filologie la Iaşi (1972), M. Diaconescu a avut şansa să predea limba română la Universitatea Humbold din Berlin în perioada 1972–1975, fiind ulterior prezent, cu comunicări şi intervenţii, la numeroase reuniuni ştiinţifice desfăşurate la Berlin, Sofia, Bonn, Paris, Roma sau Chişinău. În 1996 i s-a acordat titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universităţii din Oradea, iar din 2007 este *cetăţean de onoare* al judeţului Argeş.

În „Cuvântul Rectorului", rostit de prof. univ. dr. Gheorghe Barbu, rectorul Universităţii din Piteşti, se sublinia: „Mihail Diaconescu este între puţinii scriitori, dacă nu chiar singurul, căruia i s-a închinat o carte în genul bibliografiei ca operă – o carte amplă despre creaţie şi receptarea acesteia (a fost prezentată în anul 2010 în publicaţia noastră – n.a.)." De asemenea, d-na prof. univ. dr. Alexandrina Mustăţea, decanul Facultăţii de Litere, observa în „Laudatio": „Asumându-şi misiunea de a reda culturii române dimensiunea ei daco-romană, dintr-o perspectivă contemporană şi cu sprijinul disciplinelor auxiliare – mentalistica, morfologia, istoria artelor – dl prof. Mihail Diaconescu a modificat, prin opera sa, perspectiva asupra graniţelor literarităţii, nu numai la nivel literar şi cultural în sens larg, dar şi ca percepţie istoriografică."

Redăm, în continuare, fragmente din Discursul rostit de Mihail Diaconescu la acordarea titlului enunţat, cu convingerea că avem de-a face cu o mărturie de credinţă unică despre menirea scriitorului patriot, categorie în care se înscrie cu brio şi dl prof. Mihail Diaconescu.

Pledoarie pentru o fenomenologie narativă

Componenta misionară a esenţei spirituale româneşti ni se revelează în contact cu miile de daruri – obiecte de cult, manuscrise, tipărituri, şcoli, biserici, spitale, fântâni de marmură oferite de domnitorii, boierii, comandanţii de oşti, orăşenii, meşteşugarii din bresle şi neguţătorii români pentru fraţii lor creştini ortodocşi din alte ţări.

În zilele noastre aceste daruri pot fi admirate în Serbia, Bulgaria, în Polonia, respectiv în Ucraina de azi, la Liov, unde boierii Movileşti şi domnitorul Miron Barnovski au înălţat o catedrală ortodoxă, cea mai mare construcţie bisericească din oraş, în Albania, Grecia, Turcia, Siria, Israel, Palestina şi Egipt. Spiritualitatea noastră s-a afirmat jertfelnic şi ecumenic. De aceea putem vorbi de componenta misionară a esenţei spirituale româneşti. Este o componentă sublimă.

„Miracolul istoriei noastre, observă Nichifor Crainic în eseul *Transfigurarea românismului* (1943)*, e că noi am crescut şi ne-am definit ca români tocmai prin ceea ce s-ar părea că am pierdut în beneficiul semenilor noştri. Sufletul naţional s-a lărgit şi s-a modelat în lumina ideii ecumenice."*

Tot Crainic scrie în acelaşi eseu despre modul cum în istoria şi spiritualitatea noastră a fost trăit *sublimul*: *„Noi suntem un popor care l-am trăit în generozitatea eroismului şi a milosteniei."*

Adresându-se monarhilor creştini, Mihai Viteazul spunea: *„Eu n-am avut de la turci nici o greutate sau vreo nedreptate, dar ceea ce am făcut, toate le-am făcut pentru credinţa creştinească, văzând eu ce se întâmplă cu bieţii creştini. M-am apucat să ridic această mare greutate, cu această ţară săracă a noastră, ca să fac un scut al întregii lumi creştine."*

Nici un român demn de acest nume nu poate uita cuvintele lui Mihai Viteazul despre ţara sa ca *„scut al întregii lumi creştine"*.

Relaţia dintre eroic, tragic, moral, sacru, misionar şi sublim, ca manifestare a esenţei spirituale româneşti, este pentru mine nu numai un motiv de reflecţie teoretică, respectiv filosofică, ci şi de preocupare estetică. Mai precis – un motiv de preocupare epico-artistică.

Nu m-am considerat niciodată suficient de puternic în spirit pentru a finaliza romanul atât de mult dorit despre Radu al V-lea cel Viteaz. Câteva variante ale acestui roman au fost aruncate de mine la coş. Niciodată nu am fost mulţumit de forma lui finală.

N-am fost mulţumit, pentru că domnitorul Radu al V-lea cel Viteaz este nu numai un măreţ erou tragic, ci şi un geniu militar şi politic.

Este, desigur, dificil să recunoşti, după mai multe încercări eşuate, că nu eşti în stare să înfăptuieşti ceea ce doreşti cu atâta ardoare.

Dar geniul nu încape în capitolele inevitabil strâmte ale unei evocări romaneşti. Mi-ar fi plăcut, dacă aş fi avut talent de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

sculptor, să-l evoc într-o statuie ecvestră de bronz de dimensiuni imense, așezată pe un uriaș soclu de granit, sau, dacă aș fi fost compozitor, într-o amplă simfonie eroică, plină de acorduri și de accente patetice.

Despre genii e greu să scrii romane. Este chiar imposibil. De aceea am scris despre intelectuali – filosofi, savanți, juriști, preoți, ierarhi, muzicieni, pictori, politicieni, medici, diplomați, dascăli – care, fără să fie în primul plan al istoriei, precum domnitorul Radu al V-lea cel Viteaz, au contribuit totuși, în mod activ, prin creațiile lor la afirmarea spiritului românesc în lume și în istorie.

Am conceput astfel, tocmai pentru a reliefa epic și simbolic relația dintre eroic, tragic, moral, sacru, misionar și sublim, ca manifestare a esenței spirituale românești, o *strategie* și o *tactică* epică.

Strategia mea epică a urmărit cuprinderea întregii istorii a românilor în construcția de ansamblu, care formează ciclul celor zece romane publicate până acum.

Tactica epică a vizat realizarea concretă a fiecărui roman în parte.

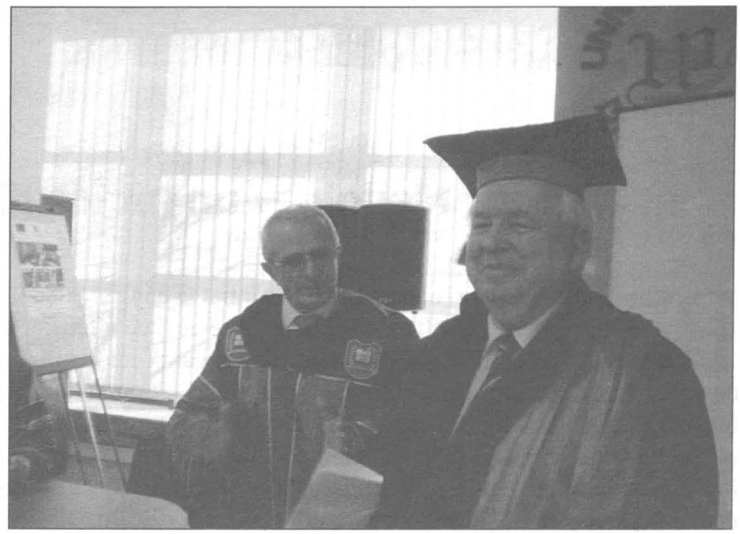

Prof. univ. dr. Mihail Diaconescu (dreapta) primind însemnele de Doctor Honoris Causa

Mai precis, am evocat epoci de cultură, personalități intelectuale și unele creații prin care ele s-au impus, pentru a putea ajunge la generalizări cu privire la profilul etno-spiritual al poporului nostru, respectiv la fenomenologia epică a spiritualității române.

Strategia și tactica mea epică țin cont de valoarea sugestiilor oferite de logica formală, în mod special de valoarea inducției ca act al cunoașterii umane.

Logica sau regina filosofiei, cum i se spune, afirmă că inducția se realizează ca un raționament prin care se trece de la cazurile *particulare* dintr-o mulțime de obiecte ale judecății, la aserțiuni despre *toate* cazurile, în sens distributiv.

Procedând inductiv, eu mi-am organizat romanele ca pe niște *parabole epice*, suprasaturate de variate simboluri comunicante, dar și ca acte ale unei posibile intuiții revelatoare.

Dincolo de formele concrete ale simbolurilor epice, ca energii semantice și unificatoare, bazate pe diverse analogii, apte să facă trecerea de la imanent la transcendent, lectorul acestor romane poate sesiza un sens spiritual.

Am dorit ca analogiile din simbolurile create de mine să susțină *anagogia*, respectiv, ridicarea sufletelor spre cele mai înalte culmi ale contemplației istorice, estetice și, mai ales, teologice. Pentru că analogia are forță revelatoare doar în cazul că evoluează și se împlinește ca *anagogie*, respectiv, ca act al contemplației mistice.

Datorită preocupărilor mele pentru relația dintre eroic, tragic, moral, sacru, misionar și sublim ca esență a fenomenului spiritual românesc, eu înțeleg mai bine acum de ce monahii din mânăstirile noastre, trăitori întru credință neabătută, rugăciune și smerenie, vorbesc despre România ca Țară Sfântă sau Țara Maicii Domnului, în sensul ca ea este ocrotită de Însăși Născătoarea de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria.

Și tot datorită acestor preocupări, eu, autorul de proză, îmi reprezint România ca pe o măreață catedrală cu turlele svelte în slava cerului și temeliile în pământul unde odihnesc, știuți sau neștiuți, toți cei ce s-au jertfit pentru țara noastră.

Așa cum o biserică de zid există numai dacă pe sfânta masă, în altar, sunt puse părticele din moaștele unui sfânt, România, Țară Sfântă, Țara Maicii Domnului, durează în lume și în istorie, tocmai pentru că temeliile ei sunt clădite pe oasele sfinte ale moșilor și strămoșilor noștri.

Altfel spus, fenomenul spiritual românesc poate fi explicat prin esența lui sacră. Perceperea acestei esențe prin intermediul operelor artistice face posibilă trecerea de la contemplația estetică la contemplația mistică.

Aceeași preocupare pentru înțelegerea raporturilor de o inepuizabilă complexitate, dintre esență și fenomenul spiritual românesc, domină și orientează lucrările mele istorice, în primul rând volumele *Istorie și valori* (1994), *Istoria literaturii dacoromane* (1999) și *Antologie de literatură dacoromană. Texte comentate* (2003).

Și tot aceeași preocupare a orientat eforturile mele la masa de scris, în elaborarea tratatului *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (vol. I *Teologie și estetică*; vol. II *Ipostazele artei*), apărut într-o primă ediție în 1996 și în ediția a II-a, amplificată cu cinci capitole noi, în 2009.

Nu întâmplător, în finalul volumului al II-lea din *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* am introdus capitolul „O frumusețe spirituală". E vorba de frumusețea spirituală românească, discutată din perspectivă teoretică, respectiv, a principiilor estetice demonstrate în cele două volume ale tratatului.

Tot despre frumusețea spirituală românească vorbesc contribuțiile mele în domeniul muzicologiei, concretizate în studiul *Ioan Căianu-Valachus* (1994), ale cărui date documentare au fost interpretate și transfigurate epic în romanul *Marele cântec*, precum și preocupările din domeniul criticii de artă exprimate în demonstrațiile din volumul *Lainici*, despre creația pictorului muralist de reputație europeană Grigore Popescu-Muscel.

În acest sens au fost realizate și filmele mele documentare din serialul *Dobrogea creștină. Harta spirituală*, în 13 episoade a câte 30 de minute fiecare, difuzate de mai multe ori la postul de televiziune România de Mâine.

Ca fondator și conducător de publicații, în primul rând al revistei „Argeș", pe care am avut șansa s-o întemeiez în 1966 și s-o reînființez în 2001, am fost consecvent preocupat de reliefarea aceluiași fenomen spiritual românesc, în special a esenței sale, înțelese ca relație stabilă, internă, principală, determinantă și necesară.

Ca modele tutelare am avut revistele „Semănătorul" și „Gândirea", cele mai importante publicații de cultură din istoria românilor în secolul al XX-lea.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Tudor Meiloiu – un pictor din Grădina Paradisului

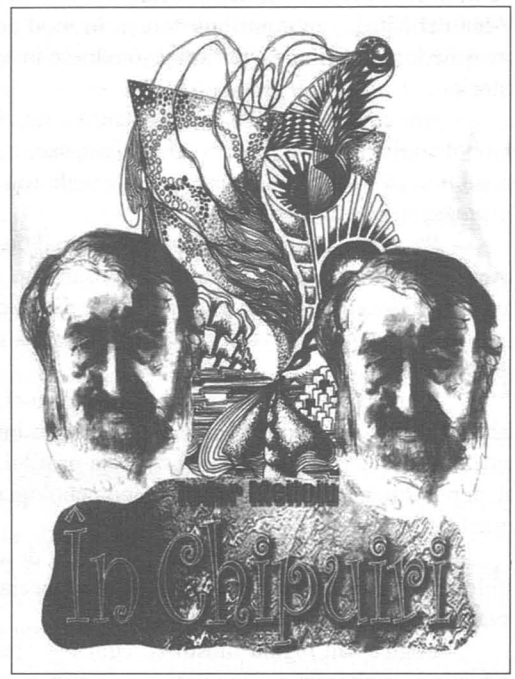

Puține nume de pictori contemporani au intrat în conștiința publică. Motivele sunt diverse, rezultatele comune. Oare ce face diferența în pictură, bunăoară? Anumite detalii componistice, o gamă coloristică proprie, un desen expresiv, sau, din contră, un contur repetabil. Toate la un loc și fiecare în parte. Vizitând un muzeu sau o galerie, cu greu distingem o creație sau un model de altele similare, repetate la infinit. Și totuși, există artiști – nu mulți, într-o lume în care artiștii supraviețuiesc, la propriu, tot mai greu – care se evidențiază și reușesc să-și contureze un drum și un destin artistic propriu. Între aceștia este și pictorul bucureștean Tudor Meiloiu, un răsfățat al galeriilor, putem spune, după numărul și frecvența expozițiilor personale, dar în nici un caz un artist facil sau superficial.

Refuzând cu încăpățânare convenționalul și compromisul, sau, mai grav, comercializarea propriului talent, Tudor Meiloiu și-a clădit, în timp, o carieră de artist independent, asumându-și în întregime această condiție într-o perioadă măcinată de un materialism hiper-excesiv. Fără a provoca succesul, fără a-l forța, T. Meiloiu a rămas, de ani buni, fidel propriului crez artistic, o victorie ce se lasă adesea ascunsă, amăgitor, sub faldurile convenționalului.

A fi artist azi în România înseamnă, de cele mai multe ori, a-ți asuma anonimatul, efemerul, hazardul. Tudor Meiloiu a acceptat această condiție din clipa când la ușa propriului atelier din strada Academiei, colț cu Fântâna Blanduziei, unul de care se leagă istoria vie a cafenelelor muzicale de odinioară – unde rostea cuplete „ardeleanul" I.D. Ionescu, cel evocat de Caragiale în *O noapte furtunoasă* – i-a bătut destinul, întruchipat în propriul har. La 67 de ani împliniți, pictorul își urmează cu tenacitate propria cale. Modestia sa este însă aparentă, căci, ca artist, visează la Grădina Paradisului. Picturile, desenele și gravurile sale sunt reprezentări ale unui peisaj unic, imaginar, ireal, transcendent. Pictează grădini armonios trasate, în care plasează păsări, ființe antropomorfe, plante, totul într-o armonie decorativă desăvârșită. Harul picturilor sale vine însă din senzația ireală de lumină. Explozie de vegetal, plasat într-o lumină diafană, Raiul văzut de Tudor Meiloiu are valențele unui peisaj umanizat. Unii critici au văzut chiar în aceste reprezentări veritabile poeme simbolic-expresioniste. Dincolo de linia desenului și de conturul culorii, T. Meiloiu trăiește, intens, vibrația creației: „Mă bucur ca un copil atunci când descopăr mereu lucruri noi, care vin din lumea mea interioară", declara cândva pictorul unui cronicar plastic.

Bun conviv, gazdă desăvârșită, altruist și boem, T. Meiloiu dezvoltă un nedezmințit cult pentru maeștrii săi de la Institut și pentru colegii săi de breaslă, lucru rar în lumea artiștilor. Fără a agresa cu orice preț galeriile de artă, fără a-și face un țel unic din comercializarea propriei picturi, T. Meiloiu este un artist cu o cotă de piață ridicată, lucrări ale sale constituind podoaba unor colecții din țară și din străinătate. Risipitor și darnic, pictorul a oferit tot atâtea tablouri câte a vândut, fiind chiar mai respectat ca prieten decât ca artist. (*M. N.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biobibliografie

Pictorul Tudor Meiloiu s-a născut la Bucureşti, în ziua de 10 martie 1943. A primit botezul ortodox chiar în ziua bombardamentului american – pe 4 aprilie – în adăpostul negustorului Gh. Lichiardopol, furnizor de lichioruri al Casei Regale. După război urmează cursurile Şcolii Primare de băieţi nr. 50, avându-i colegi pe pianistul Dan Grigore, pictorul Aurel Ţipoia sau muzicologul Iancu Dumitrescu, alături de mulţi alţi viitori oameni de cultură, dar şi cu merite în alte domenii ale vieţii publice. După liceu se înscrie la Institutul de Arte Plastice, secţia pictură (absolvent în 1972), avându-i ca dascăli pe distinşii Marin Predescu, Marin Gherasim, Traian Brădean, Petre Achiţenie, Neculai Hilohi ş.a., cărora le va purta toată viaţa recunoştinţă.

Potrivit uzanţelor epocii, este repartizat ca profesor de desen la ţară, respectiv în judeţul Ialomiţa, la Şcoala Ajutătoare Movila, unde urma să facă educaţie plastică unor copii cu deficienţe mintale minore. Dornic de muncă şi plin de idei novatoare, profesorul T. Meiloiu pune bazele *primului cabinet de terapie recuperatorie* din judeţ, iniţiativă cu rezultate benefice în plan medical şi educativ. Din 1979 devine director al Şcolii Populare de Artă din Slobozia, având competenţe şi asupra secţiilor locale din Călăraşi, Feteşti, Ţăndărei şi Lehliu. Raportată la acele vremuri, activitatea pictorului Meiloiu este cu atât mai valoroasă cu cât mulţi dintre universitarii de azi activau ca profesori de provincie, în Ialomiţa, Călăraşi sau alte judeţe din apropierea Capitalei.

Ca director, bate drumurile judeţului, adunând un volum considerabil de material folcloric original. Prin colaborarea cu Institutul de Etnografie şi Folclor din Bucureşti, propune şi obţine *omologarea costumului popular local*, pe care îl confecţionează şi multiplică la Secţia de ţesături a şcolii. Ulterior, devine director al Casei de Copii din Slobozia. Aici înfiinţează *prima secţie de sport de performanţă* pentru copiii asistaţi. Cupele şi medaliile câştigate la discipline precum *scrima*, *boxul* şi *luptele*, concretizate prin obţinerea de titluri naţionale, balcanice şi chiar europene, au fost apreciate inclusiv chiar de multipla campioană olimpică Lia Manoliu, prezentă la Slobozia pentru a-i premia pe sportivi. Între timp, T. Meiloiu urmează şi Facultatea de Muzeologie, obţinând licenţa în 1982.

După aproape 20 de ani de muncă în judeţul Ialomiţa, ce a lăsat urme adânci atât pe plan local, cât şi în conştiinţa artistului, în august 1989 se mută la Bucureşti, la Şcoala Generală nr. 131, din cartierul Rahova. Aici, împreună cu fostul director al şcolii, prof. Dumitru Cloşcaru, înfiinţează *prima galerie de artă* dintr-o şcoală bucureşteană, intitulată chiar „Galerie 131 Hol", unde vor expune, de-a lungul timpului, artişti de primă mână, invitaţi ai lui T. Meiloiu, de la graficianul Marcel Chirnoagă, pictorul Ion Murariu, artistul fotograf Vasile Blendea, la maeştrii de la Institutul de Arte Plastice, deja menţionaţi. Îşi continuă activitatea didactică până la pensionare.

Începând din 1970 şi până în prezent (cea mai recentă expoziţie personală a maestrului, intitulată *Viziuni*, a fost vernisată pe 6 aprilie a.c. la Centrul Cultural „Ionel Perlea" din Slobozia) expune periodic în galerii din Bucureşti şi din marile centre culturale ale ţării. Numărul expoziţiilor personale şi colective se apropie, dacă nu chiar a şi depăşit 50. Lucrări ale pictorului se găsesc în colecţii personale din România, dar şi din Ungaria, Franţa, Germania, Cehia şi Noua Zeelandă.

Atât Tudor Meiloiu, cât şi soţia sa Alexandra şi fiica Consuela practică artele plastice, expunând ocazional şi împreună, spre deliciul publicului.

Mic de statură, cu o expresie blajină a chipului, armonios împodobit cu o barbă înspicată, abordând adesea ţinute excentrice, potrivite cu statutul său profesional, pictorul Meiloiu este, la cei 67 de ani împliniţi, un artist realizat, dacă nu material, cel puţin profesional. Căldura fiinţei sale emană din sentimentul dăruirii.

Modelul social şi profesional practicat de T. Meiloiu, ca pedagog, artist plastic şi activist cultural, pare astăzi atemporal. Mulţi artişti oferă puţin şi pretind mult de la societate. Tudor Meiloiu este în acest plan o excepţie ce vine, peste timp, ca o confirmare a destinului conferit de ursitoarele prezente la botezul din pivniţa negustorului Lichiardopol.

Tudor Meiloiu, creator de paradis

Artiştii toţi, mai ales pictorii, sunt creatori de lumi aparte, în care îi regăsim cu toate cele spuse şi nespuse, dar exprimate prin arta lor care le este grai şi crez. Tudor Meiloiu este creatorul unui paradis, al unei lumi fără dimensiuni, plină de lumină şi culoare. Lumea lui Tudor Meiloiu este magică şi de basm, populată de păsări pline de metaforă şi sensuri, de vegetal învăluitor şi de mineral frumos ca o catedrală. Tumultul cromatic care defineşte la o primă vedere pictura lui Tudor Meiloiu este perfect repartizat, la exactitate de tuşă subţire, ca de pensulă cu un singur fir. Construcţiile sale sunt complete, adună fiecare grăunte de culoare şi-l fixează unde îi este locul. Este un aspect de tapiserie în toată această urzeală de fire de lumină colorată, văzute sau nevăzute.

În schimb, nu aflăm nimic teluric sau greu în această privire atentă în fibra lumii, dimpotrivă, este o caldă şi prietenoasă pătrundere într-o lume plină de lumină. Acum se dezumflă orice convingere ridicată la nivel de dogmă care leagă aspectul creatorului de cel al creaţiei sale. Nu ne-am aştepta la atâta gingăşie din partea unui bărbos cu privire pătrunzătoare, de ecleziast, care ia aminte şi preferă să asculte, vorbeşte rar şi atunci baritonal.

Tudor Meiloiu este un înţelept al picturii, cel care ne arată ce a văzut el şi nu se miră că noi nu am văzut până acum. Este darnic şi răbdător, ştie că după ce i-am văzut pictura, începem sigur să vedem şi noi.

Marius Tiţa

***

Tudor Meiloiu este un artist cu o fantezie debordantă, creând o uluitoare lume vegetal-floral cu (uneori) ciudate elemente de faună acvatică, în compuneri puse şi suprapuse într-un „firesc" venit de pe altă planetă.

Radu Cârneci

Pictorul făureşte pe suprafeţele pictate o lume posibilă şi atât de frumoasă încât îi creează virtuţi estetice vecine cu metafizica.

Liviu Tudor Samuilă

Petalele florilor, plutind, venite dintr-o altă lume, mi-au deschis dintr-o dată ochii spre o stare de bucurie şi o speranţă că în mintea noastră există stări şi trăiri mai înalte decât obişnuinţa şi rutina.

Ilinca Nathanael

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Salonul de Carte, Presă şi Muzică – AMPLUS 2011 – la întâlnirea de primăvară cu bucureştenii

Tradiţionala ediţie de Mărţişor (a XVI-a) a Salonului de Carte, Presă şi Muzică AMPLUS, găzduită, ca de obicei, de Muzeul de Istorie a României, s-a desfăşurat anul acesta între 2 – 6 martie. Cele peste 80 de edituri participante au oferit publicului un mozaic de preocupări şi oferte, atât publicistice, cât şi din domeniul artelor vizuale şi muzicii, majoritatea cu amprentă culturală şi didactică.

Concepută ca un salon – loc de întâlnire şi dialog –, manifestarea a reunit, alături de oferte ale minorităţilor – Departamentul pentru Minorităţi al Guvernului şi Ministerul Culturii au sprijinit material participarea acestor structuri –, şi edituri cu profil specific, ONG-uri sau asociaţii profesionale – de turism, agrement, ezoterism etc. Nu au lipsit editurile *de nişă*, fiecare având un portofoliu specific – de la istorie veche şi contemporană românească, la istoria bucureşteană, etnografie, protecţia mediului, muzică, sport, carte şcolară sau universitară, biografii, literatură pentru copii etc.

Aşadar, un evantai tematic divers, totul gândit pentru a atrage şi informa publicul. Preţurile mici practicate, discounturile ocazionale şi gratuităţile au făcut din salon nu doar o atracţie locală, într-un Bucureşti înzăpezit, cât şi un spaţiu de reuniuni mondene. De altfel, organizatorii (manager general, dna ec. Maria Stancu, şef de proiect, dna Mariana Marinescu) au dovedit încă o dată că dispun de suficient fler comercial, câtă vreme au păstrat la un nivel minim preţurile de închiriere a standurilor.

Biblioteca Metropolitană Bucureşti a venit la Salon cu o ofertă *de excepţie*. Pe tot parcursul manifestării a pus la dispoziţia expozanţilor şi a publicului *Internet wireless gratuit*, graţie firmei Primtelecom (manager, Andi Făt). De asemenea, a instalat *o platformă e-learning*, unicat tehnologic, prin care publicul a luat cunoştinţă online cu proiectul Biblioteca Digitală DACOROMANICA.

Astfel, publicul a cunoscut pe viu proiectul public fundamental al BMB, iniţiativă exclusivă a instituţiei noastre, derulată în parteneriat cu Biblioteca Academiei Române. De altfel, din *Charta Documentară* a proiectului, document oficial al BMB, purtând semnătura directorului general, dr. Florin Rotaru, reţinem ideea că DACOROMANICA este *cea mai importantă bibliotecă digitală românească*, profesionistă şi creată pentru a răspunde provocărilor mileniului III:

„Principiile fundamentale ale organizării şi funcţionării bibliotecii DACOROMANICA sunt:

1. Neacordarea exclusivităţii pentru un singur motor de căutare în modalităţile de acces la colecţiile digitale;

2. Garantarea accesului gratuit la documentele aflate în domeniul public;

3. Accesul multilingv la colecţii cu modalităţi de utilizare cât mai variate şi mai facile;

4. Agregarea cunoştinţelor prin realizarea contextului şi relaţionarea colecţiilor;

5. Relevarea cunoştinţelor prin interoperabilitate, metadate, bibliografii competente şi exprimarea provenienţei;

6. Certificarea integralităţii şi autenticităţii documentelor digitizate;

7. Prezervarea materialelor digitizate prin păstrarea cu harduri şi programe informatice performante, dar şi prin protejarea împotriva unor erori umane, a unor atacuri externe şi a unor suprapresiuni a datelor.

Iniţial, în decembrie 1999, oferta DACOROMANICA reprezenta 6.500 de pagini digitizate şi prelucrate cu programe de recunoaştere a caracterelor de literă (OCR), în format HTML. Vizitele de consultare a documentelor au depăşit 150.000 de utilizatori în anul următor, în 2000, ceea ce în epocă a reprezentat un succes de netăgăduit în condiţiile de subfinanţare.

După depăşirea acestei perioade de stagnare şi în virtutea imperativelor erei digitale care impune cooperarea bibliotecilor patrimoniale, în decembrie 2007 s-a semnat cel mai important parteneriat şi singurul din întreaga istorie a bibliotecilor româneşti, între *Biblioteca Metropolitană Bucureşti*, cea mai veche şi mai importantă bibliotecă publică din România, şi *Biblioteca Academiei Române*, deţinătoarea depozitului legal, a patrimoniului culturii scrise române şi, *de jure* şi *de facto*, adevărata bibliotecă naţională a ţării.

Complementar acestui parteneriat s-a semnat, în 2008, un acord cu *Biblioteca Municipală Chişinău* şi *Biblioteca Municipală Sofia*, iar în 2009 cu *Comunitatea armenească din Bucureşti*. Legătura DACOROMANICEI cu reţeaua de biblioteci partenere constituie o necesitate majoră. Din aceste motive, au fost purtate discuţii în 2008, la Râmnicu Vâlcea, cu bibliotecile judeţene din *Euroregiunea Oltenia*, iar la Ploieşti, cu bibliotecile judeţene din *Euroregiunea Muntenia Sud*. De asemenea, s-au organizat întâlniri, în 2009, cu scopul semnării unor parteneriate în vederea digitizării, cu *Societatea Română de Radiodifuziune* şi cu *Arhiva Naţională de Filme*. În prezent, când se elaborează programe de digitizare

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

în numeroase instituţii din străinătate, poziţionarea ofertei noastre documentare trebuie să fie clarificată atât partenerilor, cât şi publicului.

Mizele cooperării sunt: apropierea virtuală a unor ansambluri fizice separate care câştigă în coerenţă şi deschid piste inedite pentru cercetare; găsirea de complementarităţi colecţiilor; favorizarea formării unei viziuni îmbogăţite a patrimoniului. De asemenea, se pot pune în practică:

• legături cu colecţii deja digitizate de parteneri externi specializaţi din ţară şi din străinătate;

• partajarea rolurilor între instituţiile care ar avea capacitatea de a indexa într-o manieră rafinată pentru cititorii specialişti ai unei discipline şi BAR sau BMB, instituţii care ar furniza textele corespunzătoare. Întregul dialog s-ar face pe Web în beneficiul utilizatorilor."

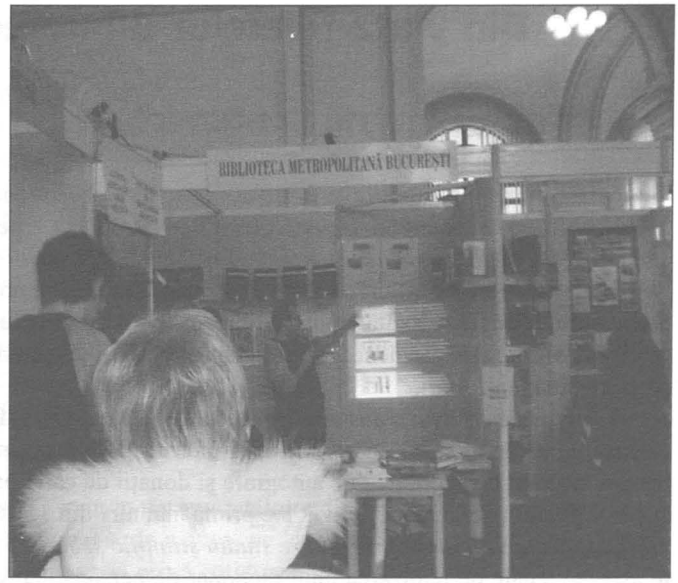

La oferta BMB s-au adaugat conferinţele „Case memoriale din Bucureşti" (autor, muzeograf Corneliu Lupeş) şi „Farmecul Bucureştiului din trecut" (autor, istoric dr. Georgeta Filitti), ambele însoţite de proiecţii video (realizator, Florin Preda, şef Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară din BMB). Colectivul redacţiei Kartier TV, ce funcţionează în cadrul Centrului pentru Tineret (şef serviciu, Horia Frunză), a adus la Salon o invenţie originală a unui profesor de la un liceu bucureştean – o clocitoare funcţională, construită dintr-un monitor de calculator reciclat. Editura şi redacţia Biblioteca Bucureştilor a organizat dezbaterea „Valori bibliofile bucureştene", cu participarea poetului Radu Cârneci şi a bibliofilului Ion C. Rogojanu (moderator, dr. Marian Nencescu, redactor-şef „Biblioteca Bucureştilor").

În sfârşit, în ultima zi a Salonului, la invitaţia redacţiei Kartier TV, trupa Animal X a susţinut recitalul „De la Anton Pann la Animal X – Muzica Bucureştilor". A fost, fără excepţie, un program variat, complex, cu o largă încărcătură spirituală ce a evidenţiat încă o dată vocaţia culturală a BMB, caracterul novator al demersurilor sale publice. (*CRONICAR*)

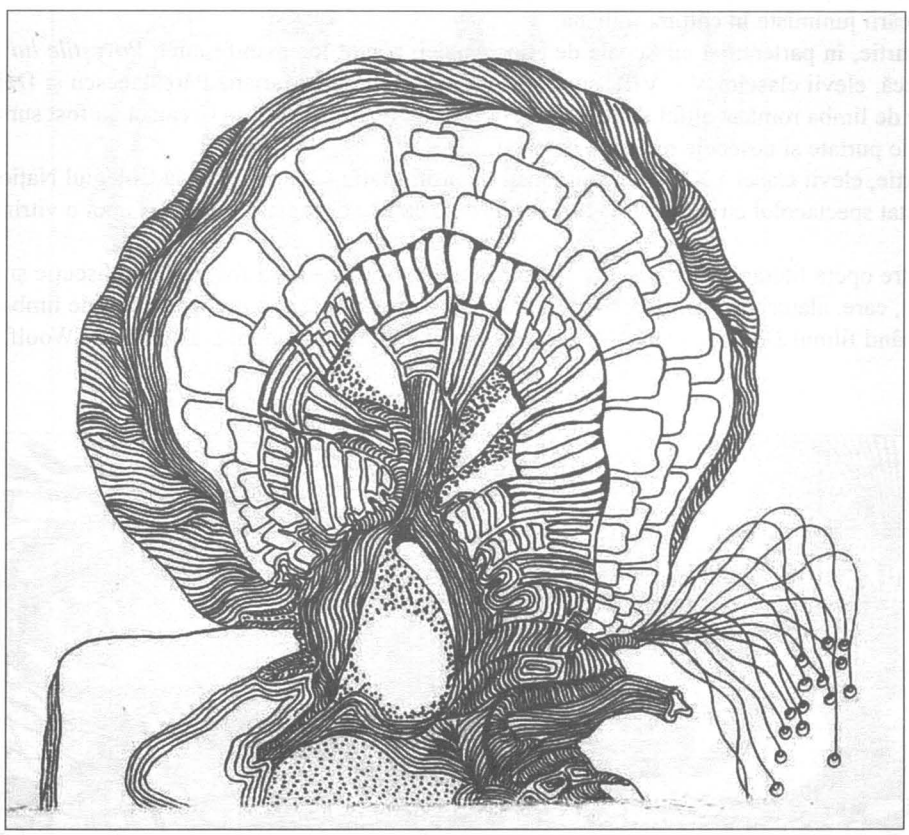

Grafică de Tudor Meiloiu

în paginile 10, 13, 14, 15, 18, 21, 22, 25, 26, 27

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Din viaţa filialelor Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

Filiala „Dimitrie Cantemir"

Dintre manifestările organizate în cursul lunilor ianuarie – martie 2011 menționăm:

• Vineri, 21 ianuarie, elevii Colegiului Național „Cantemir-Vodă", coordonați de prof. Victoria Şerban, au participat la aniversarea Unirii Principatelor Române intitulată *Bucureştii lui Cuza-Vodă*. Materialele proiectate în prezentarea colegului nostru Florin Preda, şef Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară, au generat discuții despre vechea arhitectură a Bucureştilor. Elevii au vizitat apoi spațiile destinate lecturii, au primit informații despre posibilitățile de utilizare a bibliotecii şi serviciile oferite. De asemenea, au solicitat informații şi materiale despre tema dezbătută şi şi-au exprimat dorința de a participa şi la alte manifestări.

• În aceeaşi zi, sub auspiciile Societății Cultural-Ştiințifice „Getica", a avut loc conferința *Locul românilor în Europa şi în lume*, temă pe marginea căreia au avut intervenții dna Dorina Şuhanea şi dl Gabriel Gheorghe, membri ai societății. Întâlnirea s-a încheiat cu acordarea de autografe şi donații de carte pentru bibliotecă din partea dlui Silviu N. Dragomir.

• Vineri, 28 ianuarie, a avut loc prima întâlnire din acest an a membrilor atelierului de creație „Perpessicius", având tema *Monografia localității natale – între studiu ştiințific şi scriere literară. Cartea de memorii. Poemul-amintire*. Au fost dezbătute aspecte legate de realizarea unui dicționar de personalități culturale, structura, genul în care poate fi încadrat, principiile şi metodele de cercetare şi redactare, fiind analizate câteva lucrări de acest tip recent apărute.

• Vineri, 11 februarie, în parteneriat cu Liga pentru Renaşterea Daciei, s-a desfăşurat conferința *Câteva metode de înțelegere autentică a istoriei*, susținută de prof. Nicolae Postolache, urmată de discuții despre minele de aur din Antichitate.

• Luni, 14 februarie, elevi şi profesori de la Colegiul Național „Cantemir-Vodă" au avut drept temă de dezbatere *Tipologia personajelor din romanul Enigma Otiliei*: tehnica narativă, realizarea personajelor, mediul în care acestea evoluează, analiza romanului de factură balzaciană. Dezbaterea a fost completată de proiectarea filmului *Felix şi Otilia*, în regia lui Iulian Mihu, ecranizare după romanul lui G. Călinescu.

• Miercuri, 16 februarie, s-a desfăşurat întâlnirea lunară a membrilor grupului interdisciplinariştilor, *Labirintul cunoaşterii XIV*, în care s-a discutat despre modelele şi strategiile de comunicare. Prof. dr. Mihaela Buia s-a referit la capacitatea vorbitorului de a se pune în valoare, alegerea momentului potrivit, adaptarea la context, diferența dintre materie şi informație. La final, prof. Ana Bazac a donat bibliotecii cartea sa *Omul activ şi impersonalul „se"*.

• Luni, 21 februarie, elevi şi profesori ai Colegiului Național „Cantemir-Vodă" au evocat figura lui Titu Maiorescu şi au evidențiat rolul mişcării junimiste în cultura română.

• Marți, 1 martie, în parteneriat cu Şcoala de Hipoacuzici, a avut loc manifestarea *Poveştile lui Ion Creangă*. În orele petrecute la bibliotecă, elevii claselor V – VIII, coordonați de profesoarele Mariana Pârcălăbescu şi Doina Iova, au participat interactiv la o lecție de limba română altfel decât în nota obişnuită. Poveştile lui Ion Creangă au fost sursă de inspirație deopotrivă pentru discuțiile purtate şi desenele realizate de elevi.

• Joi, 10 martie, elevii clasei a XII-a C, coordonați de prof. Maria Ciongariu, de la Colegiul Național „Cantemir-Vodă", au urmărit şi comentat spectacolul cu piesa *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, realizând apoi o vitrină tematică, cu volume ale marelui clasic.

• Relația dintre opera literară şi expresia ei teatrală sau cinematografică a fost pusă în discuție şi de elevii clasei a XI-a de la acelaşi colegiu, care, alături de profesoara lor Raluca Constantinescu, şi-au desfăşurat ora de limba engleză la bibliotecă, pe 23 martie, vizionând filmul *Doamna Dalloway*, ecranizare după romanul omonim al Virginiei Woolf.

Adriana PANĂ

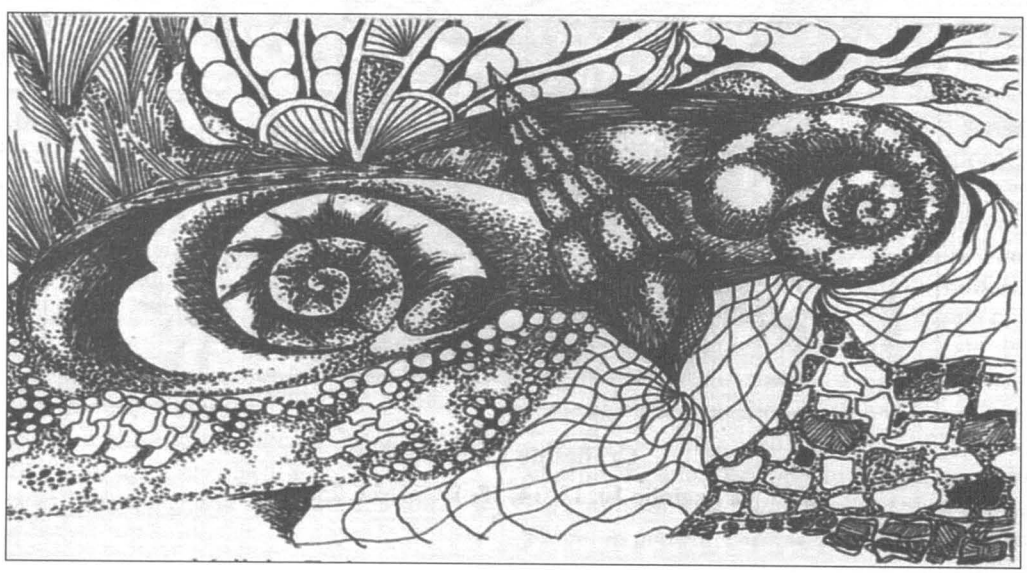

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Filiala „George Coşbuc"

Selecţia manifestărilor organizate în lunile ianuarie – martie 2011 cuprinde:

• Vineri, 14 ianuarie, în cadrul programului *Biblioteca de la A la Z*, elevilor clasei a III-a A, coordonaţi de dnele Sevastiţa Comşa, învăţătoare, şi Nina Manolache, bibliotecară, de la Şcoala nr. 190 „Marcela Peneş", li s-a vorbit despre viaţa şi opera lui Mihai Eminescu, precum şi despre legătura sa cu Bucureştiul, în intervenţii susţinute de colegul nostru Florin Preda, Corneliu Lupeş, de la Muzeul Naţional al Literaturii Române, şi de Mihai-Daniel Gheorghe.

• Miercuri, 19 ianuarie, în cadrul aceluiaşi program, în prezenţa mai multor utilizatori ai bibliotecii, a fost aniversat poetul Ion Minulescu. Din program: *Bucureştii tinereţii lui Minulescu* – prezentare PowerPoint de Florentina Dobrogeanu, o paralelă *Minulescu – Omar Khayyam* făcută de dna Paula Romanescu, poetă şi traducătoare, şi *Minulescu*, intervenţie a dnei Claudia Voiculescu, poetă. Întâlnirea s-a încheiat cu acordarea de autografe şi donaţii de carte pentru bibliotecă din partea celor două poete.

• Ziua Unirii Principatelor Române a fost aniversată marţi, 25 ianuarie, de elevii clasei a VII-a B, coordonaţi de prof. de istorie Viorica Palea, de la Şcoala nr. 111 „George Bacovia". Despre importanţa actului de la 24 ianuarie 1859 le-au vorbit elevilor dnii Corneliu Lupeş şi Florin Preda.

• Vineri, 28 ianuarie, în cadrul programului *Nu sunt singuri*, a avut loc prima întâlnire din acest an cu Centrul de îngrijire şi asistenţă nr. 1 „Sf. Vasile". Locatarii centrului şi-au exprimat nevoia de a avea, pe lângă fondul de carte donat deja de Biblioteca Metropolitană Bucureşti, şi alte volume de beletristică, precum şi presă cotidiană.

• Luni, 7 februarie, în cadrul programului *Biblioteca de la A la Z*, elevii claselor a VI-a B şi C, alături de dnele diriginte Daniela Stoica şi Luminiţa Tisăianu şi bibliotecar Gabriela Petrişor, de la Colegiul Romano-Catolic „Sf. Iosif", au călătorit prin *Bucureştii de altădată* prin intermediul prezentărilor făcute de colaboratorii noştri apropiaţi, Corneliu Lupeş şi Florin Preda.

Florentina DOBROGEANU

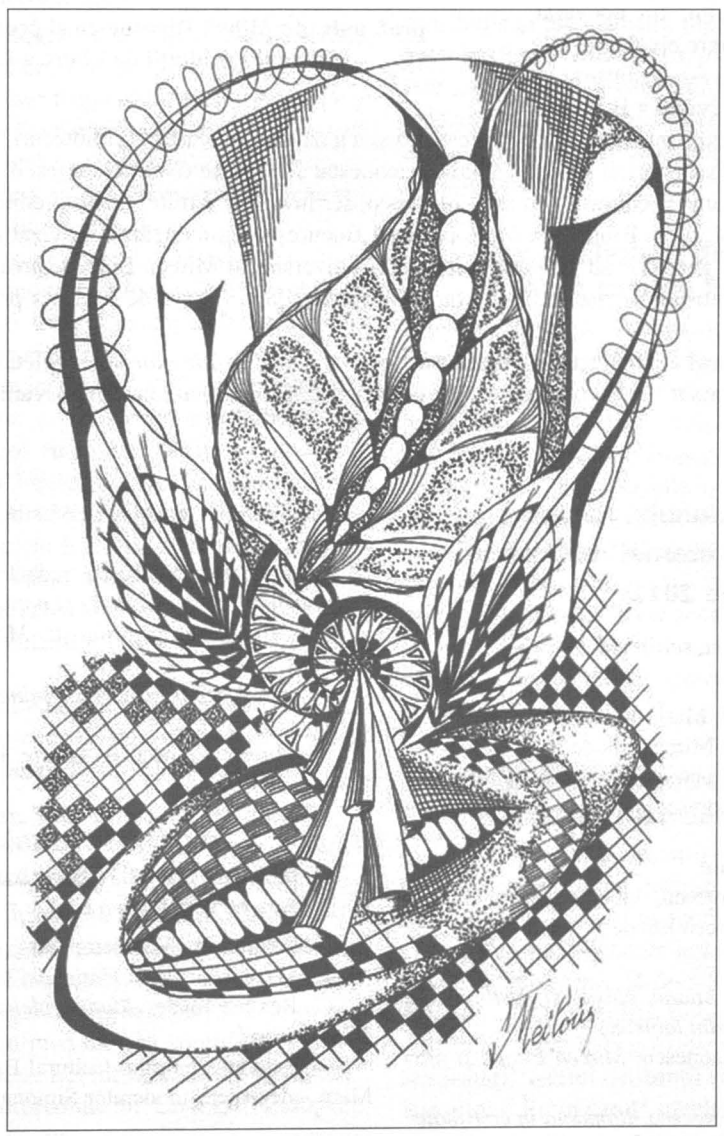

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Reuniune la Biblioteca Judeţeană din Piteşti
„Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri"

În urmă cu cinci ani avea loc, la Piteşti, prima ediţie a Simpozionului Naţional *Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri*, organizat de Asociaţia Culturală „Prietenii lui Mircea Eliade", în parteneriat cu Inspectoratul Şcolar Judeţean şi Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu". Iniţiator şi susţinător permanent al manifestării a fost, de la înfiinţare, d-na prof. Maria Vâlceanu, susţinută de colegii de la Catedra de limba română de la Colegiul „I.C. Brătianu", instituţie-fanion a judeţului Argeş. Ideea a fost asumată şi de criticul şi editorul româno-american, regretatul Gabriel Stănescu, director al Editurii Kriterion Publishing.

Istoricul literar Mircea Coloşenco (stânga), la prezidiul Simpozionului. De la stânga la dreapta: dr. Marian Nencescu, prof. univ. dr. Mihail Diaconescu şi prof. univ. dr. Nae Georgescu, decanul Facultăţii de Litere a Universităţii „Spiru Haret"

De-a lungul anilor, au fost prezenţi la Piteşti şi au susţinut comunicări cei mai importanţi exegeţi ai lui M. Eliade, critici, istorici literari şi universitari din Bucureşti şi din alte centre culturale ale ţării. Prin strădania prof. Maria Vâlceanu, susţinută de prof. Iulian Costache, director adjunct al liceului, a fost publicat – anual – un volum cu lucrările simpozionului, un adevărat *corpus* de informaţie şi interpretare eliadescă.

Anul acesta, manifestarea s-a desfăşurat în data de 27 martie, în sala de festivităţi a Bibliotecii Judeţene, în prezenţa a numeroşi invitaţi de la Bucureşti, ca şi a gazdelor, profesori, bibliotecari, literaţi şi numeroşi elevi şi studenţi. Oaspeţi de onoare au fost istoricii literari Mihail Diaconescu şi Nicolae (Nae) Georgescu, ambii cu ascendenţă argeşeană. I-au secondat istoricul literar şi editorul Mircea Coloşenco, scriitorul Florentin Popescu, editorul Firiţă Carp, jurnalistul Ion Filipoiu şi Marian Nencescu, de la Biblioteca Metropolitană Bucureşti. Comunicările au vizat aspecte inedite din viaţa şi opera lui M. Eliade. Din partea gazdelor au susţinut comunicări universitarul Mircea Bârsilă, prof. Iulian Costache şi Marin Ioniţă, decanul de vârstă al scriitorilor argeşeni. Prof. Maria Chirtoacă, de la Curtea de Argeş, a prezentat volumul *Creionări sentimentale*.

Vizita la Complexul Muzeal de la Florica, în elegantul decor al *Casei Brătienilor*, a completat întâlnirea şi a pecetluit nu doar o plăcută reuniune profesională, cât o comuniune spirituală dedicată celui mai cunoscut savant român contemporan.

(*CRONICAR*)

Programul Simpozionului Naţional „Mircea Eliade şi mitul eternei reîntoarceri" 27 martie 2011

Moderator: Denisa Popescu, scriitoare

Deschidere:

Eliade după Eliade – prof. Maria Vâlceanu, preşedinte al Asociaţiei Culturale „Prietenii lui Mircea Eliade"

prof. dr. Octavian Sachelarie, directorul Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu", vicepreşedinte al Asociaţiei Culturale „Prietenii lui Mircea Eliade"

Virginia Stănescu, scriitoare

prof. drd. Gabriela Georgescu, vicepreşedinte al Asociaţiei Culturale „Prietenii lui Mircea Eliade"

Comunicări:

Virginia Stănescu, SUA: *Eliade, cărţile şi destinul* (din volumul *Mircea Eliade – Ieşirea din labirint*)

prof. univ. dr. Mihail Diaconescu: *Mircea Eliade şi misterul*

prof. univ. dr. Nicolae Georgescu: *România în eternitate*

prof. univ. dr. Mircea Bârsilă: *Aspecte ale fantasticului în proza lui Eliade*

dr. Marian Nencescu, redactor-şef al revistei „Biblioteca Bucureştilor": *Mircea Eliade şi naţionalismul*

Ion Filipoiu, jurnalist: *Mircea Eliade şi Academia Română*

prof. Lucian Costache: *Eminescu – Eliade, elemente comparative*

Mircea Coloşenco, istoric literar: *Petre Ţuţea despre Mircea Eliade*

Sorin Mazilescu: *Centrul creaţiei, Mircea Eliade şi folclorul*

prof. drd. Gabriela Georgescu: *Modelul Eliade*

Ana Iunker: *Mircea Eliade şi Maitreyi, paralele în iubire*

Salonul cărţii contemporane – itinerar livresc

Maria Chirtoacă: *Creionări sentimentale*

Roxana Toader: *Motive folclorice şi simboluri în opera lui Mircea Eliade*

Salonul Centrului Cultural Brătianu – Vila Florica, Valea Mare – dezbateri, moderator Simona Şerban

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

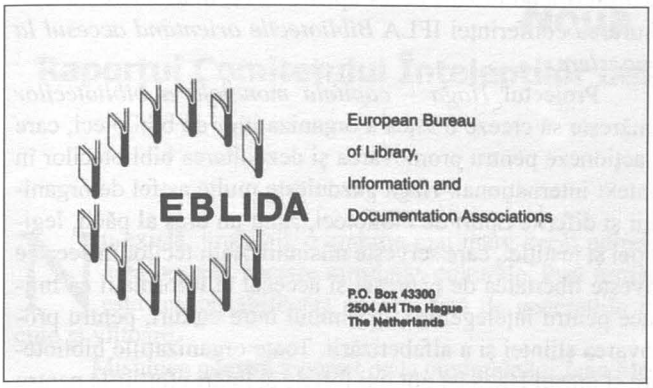

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Iniţiative

Europeana – punct de referinţă pentru cultura europeană pe Internet

Noua Renaştere – Patrimoniul cultural european online

Raportul Comitetului Înţelepţilor, un grup de reflecţie asupra digitizării patrimoniului cultural european, a fost predat în luna ianuarie a.c. d-nelor Neelie Kroes, vicepreşedinte al Comisiei Europene pentru Agenda Digitală, şi Androulla Vassiliou, comisar responsabil pentru Educaţie şi Cultură. Comitetul, din care fac parte Maurice Lévy, Elisabeth Niggemann şi Jacques de Decker, recomandă ca Europeana – Biblioteca Digitală Europeană să devină punctul de referinţă pentru patrimoniul cultural european online.

Statele membre UE sunt chemate „să asigure ca toate documentele digitizate cu fonduri publice să fie disponibile pe site, iar până în anul 2016 toate capodoperele domeniului public să fie prezente în Europeana".

Având drept reper cuvintele lui Jean Monnet din introducerea raportului, şi anume: „... dacă Europa ar trebui reconstruită, aş începe mai degrabă cu cultura decât cu economia," recomandările Comitetului Înţelepţilor vor fi valorificate în strategia Comisiei Europene vizând Agenda Digitală pentru Europa. Instituţiile culturale vor fi ajutate astfel să facă tranziţia către era digitală şi să caute noi şi eficiente modele de lucru, care accelerează digitizarea şi permit, în acelaşi timp, o remuneraţie corectă pentru deţinătorii de drepturi, atunci când este cazul.

Recomandările Comitetului Înţelepţilor vor fi utile şi pentru planul Comisiei Europene de dezvoltare a unui model durabil de finanţare a Europeana începând cu anul 2012.

Europeana şi planul strategic pentru anii 2011–2015

Planul strategic al Europeana pentru anii 2011–2015, promovat de Elisabeth Niggemann (membră a Comitetului Înţelepţilor şi preşedinte al Comitetului Fundaţiei Europeana), are drept scop „să susţină Agenda Digitală pentru Europa prin utilizarea tehnologiei într-un mod care să stimuleze creşterea socială şi economică şi să ofere noi forme de acces la cultură".

Neelie Kroes, vicepreşedinte al Comisiei Europene, responsabil pentru Agenda Digitală, a declarat că „Europeana este cea mai vizibilă expresie a patrimoniului digital al UE. În mai puţin de trei ani, Europeana a devenit un punct de referinţă pentru cultura europeană pe Internet".

Bazat pe patru direcţii strategice: agregare, facilitare, distribuţie şi angajament, reprezentând rezultatele consultărilor şi analizelor Europeana, planul pentru perioada 2011–2015 este „mijlocul prin care Europeana va continua să furnizeze valoare grupurilor de utilizatori interesaţi..., constituind în acelaşi timp temelia pentru orientarea şi funcţionarea viitoare ale Europeana".

Cinci milioane de manuscrise, filme şi texte pentru Europeana

Bibliotecile Europeana este un proiect lansat în luna februarie a.c., cu o durată de doi ani, prin care colecţiile digitale ale unor mari biblioteci europene de cercetare vor intra în patrimoniul Europeana. Proiectul este finanţat prin programul IST-PSP al Comisiei Europene, fiind prima iniţiativă culturală de digitizare care permite o căutare full-text a celor cinci milioane de piese adăugate Europeana.

Proiectul de faţă se alătură astfel celui aflat în desfăşurare, *Biblioteca Europeană*, care oferă deja posibilitatea unei căutări libere în resursele şi catalogul digitale ale 48 de biblioteci naţionale din Europa, ca şi un portal cu servicii adresate mediului academic şi cercetătorilor în ştiinţe umaniste şi sociale.

Copyright pentru creativitate – o Declaraţie pentru Europa

„Capacitatea omenirii de a genera noi idei şi cunoştinţe este cea mai mare cucerire a sa. Este sursa artei, ştiinţei, inovaţiei şi a dezvoltării economice." (Carta Adelphi)

Europa solicită un sistem echilibrat, flexibil şi armonizat de excepţii, care să fie adecvat cu economia cunoaşterii a secolului XXI. Comisia Europeană a făcut un prim pas prin publicarea Cartei Verzi *Copyright-ul în economia cunoaşterii*. Semnatarii acestei declaraţii solicită Comisiei Europene, Parlamentului European şi statelor membre UE să aibă în vedere această declaraţie şi să se angajeze în elaborarea politicii şi a

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

normelor vizând excepțiile prevăzute copyright-ului, urmărind:

- armonizarea excepțiilor în toată Europa;
- acționarea ca un imbold pentru inovație;
- susținerea creativității și a participării largi a utilizatorilor;
- asigurarea accesibilității pentru toți europenii;
- sprijinirea educației și cercetării;
- facilitarea prezervării și arhivării;
- asigurarea că drepturile-monopol sunt reglementate în mediul electronic;
- promovarea acestor principii în dezbaterile internaționale.

Haga – capitala mondială a bibliotecilor

„Ce ne unește și ce putem face unii pentru alții?" este întrebarea de la care a pornit proiectul propus de Marian Koren, secretar executiv FOBID (Forumul Bibliotecilor din Olanda) și Charles Noordam, membru al Comitetului FOBID și director al Bibliotecii Publice din Haga, și care va fi lansat oficial în ziua de 14 aprilie 2011, în asociere cu desfășurarea conferinței IFLA *Bibliotecile orientând accesul la cunoaștere*.

Proiectul *Haga – capitala mondială a bibliotecilor* urmărește să creeze o rețea a organizațiilor de biblioteci, care să acționeze pentru promovarea și dezvoltarea bibliotecilor în context internațional. Haga găzduiește multe astfel de organizații și diferite tipuri de biblioteci, fiind un oraș al păcii, legislației și justiției, care servește misiunii bibliotecilor în ceea ce privește libertatea de expresie și accesul la informații ca mijloace pentru înțelegerea și schimbul între culturi, pentru promovarea științei și a alfabetizării. Toate organizațiile bibliotecare și orașul Haga își pot uni forțele și întări eforturile pentru realizarea acestor scopuri.

Din Buletinul „EBLIDA News",
nr. 1, 2 și 3/ianuarie, februarie și martie 2011

Traducerea redacției „B.B"

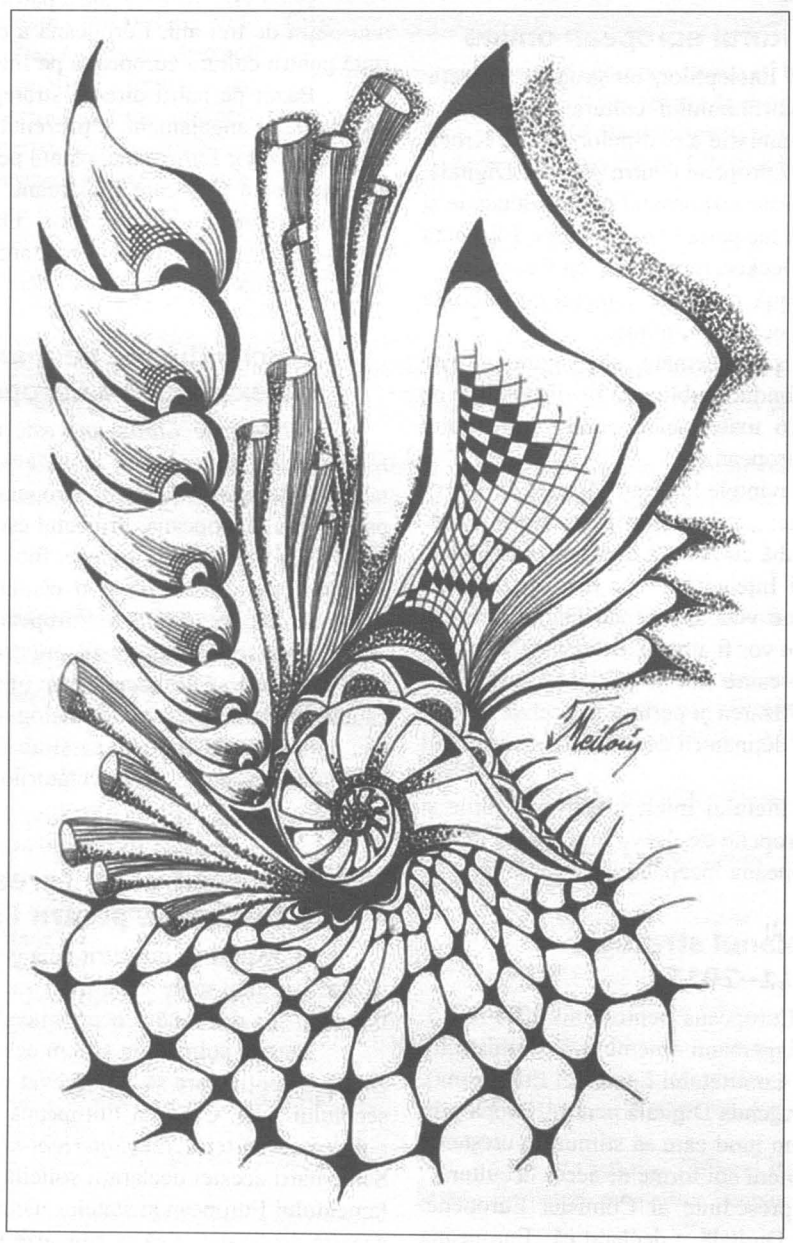

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Noua Renaştere

Raportul Comitetului Înţelepţilor despre Patrimoniul Cultural European Online

(I)

Nu există, probabil, o ambiţie mai mare decât perpetuarea bogatei noastre moşteniri culturale. Prin urmare, este responsabilitatea noastră faţă de generaţiile trecute şi viitoare.

Misiunea noastră a pornit de la cuvintele lui Jean Monnet, care a spus că, dacă Europa ar trebui reconstruită, ar începe mai degrabă cu cultura decât cu economia. Patrimoniul cultural de pe bătrânul continent a fost alimentat de educaţia, formarea, spiritul generaţiilor care ne-au precedat, şi ne simţim responsabili de a transmite acest bogat patrimoniu (într-adevăr, unul dintre cele mai bogate din lume) generaţiilor viitoare şi de a ne asigura că va fi conservat, îmbogăţit şi difuzat. Fără nici o exagerare, putem afirma că ceea ce este în joc este un bun comun al umanităţii şi nu doar al Europei.

Prin urmare, am căutat soluţii care să permită:

– Protejarea acestui avantaj extrem de important care este cultura noastră, a patrimoniului ai cărui gardieni suntem, fiind de datoria noastră să-l transmitem mai departe.

– Accesul unui număr cât mai mare de persoane fără diferenţieri sau bariere.

– Asigurarea că această moştenire poate rămâne un activ de viaţă de-a lungul timpului şi că este partajată pe cât este posibil.

– Asigurarea că toţi creatorii şi cei care lucrează pentru a produce şi difuza operele acestora se pot bucura de roadele muncii lor, fiind astfel susţinută creativitatea.

– Neimpunerea unei selecţii pentru protecţie şi conservare. Care ar fi motivele care ne-ar da dreptul să stabilim criterii de selecţie pentru ceea ce ar trebui sau nu să fie protejat? Nu credem că avem dreptul de a stabili aceste criterii.

– Asigurarea că finanţarea respectă principiul fundamental al accesibilităţii pentru toţi (aşadar, necesitatea de a solicita fonduri publice), dar şi realitatea cu care ne confruntăm astăzi (lipsa acută de resurse publice, ca să nu menţionăm datoriile majore). În consecinţă, necesitatea de a defini ceea ce ar putea fi liniile directoare pentru parteneriatele public–privat şi alte forme de finanţare.

– Prezentarea oportunităţilor comerciale, economice sau de dezvoltare pe care digitizarea le-ar putea oferi pentru Europa şi modul în care aceasta ar putea genera locuri de muncă.

Credem că ne-am îndeplinit misiunea cu cel mai mare respect pentru opere, autori, producători/editori şi public. Am căutat să promovăm cele mai deschise abordări faţă de toate părţile implicate şi, mai presus de toate, cea mai mare ambiţie pentru patrimoniul european.

Din păcate, am avut un termen limită pentru a încheia raportul şi suntem conştienţi de faptul că, în timp ce acesta se adresa unora dintre problemele-cheie menţionate în mandatul care ne-a fost încredinţat de comisarii Kroes şi Vassiliou, am fi putut lucra mult mai mult pentru a acoperi unele dintre aspectele spinoase ale evoluţiei tehnologiei: drepturile de autor, conţinutul generat de utilizatori, descărcările ş.a.

Dorim să exprimăm mulţumirile noastre comisarilor Kroes şi Vassiliou, precum şi Comisiei Europene pentru încrederea acordată, cu speranţa că acest raport, care reflectă punctul de vedere al Comitetului, va ajuta Uniunea Europeană şi statele membre să definească în continuare politica în aceste domenii.

Am dori, de asemenea, să mulţumim experţilor de la Capgemini, care au lucrat pro bono pentru Comitetul Înţelepţilor. Ei au evaluat tehnologia utilizată de Europeana pentru a vedea dacă poate fi considerată „de viitor". Punctul lor de vedere a ajutat Comitetul să elaboreze recomandările cele mai eficiente pentru următorii paşi pentru Europeana.

În fine, am dori să mulţumim următoarelor persoane care ne-au ajutat să navigăm prin complexitatea problemelor şi ne-au oferit sprijin neprecut: Yvo Volman, Anna Athanasopoulou şi Valérie Panis, care lucrează pentru Comisia Europeană, Britta Woldering de la Deutsche Nationalbibliothek şi Maxime Baffert, care lucrează pentru Publicis Groupe.

Elisabeth NIGGEMANN
Jacques DE DECKER
Maurice LÉVY

Bruxelles, 10 ianuarie 2011

Capitolul 1: Misiunea

1.1 În aprilie 2010, Neelie Kroes, vicepreşedinte al Comisiei Europene pentru Agenda Digitală, şi Androulla Vassiliou, comisarul european pentru Educaţie, Cultură, Multilingvism şi Tineret, au înfiinţat Comitetul Înţelepţilor, un grup de reflecţie menit să aducă patrimoniul cultural european online. Crearea acestui comitet a fost urmare a sugestiei făcută de către ministrul francez al Culturii şi Comunicaţiilor în cadrul dezbaterii privind politicile de digitizare în domeniile educaţiei, tineretului şi culturii şi al reuniunii Consiliului Uniunii Europene pentru Educaţie, Tineret şi Cultură din 27 noiembrie 2009.

1.2 Această iniţiativă a fost determinată de necesitatea de a reconcilia mandatul tradiţional al instituţiilor culturale, care permite accesul la patrimoniul nostru comun şi conservarea acestuia pentru generaţiile viitoare, cu oportunităţile şi provocările care apar în era digitală. Gestionarea „schimbării digitale" necesită o abordare strategică, care va defini în primul rând modalitatea de accesare şi utilizare a resurselor culturale digitizate şi, în cele din urmă, modul în care creativitatea europeană poate fi conservată pentru generaţiile viitoare.

Aceste considerente stau la baza mandatului care ghidează lucrările Comitetului Înţelepţilor.

1.3 Comitetul a fost invitat să furnizeze un set de recomandări pentru digitizarea, accesibilitatea online şi conservarea patrimoniului cultural al Europei în era digitală, analizând în special problema parteneriatului public–privat pentru digitizare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

1.4 Mandatul acestuia acoperă, în special, următoarele domenii:

– cheltuielile financiare globale şi nivelul fondurilor publice aflate la dispoziția instituțiilor culturale europene pentru digitizarea colecțiile lor;

– cele mai bune modele pentru a maximiza accesarea şi utilizarea pe scară largă a materialului digitizat pentru economie şi societate, în special condițiile fundamentale care ar trebui să fie respectate în parteneriatul public–privat pentru digitizarea operelor care aparțin domeniului public;

– rolul şi responsabilitățile organizațiilor publice şi private privind digitizarea lucrărilor orfane, precum şi a materialelor cu drepturi de autor, dar care nu mai sunt disponibile comercial, cu scopul de a înlătura riscul unei „găuri negre a secolului XX" în Europeana şi pe Internet, în general;

– promovarea accesului cât mai larg la materialele digitizate din întreaga lume;

– asigurarea durabilității resurselor digitizate în scopul conservării pe termen lung.

1.5 Membrilor Comitetului li s-a cerut să-şi asume responsabilitatea exclusivă pentru această misiune şi să prezinte un raport comisarilor în termen de opt luni de la prima lor întâlnire.

Capitolul 2: Viziunea

2.1. Dacă un cuvânt ar trebui să cuprindă şi să rezume viziunea Comitetului Înțelepților, acesta ar fi „acces". Când vine vorba despre patrimoniul nostru cultural comun, nu există nici o provocare mai mare, nu există nici o problemă mai urgentă decât aceea de a asigura accesul generațiilor actuale şi viitoare la acest patrimoniu; accesul celei mai mari părți a populației, atât europene, cât şi non-europene, şi accesul la una dintre cele mai bogate moşteniri culturale din lume, un bun universal.

2.2 Posibilitatea de a accesa lucrările şi producțiile europene trebuie să devină prioritatea tuturor inițiativelor luate în acest domeniu. Acesta trebuie să fie criteriul după care să fie analizate şi alte probleme care au apărut odată cu digitizarea şi rezolvate ținând cont de principalul obiectiv, acela de a face patrimoniul nostru din ce în ce mai accesibil pentru toți. Pentru moment, propunerile Comitetului cu privire la Europeana trebuie să fie înțelese ca o modalitate de creştere a accesului la bunurile digitizate, deoarece Europeana este astăzi unul dintre instrumentele comune ale Uniunii Europene pentru a servi acestui scop.

2.3 Principiul conform căruia trebuie făcut totul pentru a garanta accesul la patrimoniul nostru cultural a condus la alte trei principii, care au ghidat Comitetul în activitatea sa.

2.3.1 În primul rând, patrimoniul nostru cultural este nu numai o moştenire a trecutului, dar şi o bază a cunoaşterii, imaginației şi creativității, aflată în continuă evoluție. Bogăția expresiilor culturale şi cunoştințele noastre de astăzi vor aparține mâine patrimoniului cultural comun. Prin urmare, deşi recomandările prevăd concentrarea pe digitizarea patrimoniului cultural din trecut, acestea includ întotdeauna şi ceea ce se adaugă în prezent, deoarece trecutul şi prezentul trebuie să fie disponibile generațiilor viitoare. Una dintre misiunile noastre de bază este de a asigura accesul deplin la expresiile culturale şi la cunoştințele din trecut, prezent şi viitor.

2.3.2 În al doilea rând, digitizarea este mai mult decât o opțiune tehnică, este o obligație morală. Într-un moment în care din ce în ce mai multe bunuri culturale sunt consumate online, când ecranele şi dispozitivele digitale sunt din ce în ce mai omniprezente, este esențial de a aduce cultura online (şi, de fapt, o mare parte a ei este deja acolo). Dacă nu vom continua această sarcină, riscăm progresiv să erodăm şi să pierdem ceea ce a fost la baza țărilor şi a civilizației europene în ultimele secole. Trebuie să fie în mod clar înțeles că, dacă accesul este obiectivul final, la un nivel ridicat, el poate fi realizat numai prin conservarea operelor.

2.3.3 În al treilea rând, Comitetul consideră că responsabilitățile principale pentru digitizarea şi conservarea patrimoniului nostru cultural ar trebui să fie asumate de către sectorul public. De fapt, este sarcina autorităților publice şi a instituțiilor culturale de a vă asigura că moştenirea noastră este corect digitizată şi apoi conservată în vederea garantării accesului publicului larg de azi şi de mâine. Acest lucru este prea important pentru ca responsabilitatea să fie lăsată la îndemâna unor interese private, care nu fac neapărat acelaşi efort în abordarea digitizării pe termen lung, precum fac guvernele. Deoarece cultura este cel mai important bun comun din Europa, guvernele şi instituțiile culturale ale acestora au datoria de a fi în prima linie a efortului de digitizare.

2.4 Cu toate acestea, două avertismente trebuie să fie imediat adăugate la aceste principii.

2.4.1 În primul rând, chiar dacă Comitetul Înțelepților este ferm convins că digitizarea este, în principal, o sarcină a autorităților publice, aceasta nu înseamnă că sectorul privat nu ar trebui să fie implicat. Revenind la obiectivul nostru principal de extindere a accesului la patrimoniul nostru cultural, parteneriatul cu sectorul privat poate fi o opțiune bună pentru a accelera digitizarea operelor şi a colecțiilor din domeniul public, într-un moment în care finanțarea publică este redusă. Mai mult decât atât, digitizarea poate fi considerată o oportunitate de a alimenta şi dezvolta o gamă întreagă de noi activități şi inițiative private prin noile tehnologii şi procese care au fost (şi vor fi) dezvoltate, contribuind la crearea de locuri de muncă în Europa.

2.4.2 În al doilea rând, faptul că bunurile culturale trebuie să fie accesibile online nu înseamnă că ele ar trebui să fie neapărat şi disponibile gratuit. Digitizarea nu ar trebui să fie un pretext pentru creşterea protecției acordate autorilor şi creatorilor în majoritatea țărilor europene. De fapt, digitizarea şi protecția *creatorilor de drepturi* sunt mai strâns legate între ele decât crede majoritatea oamenilor: digitizarea protejează artiştii din trecut, în timp ce drepturile de autor protejează artiştii de azi şi de mâine. Prin urmare, atunci când lucrările sunt încă sub protecția drepturilor de autor, este evident că autorii şi creatorii sunt compensați pentru talentul şi efortul lor atunci când munca lor este postată online. Chiar şi în cazurile operelor orfane sau al lucrărilor nedifuzate, accesul imperativ nu înseamnă că trebuie să se renunțe la întreaga protecție şi compensare. Dimpotrivă, digitizarea reprezintă o nouă oportunitate de a da viață acestor lucrări.

2.5 Potrivit Comitetului, cultura nu se limitează numai la domeniul tradițional al artelor şi literelor, dar cuprinde şi ştiința şi întreg domeniul cunoaşterii şi experienței care au contribuit la consolidarea societății noastre de-a lungul secolelor. Aceasta este moştenirea şi cultura pe care trebuie să le păstrăm şi să le facem accesibile tuturor în era digitală.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

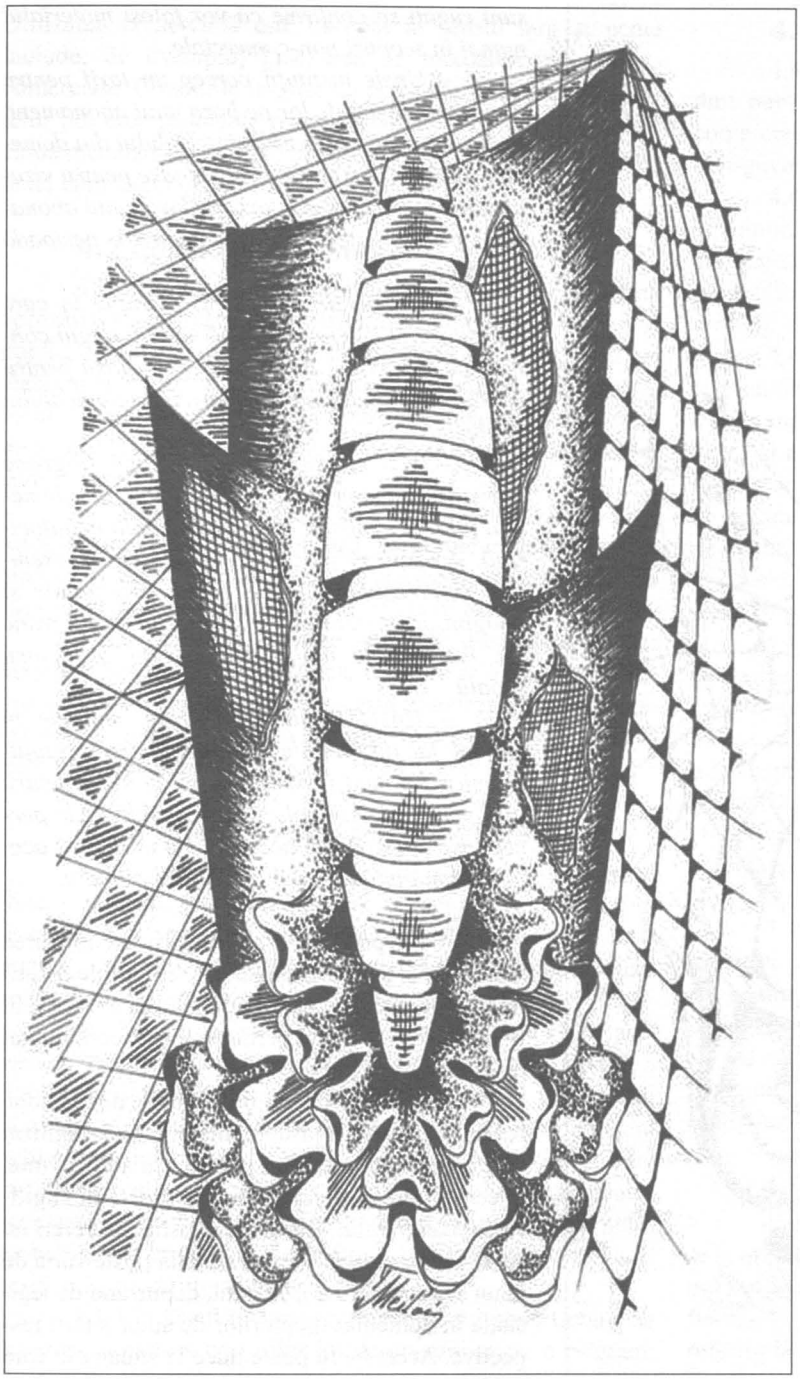

2.6 Aceasta este viziunea, cadrul de care Comitetul s-a folosit pentru a răspunde acestor întrebări fundamentale. Comitetul consideră că punerea în aplicare a acestor principii şi a recomandărilor din raport poate ajuta ţările europene pentru a transforma o provocare – cum să evităm dispariţia moştenirii noastre – într-o oportunitate pentru creaţia artistică şi dezvoltarea culturală şi economică.

Capitolul 3: Procesul

3.1 Activitatea Comitetului a început imediat după înfiinţarea sa oficială, la 23 aprilie 2010, şi a fost structurată în jurul unei serii de opt întâlniri de lucru,[1] care au fost completate prin numeroase interacţiuni cu părţile interesate. În vederea îndeplinirii misiunii sale, Comitetul a organizat un proces, inclusiv o consultare pe scară largă a părţilor interesate şi a publicului larg.

3.2 Între 18 august şi 30 septembrie 2010, Comitetul a organizat o consultare publică prin intermediul site-ului Comisiei Europene, acoperind toate aspectele mandatului său. Consultarea a fost benefică, s-au primit 1.258 de răspunsuri din 42 de ţări. Mai mult de jumătate din răspunsuri au venit din partea cetăţenilor, care au manifestat un interes larg în privinţa subiectului. 17% din răspunsuri au venit din partea companiilor private, societăţi sau asociaţii de întreprinderi, iar 14% din partea instituţiilor de cultură.

3.3 O audiere publică a avut loc la Bruxelles, în 28 octombrie 2010, la care au participat mai mult de 100 de organizaţii interesate. 34 de organizaţii au trimis documentele în care îşi prezintă poziţia, în timp ce 23 dintre ele au intervenit în timpul sesiunii şi avut un schimb de opinii cu membrii Comitetului.[2]

3.4 La 18 noiembrie 2010, membrii Comitetului au avut un dejun de lucru cu miniştrii UE responsabili pentru cultură şi probleme audiovizuale din cadrul Consiliului Educaţiei, Tineretului şi Culturii. În aceeaşi zi, Comitetul a avut un schimb de opinii cu Comitetul Culturii şi Educaţiei al Parlamentului European.

3.5 În plus, membrii Comitetului au avut o serie de întâlniri formale şi informale cu părţile interesate, în mod colectiv sau individual (autori şi creatori, editori, companii, autorităţi publice).

3.6 Comitetul a comandat două misiuni externe pentru susţinerea activităţii sale. Prima dispoziţie constă într-un studiu privind costul procesului de digitizare a colecţiilor culturale ale Europei.[3] A doua dispoziţie a fost un audit tehnic al site-ului Europeana.[4]

3.7 În plus, activitatea Comitetului a fost influenţată şi de anumite documente de politică, cum sunt rezoluţia Parlamentului European privind „Europeana, următorii paşi" (Raportul Truepel), adoptată la 5 mai 2010, concluziile Consiliului privind „Europeana, etapele următoare", adoptate la 10 mai 2010, şi comunicarea Comisiei privind „Europeana, următorii paşi" (28 septembrie 2009), „Drepturile de autor în economia bazată pe cunoaştere" (19 octombrie 2009) şi „O Agendă Digitală pentru Europa" (29 mai 2010).

Capitolul 4: Accesarea şi modul de utilizare a materialului digitizat din domeniul public

4.1 Instituţiile culturale din Europa au început digitizarea colecţiilor de cărţi, ziare, manuscrise, hărţi, materiale audio şi video, fotografii şi obiecte de muzeu, făcându-le disponibile online. O mare parte a lucrărilor digitizate aparţin domeniului public,[5] cele care nu mai sunt sub incidenţa drepturilor de proprietate intelectuală. Ele pot, prin urmare, în principiu, să fie accesate şi utilizate gratuit de toată lumea.

4.2 Prezentul capitol tratează problema materialelor digitizate cu fonduri publice, provenind din bugetele instituţiilor culturale sau din proiecte de digitizare finanţate la nivel naţional, regional sau local. Cazul parteneriatelor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

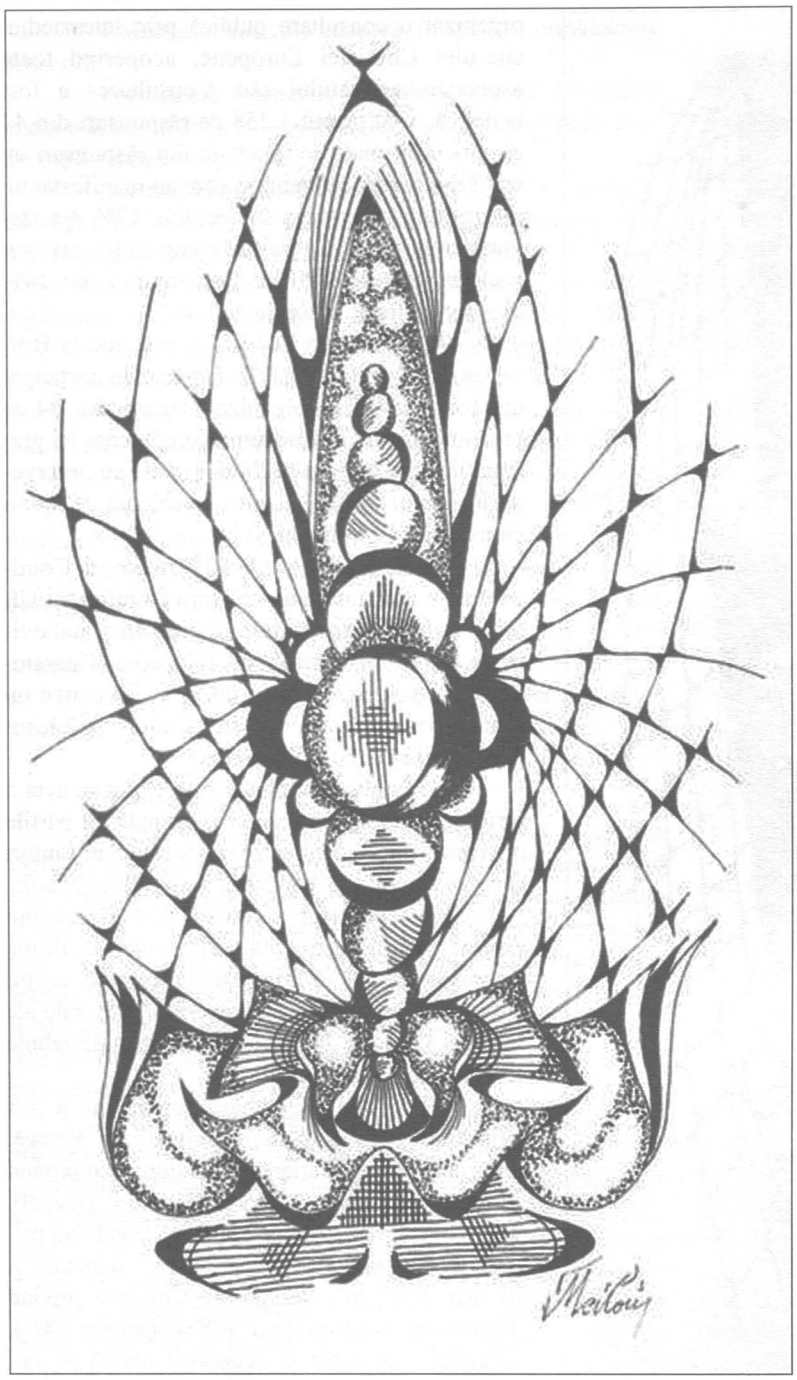

public–privat pentru digitizare este tratat în capitolul 8 al acestui raport.

4.3 Sectorul cultural a adoptat o gamă largă de practici pentru a permite accesul sau utilizarea materialului din domeniul public digitizat cu fonduri publice. Multe dintre instituții fac materialul disponibil gratuit online, dar există și unele taxe pentru descărcarea și, uneori, pentru accesarea articolelor digitizate.

Următoarele exemple sunt extrase din practicile instituțiilor culturale care contribuie la conținutul Europeana:

– Mai multe instituții arată clar faptul că materialul aparține domeniului public. Acestea permit accesul gratuit și descărcarea de către utilizatorii non-comerciali. Unele dintre ele percep taxe pentru reutilizarea în scopuri comerciale a materialului. Atunci când utilizatorii descarcă materialul, ei sunt rugați să confirme că vor folosi materialul numai în scopuri non-comerciale.

– Unele instituții percep un tarif pentru accesarea colecțiile lor pe baza unui abonament, inclusiv pentru accesarea materialului din domeniul public. O instituție percepe taxe pentru vizualizarea materialului istoric pe baza unui abonament pentru câteva ore sau pentru o perioadă mai lungă.

– Există, de asemenea, exemple în care utilizatorului îi este permis să vadă întregul conținut de pe ecran, dar se plătește o taxă pentru descărcarea materialului aparținând domeniului public.

– Mai multe instituții adăugă filigrane intruzive la materialele lor digitizate din domeniul public, pentru a evita reutilizarea neautorizată. Această practică este întâlnită, de exemplu, pentru manuscrisele vechi, incunabule și imagini. Problema este că acest tip de filigrane fac materialele inutilizabile, chiar și pentru școală.

– Unele instituții culturale, muzeele în special, fac disponibile doar imagini cu o rezoluție mică (în mod normal, destul de bună pentru uzul privat, de exemplu pentru școală). Ele percep taxe doar pentru accesarea și utilizarea aceloraşi imagini, dar cu o rezoluție mai mare.

4.4 În practică, limitările privind utilizarea materialului sunt determinate de condițiile de utilizare a site-ului pe care materialul poate fi găsit. În alte cazuri, accesul la material este condiționat de plată.

4.5 Multe instituții culturale din Europa revendică drepturi asupra materialului digitizat care aparține domeniului public. Cu alte cuvinte, ei cer noi drepturi care ar fi fost create de digitizarea materialului. Bazele unei astfel de cereri nu sunt întotdeauna solide, iar situația poate varia de la un stat membru UE la altul, depinzând de legislația în domeniul drepturilor de autor a țării respective. Acest lucru poate duce la situația în care obiectele digitizate sunt protejate într-o țară și nu în alta, fiind mai ales o problemă de context transfrontalier.

Metadate

4.6 Instituțiile culturale adaugă o cantitate considerabilă de informații obiectelor digitizate (metadate), descriind, de exemplu, autorul, proveniența și vechimea lucrării/data apariției, oferind informații contextuale, precum și informații tehnice cu privire la formatele utilizate și caracteristicile care permit motoarelor de căutare să localizeze obiectul. Aceste metadate sunt esențiale pentru a oferi utilizatorului un instrument util la locul de muncă și permit motoarelor de căutare, cum este Europeana, să localizeze obiectele digitizate relevante în contextul unei căutări specifice.

4.7 În unele cazuri, taxele percepute de instituțiile culturale țin cont sau impun alte condiții pentru reutilizarea acestor metadate, în special pentru utilizarea comercială a datelor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Utilizarea comercială este definită în sensul larg şi poate include, de exemplu, indexarea de motoarele de căutare comerciale. Condiţiile impuse cu privire la utilizarea metadatelor pot crea probleme pentru serviciile care doresc să deschidă metadatele colectate pentru a obţine cea mai largă expunere, cum sunt cele ale Europeana.

4.2 Consideraţii generale

4.2.1 Comitetul consideră că pentru a aborda problema accesării şi utilizării materialului digitizat din domeniul public, activitatea sa ar trebui să se bazeze, în primul rând, pe elaborarea principiilor de bază ale accesului la cultură. Oamenii au dreptul să acceseze cultura şi cunoaşterea, şi dreptul de acces serveşte, de asemenea, interesului publicului pentru conservarea diversităţii culturale.

4.2.2 În acelaşi timp, trebuie să se ţină cont de contextul/realitatea în care funcţionează instituţiile culturale („principe de réalité"), inclusiv de constrângerile financiare, care sunt susceptibile de a deveni mai stricte în următorii ani.

4.2.3 Diferenţele dintre statutele drepturilor asupra materialelor digitizate din statele membre ar trebui să fie eliminate într-un context în care accesul transfrontalier şi utilizarea sunt normă. În principiu, simplul proces de digitizare nu ar trebui să genereze drepturi noi.

4.3 Accesul la materialul digitizat

4.3.1 Comitetul crede cu tărie că materialul digitizat cu fonduri publice, aparţinând, aşadar, domeniului public, trebuie să fie liber accesibil pentru toţi. Aceasta ar trebui să fie o parte a condiţiilor de finanţare pentru digitizarea materialului aparţinând domeniului public în întreaga Europă.

4.3.2 Aceasta este o chestiune de principiu şi, de asemenea, înrădăcinată în considerente de ordin practic. Google a stabilit un standard privind accesul liber pentru utilizatorul final al majorităţii colecţiilor de cărţi digitizate din domeniul public prin intermediul Google Books. Modurile prin care instituţiile culturale percep taxe utilizatorului final pentru accesarea resurselor digitizate din domeniul public este puţin probabil, prin urmare, să fie durabile, deoarece sunt non-competitive în condiţiile actuale.

4.3.3 În cazul în care organizaţiile culturale trebuie să genereze o parte a costurilor lor de operare printr-o estimare financiară, digitizarea conţinutului domeniului public ar trebui mai degrabă să ia în considerare surse de venituri alternative – cum sunt sponsorizarea, parteneriatele, publicitatea şi/sau serviciile legate de utilizarea materialului cultural – decât tarifarea accesării online a materialului.

4.3.4 Comitetul a examinat şi dacă practicile restrictive ale instituţiilor de cultură pot avea şi alte consecinţe, de exemplu, excluderea materialului din Europeana. Comitetul este de părere că materialul provenit de la organizaţiile culturale care percep taxe pentru accesarea conţinutului din domeniul public nu ar trebui să fie exclus din site, deoarece Europeana are vocaţia de a acorda acces la o gamă cât mai largă de materiale culturale digitizate. Ar trebui, totuşi, să existe o posibilitate pentru utilizator să filtreze căutările în Europeana, în scopul de a obţine numai materiale care pot fi accesate gratuit.

4.3.5 În acelaşi timp, instituţiile culturale ar trebui să fie încurajate să respecte actul constitutiv al Europeana şi să facă disponibil gratuit conţinutul lor digitizat din domeniul public.

4.4 Reutilizarea materialului digitizat

4.4.1 Materialul din domeniul public digitizat cu fonduri publice trebuie să fie disponibil pentru reutilizări noncomerciale de către cetăţeni, şcoli, universităţi, organizaţii non-guvernamentale şi altele.

4.4.2 Comitetul recomandă, de asemenea, ca instituţiile culturale să-şi facă materialul digitizat disponibil la o scară cât mai largă pentru entităţile comerciale. Acest lucru va stimula utilizarea materialului pentru crearea de noi produse şi servicii.

4.4.3 Cu toate acestea, instituţiile de cultură pot cere companiilor private să plătească pentru reutilizarea comercială a materialului, în scopul de a recupera costurile de digitizare şi a finanţa în continuare procesul de digitizare. Acest lucru s-ar putea face pe baza unei plăţi unice sau prin modele de venituri partajate. Parteneriatele specifice între instituţiile de cultură şi companiile mici sau universităţi ar putea fi luate în considerare, în scopul de a stimula reutilizarea materialului digitizat pentru inovarea serviciilor de informare.

4.4.4 Acest lucru nu ar trebui să conducă la acorduri exclusive sau la discriminări pe piaţă. În general, instituţiile culturale care permit reutilizarea materialelor digitizate ar trebui să respecte normele UE – Directiva privind reutilizarea informaţiilor din sectorul public (prezenta directivă reglementează comportamentul organismelor din sectorul public). Directiva se bazează pe doi dintre pilonii pieţei interne – transparenţă şi concurenţă loială. În prezent, instituţiile culturale sunt excluse din câmpul de aplicare a directivei.

4.4.5 Comitetul consideră că folosirea inscripţionărilor intruzive pe obiectele digitizate poate fi o practică dăunătoare, iar instituţiile culturale folosind acest tip de practică vor fi obligate să-şi reconsidere politica. Aceste inscripţii trebuie să fie cât mai mici şi aplicate în partea de jos a unui obiect digitizat, indicând originea materialului, şi astfel nu reprezintă nici o problemă.

4.5 Utilizarea metadatelor

4.5.1 Comitetul este de părere că metadatele referitoare la obiectele digitizate produse de instituţiile culturale ar trebui să fie disponibile gratuit pe scară largă şi reutilizarea lor să fie liberă. În cazul în care condiţiile o impun (de exemplu, o referire la producătorul de metadate), acestea ar trebui să fie peste tot standardizate.

Principalele recomandări:

1) Instituţiile culturale trebuie să facă public materialul digitizat aparţinând domeniului public digitizat cu fonduri publice şi cât mai larg accesibil şi reutilizabil. Aceasta ar trebui să fie una din condiţiile de bază ale digitizării în întreaga Europă. Utilizarea inscripţiilor intruzive sau a altor mijloace care limitează utilizarea materialului ar trebui să fie evitate.

2) În cazul în care instituţiile culturale permit companiilor private reutilizarea materialului digitizat din domeniul public, acestea ar trebui să respecte normele Directivei 2003/98/CE privind reutilizarea informaţiilor din sectorul public.

3) Comisia Europeană ar trebui să analizeze modalităţile şi mijloacele pentru a elimina diferenţele dintre statutele drepturilor de autor ale materialelor digitizate din statele membre într-un context transfrontalier, în cazul în care

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

condiţiile de acces şi utilizare sunt standard. În principiu, procesul de digitizare simplă nu ar trebui să genereze drepturi noi.

4) Metadatele referitoare la obiectele digitizate elaborate de către instituţiile culturale ar trebui să fie disponibile pe scară largă şi libere pentru reutilizare.

Capitolul 5: Digitizarea şi accesibilitatea online a materialelor aflate sub incidenţa drepturilor de autor

5.1 Problematica

5.1.1 Drepturile de autor se referă la toate formele de exprimare – variind de la scrisori personale la materiale produse în vederea comercializării, cum sunt filmele, muzica şi cărţile, precum şi la emisiunile de radio şi de televiziune produse de companiile private şi de radiodifuziunile din sectorul public. Toate aceste tipuri de materiale sunt deţinute de instituţiile culturale din Europa.

5.1.2 Uşurinţa cu care utilizatorii de astăzi pot accesa mari motoare de căutare şi platforme şi pot găsi o ofertă copleşitoare de informaţii, cărţi, ziare, site-uri, materiale de arhivă, fotografii, muzică sau filme conduce, natural, la aşteptări din partea instituţiilor culturale. Obişnuiţi cu confortul motoarelor de căutare şi serviciile noi, aceştia se aşteaptă să găsească totul pe web. „Ceea ce nu este pe web, nu există" este motto-ul credinţei şi al comportamentului lor. Ce este pe rafturi, în arhive, în sălile de expoziţii ale instituţiilor de cultură va intra în curând în uitare, dacă nu este digitizat şi oferit alături de toate celelalte servicii de Internet.

5.1.3 Prin urmare, instituţiile culturale au încercat să digitizeze cât mai mult, în funcţie de posibilităţi. Din motive financiare şi practice, au început cu digitizarea operelor fără drepturi de autor. Evident, înainte de digitizarea lucrărilor cu drepturi de autor şi după postarea acestora pe Internet, drepturile trebuie să fie închise. Acest lucru consumă timp şi este extrem de costisitor. Ca o indicaţie, în cadrul şedinţei publice organizată de Comitet, Radiodifuziunea germană (ZDF) a estimat numărul de contracte legate de arhivele sale la trei milioane – fapt ce face, practic, imposibilă renegocierea individuală – şi a menţionat că BBC a calculat că drepturile de compensare pentru întreaga arhivă ar costa 72 de milioane de lire sterline, numai cheltuielile cu personalul.[6]

5.1.4 În prezent, editorii, producătorii de muzică, film şi de televiziune au creat oferte atractive pentru materialele obţinute digital. Ceea ce lipseşte însă este materialul cu drepturi de autor, care nu este oferit de distribuitorii respectivi şi titularii de drepturi. Există o „gaură neagră a secolului 20", în care majoritatea lucrărilor tradiţionale ale secolului trecut cad, deoarece nu sunt digitizate, sunt în afara distribuţiei şi, adesea, opere orfane.

5.1.5 Operele orfane, lucrări pentru care titularul de drepturi nu poate fi identificat sau localizat, creează o barieră în calea proiectelor de digitizare în masă. Operele orfane există în toate domeniile, text, muzică, film etc., şi numărul lor creşte în continuare. Asociaţia Cinematecilor Europene estimează că 21% dintre filmele din arhive sunt orfane, 60% dintre acestea fiind vechi de peste 60 de ani. British Library estimează că 40% din colecţiile sale cu drepturi de autor sunt orfane. Raportul apreciază că aproximativ 90% din înregistrările fotografice din instituţiile culturale din Marea Britanie sunt orfane.

5.1.6 Există un număr de studii din domeniul cultural care subliniază problemele legate de acordarea drepturilor, cu accent deosebit pe problema operelor orfane în domeniul cărţii, înregistrărilor audio şi al materialelor audiovizuale. Aşa cum a recomandat Grupul de Experţi în Biblioteci Digitale, în 2008 exista o necesitate de a crea soluţii legale pentru a aborda în mod corect acest aspect.

5.1.7 Europeana a fost înfiinţată pentru a fi o platformă pentru patrimoniul cultural al Europei. Dar o bibliotecă digitală europeană, un muzeu şi o arhivă cărora le lipsesc lucrările secolului XX sunt inutile, deoarece nu reflectă realitatea. Trebuie făcut ceva pentru a elimina acest decalaj periculos.

5.2 Consideraţii generale

5.2.1 Având în vedere diversitatea colecţiilor din instituţiile culturale, digitizarea ridică multe probleme complexe. Cu toate acestea, pentru a încuraja digitizarea patrimoniului nostru cultural în beneficiul generaţiilor viitoare, trebuie să fie abordate toate problemele ridicate de aceste tipuri diferite de lucrări.

5.2.2 Pentru a se conforma cu normele existente în legislaţia referitoare la proprietatea intelectuală, digitizarea necesită acordarea drepturilor fiecărui autor şi a drepturilor conexe. Prin urmare, mecanismele care trebuie să fie dezvoltate sunt cele care recunosc drepturile şi interesele deţinătorilor de drepturi, dar, în acelaşi timp, facilitează digitizarea, care la rândul său va duce la o mai mare inovaţie şi creativitate. Având în vedere costul acordării drepturilor, este deopotrivă în interesul public şi cel privat al societăţii europene să raţionalizeze acordarea drepturilor într-un mod corect şi echilibrat. În acest scop, orice soluţie trebuie, din punct de vedere juridic, moral şi etic, să abordeze următoarele:

5.2.2.1 Interesul deţinătorilor drepturilor de autor care au investit timp şi bani în crearea lucrărilor cu drepturi de autor şi caută să fie remuneraţi pentru investiţia făcută.

5.2.2.2 Interesele titularilor de drepturi care nu au creat niciodată o lucrare având o intenţie comercială, sau care nu au nici un interes în comercializarea ei, dorind numai să o împărtăşească şi societăţii.

5.2.2.3 Drepturile morale ale creatorului care necesită recunoaştere şi dorinţa lui ca lucrarea să fie utilizată în conformitate cu intenţia şi scopul pentru care a fost creată.

5.2.2.4 Sensibilităţile culturale, politice şi religioase care sunt reflectate în operele produse de indivizi sau comunităţi, dar care se află în afara legilor proprietăţii intelectuale legal codificate.

5.2.3 Comitetul nu a încercat să acopere întreaga problematică a drepturile de autor, dar a decis să se concentreze asupra elementelor din mandatul său: aducerea online a operelor orfane şi a celor nedifuzate. Recomandările prezentate aici acoperă doar aceste două aspecte.

5.2.4 Pentru lucrările orfane, Comitetul a mers dincolo de termenii de referinţă, luând în considerare necesitatea de a evita în viitor operele orfane şi nu doar de a recomanda o soluţie pentru operele orfane existente.

5.3 Operele orfane

5.3.1 În Parlamentul European şi în afara lui au avut loc o serie de dezbateri despre cel mai bun model pentru prelucrarea operelor orfane în Uniune Europeană. În plus, au

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

existat numeroase dezbateri în statele membre. Comitetul a definit condițiile care trebuie să fie acoperite din punct de vedere material de către un instrument european cu privire la operele orfane și implementarea acestuia în țările membre, mai degrabă decât să promoveze un model specific (excepție de la drepturile de autor, acord mutual, acordarea licențelor colective europene).

5.3.2 Comitetul consideră că:

5.3.2.1 *Un instrument juridic european trebuie să fie adoptat cât mai curând posibil*, pentru a aborda problema operelor orfane. Salută faptul că un astfel de instrument este în curs de pregătire de către Comisie și a fost anunțat în Agenda Digitală.

5.3.2.2 Pentru a fi eficient, instrumentul juridic trebuie să îndeplinească toate condițiile următorilor opt pași.

Conform acestor opt pași, instrumentul ar trebui simultan:

i) să asigure că *o soluție privind lucrul cu operele orfane există în toate statele membre*. În cazul în care nu există un instrument național, legislația națională trebuie să fie pusă în aplicare;

ii) să acopere *toate sectoarele*: text, audiovizual, arte vizuale, sunet;

iii) să asigure *recunoașterea transfrontalieră a operelor orfane*: o operă orfană recunoscută ca atare într-un stat membru, pe baza unei căutări în țara de origine, ar trebui să fie recunoscută ca orfană în Uniunea Europeană. Statul membru de origine este definit pe baza geografiei de astăzi, nu pe baza frontierelor istorice la data publicării. Dacă nu există nici o țară de origine, evident, o căutare trebuie să fie efectuată până când este găsită o soluție satisfăcătoare;

iv) să asigure *un efect transfrontalier al acestei recunoașteri*: o lucrare orfană accesibilă într-un stat membru ar trebui să fie, de asemenea, accesibilă online în toate statele membre sau chiar la nivel global;

v) să fie *compatibile cu punerea în aplicare a PPP-ului (Parteneriat Public–Privat) pentru digitizare*;

vi) să prevadă, în cazul utilizării în scop comercial, o remunerație pentru titularii de drepturi în cazul în care, după un timp, ei sunt găsiți sau se fac cunoscuți. Această remunerație poate fi păstrată într-un cont special. De asemenea, în cazul utilizării non-comerciale de către instituțiile culturale, plata unei taxe corespunzătoare poate fi de prevăzută. De exemplu, o plată unică ar putea fi avută în vedere în cazul în care munca este autorizată sub o licență colectivă extinsă și societatea colectoare trebuie să îi despăgubească pe titularii drepturilor în cazul în care sunt găsiți sau să se fac cunoscuți;

vii) să asigure *costuri rezonabile de tranzacție pentru a rezolva problema operelor orfane*, proporționale cu valoarea comercială a muncii. Acest lucru presupune, de exemplu, că o căutare a deținătorilor de drepturi ale operelor mai vechi poate fi mai puțin intensă decât pentru lucrările mai recente;

viii) să fie suportate de către baze de date informaționale, cum este sistemul Arrow, în prezent în curs de construcție. Aceste baze de date și o listă europeană a operelor considerate orfane ar trebui să fie un link la Europeana ca un punct de referință pentru patrimoniul cultural al Europei.

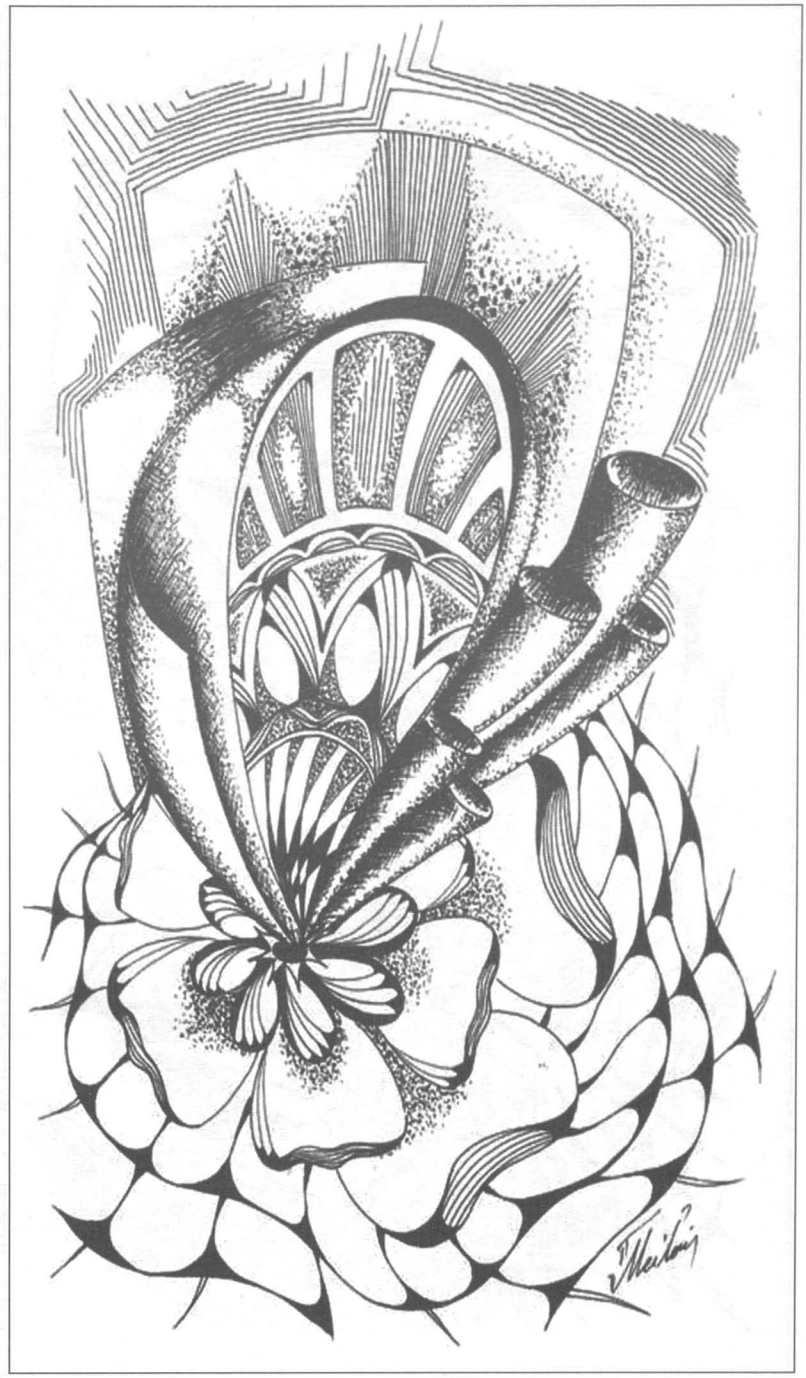

5.3.3 Protejarea operelor orfane este o preocupare principală în viitor. Pentru a evita existența operelor orfane într-un mediu în care producția creativă explodează online (de exemplu, a generat conținut), fără o indicație clară a modului de a contacta creatorul, unele forme de înregistrare ar trebui să fie luate în considerație ca o precondiție pentru o deplină exercitare a drepturilor.

5.3.4 Comitetul realizează că acest lucru ar necesita o modificare a Convenției de la Berna și a instrumentelor conexe. Membrii săi consideră că o dezbatere pe tema „reînnoirii" Convenției ar trebui să aibă loc în cadrul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale și să fie promovată de către Comisia Europeană.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

5.3.5 Soluțiile bazate pe înregistrare necesită luarea în calcul a dorinței de păstrare a confidențialității creatorilor care trebuie să fie însoțită de creșterea gradului de conștientizare în rândul creatorilor cu privire la care modul în care ei își manipulează drepturile.

5.4 Lucrările nedifuzate

5.4.1 Comitetul consideră că lucrările nedifuzate *trebuie să fie digitizate* ca parte a patrimoniul cultural digital al Europei.

5.4.2 Comitetul favorizează soluțiile care oferă acces online cât mai larg pentru utilizatori la lucrările nedifuzate.

5.4.3 Soluția trebuie să acopere toate sectoarele: text, audiovizual, arte vizuale, sunet.

5.4.4 Deținătorii de drepturi ar trebui să fie primii care să exploateze lucrările în afara distribuției.

5.4.5 Comitetul distinge trei cazuri diferite:

i) materialul este *digitizat în scopul conservării* de către instituțiile de cultură și este disponibil pentru consultare pe site;

ii) materialul este *digitizat în scopul conservării* de către instituțiile de cultură și este făcut *larg accesibil online*;

iii) materialul este *digitizat și exploatat comercial de către titularii de drepturi*. În acest caz, o copie digitală ar trebui să fie depusă la instituția culturală, care este responsabilă pentru conservarea acesteia.

5.4.6 În ceea ce privește finanțarea digitizării lucrărilor nedifuzate, Comitetul face distincție între:

i) *investiții în digitizare pentru exploatarea comercială a lucrărilor nedifuzate*. Acestea ar trebui să fie făcute, în primul rând, de către titularii de drepturi. Nu ar trebui să existe fonduri publice directe pentru digitizare în vederea exploatării comerciale. Stimulente de genul facilităților fiscale pentru părțile cu interes comercial ar putea fi avute în vedere.

ii) investițiile în digitizarea din sectorul public. În cazul în care titularii de drepturi nu digitizează lucrările nedifuzate, *digitizarea ar trebui să fie făcută cu bani publici*. Materialele digitizate ar trebui să devină liber accesibile online, în schimbul unei remunerații corespunzătoare pentru deținătorii de drepturi.

5.4.7 Punerea în aplicare – aspecte:

i) în multe cazuri, *drepturile de digitizare și de distribuție online au fost retrocedate sau au rămas creatorilor*. Prin urmare, distribuitorii nu trebuie să fie în mod automat considerați ca reprezentând titularii de drepturi. În unele cazuri, trebuie abordați agenții creatorilor;

ii) pentru a ajunge la costuri de tranzacție rezonabile pentru digitizarea lucrărilor nedifuzate, poate fi necesară *gestionarea colectivă a drepturilor celor mai vechi lucrări nedifuzate*. Acest tip de schemă ar trebui să fie susținută de legislație. Trebuie stabilit ce lucrări ar cădea sub gestiunea colectivă, care poate fi diferită de la un sector la altul;

iii) o *remunerație adecvată* pentru titularii de drepturi trebuie să fie prevăzută și deținătorii de drepturi trebuie întotdeauna *să aibă posibilitatea să opteze* pentru astfel de sisteme colective;

iv) în cazul în care deținătorii de drepturi nu exploatează materialul lor direct, colectiv sau în colaborare cu un partener privat, instituțiile culturale ar trebui să aibă *o serie de oportunități* pentru a digitiza materialul și a-l pune la dispoziție. Acest lucru ar trebui să fie susținut de legislație, de exemplu, de soluții care facilitează licențele colective.

v) ori de câte ori un material comercial nedifuzat este licențiat către instituțiile culturale, acesta ar trebui să fie *liber accesibil online*. Raționamentul este că sectorul public nu ar trebui să fie privit ca un concurent pentru distribuția comercială a lucrărilor cu drepturi de autor;

vi) ori de câte ori există posibilitatea de a alege între o soluție în cazul în care materialul este licențiat pentru biblio-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

teci şi *liber accesibil online*, şi o soluţie în cazul în care materialul este disponibil contracost, prima soluţie este de preferat;

vii) *licenţele* între instituţiile de cultură şi deţinătorii de drepturi cu privire la scoaterea în afara distribuţiei a lucrărilor online ar trebui să acopere accesul transfrontalier, cu excepţia cazului în care costul suplimentar pentru asigurarea accesului pan-european este disproporţionată;

viii) soluţiile trebuie să fie compatibile cu *punerea în aplicare a PPP pentru digitizare*;

ix) soluţiile trebuie să fie susţinute de baze de date informaţionale, cum este sistemul ARROW. Aceste baze de date şi o listă europeană a licenţelor lucrărilor nedifuzate ar trebui, de asemenea, să fi legate de Europeana.

x) trebuie, de asemenea, prevăzute *soluţii*, pentru obţinerea materialului digital al lucrărilor nedifuzate.

Principalele recomandări:

1) Un instrument juridic european pentru operele orfane trebuie să fie adoptat cât mai curând posibil şi în conformitate cu cele opt demersuri definite mai sus.

2) Pe viitor, operele orfane trebuie evitate. Unele forme ale înregistrării ar trebui să fie considerate o precondiţie pentru o deplină exercitare a drepturilor. O discuţie privind adaptarea Convenţiei de la Berna privitoare la aceasta cu scopul de a deveni compatibilă cu era digitală ar trebui să lansată în contextul Organizaţiei Mondiale a Proprietăţii Intelectuale şi promovată de către Comisia Europeană.

3) Guvernele naţionale şi Comisia Europeană ar trebui să promoveze soluţii pentru digitizarea şi promovarea accesului transfrontalier la lucrările nedifuzate, ţinând seama de principiile exprimate mai sus.

4) Deţinătorii de drepturi ar trebui să fie primii care să exploateze lucrările nedifuzate.

5) Pentru instituţiile culturale, soluţiile de acordare a licenţelor colective şi oportunităţile oferite ar trebui să fie susţinute de o legislaţie care să digitizeze şi să aducă lucrările nedifuzate online, în cazul în care titularii de drepturi şi furnizorii comerciali nu fac acest lucru.

6) Soluţii pentru operele orfane şi pentru cele nedifuzate trebuie să acopere toate sectoarele: text, audiovizual, arte vizuale, sunet.

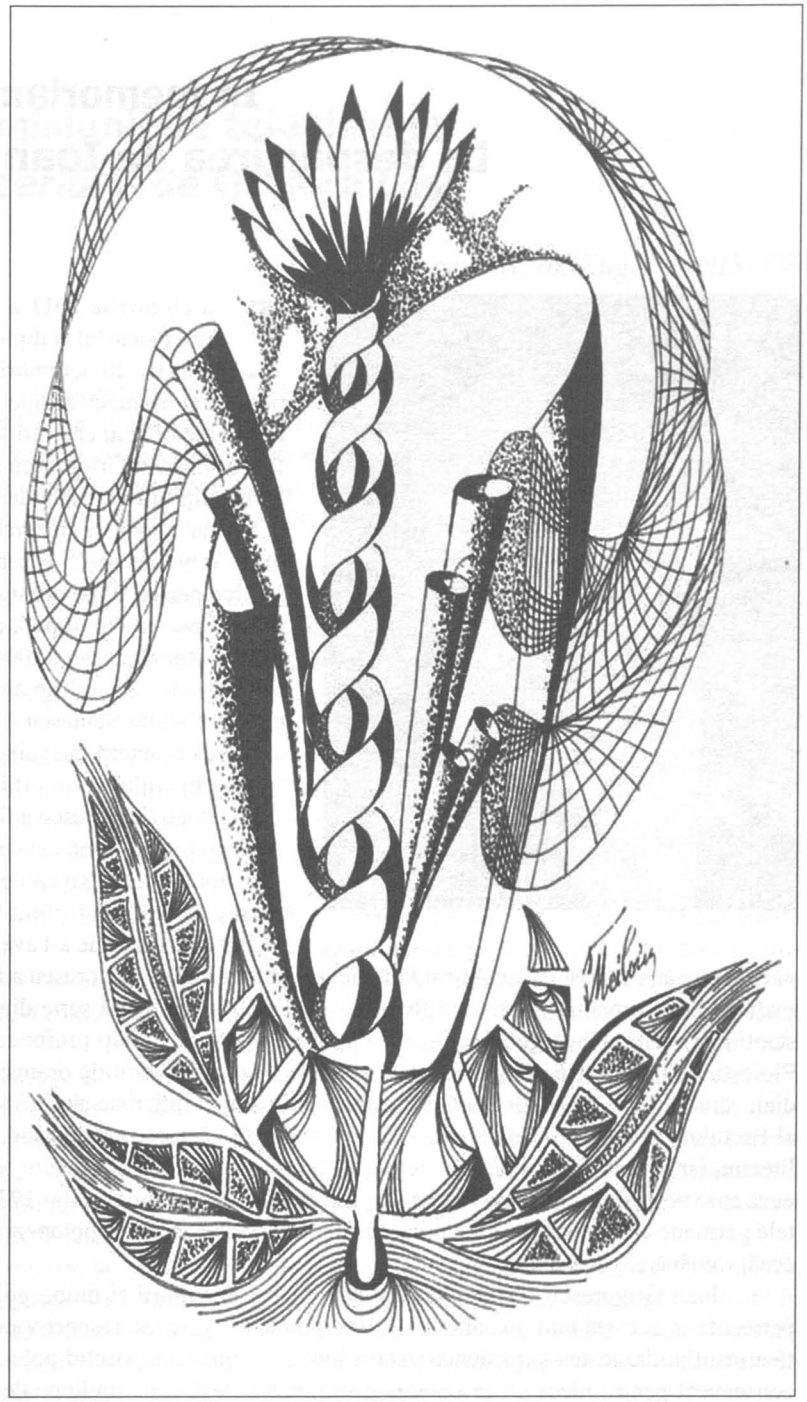

Note

1. Reuniuni ce au avut loc la următoarele date şi locaţii: 10 mai la Bruxelles, 17 iunie la Madrid, 23 iulie la Frankfurt, 31 august la Paris, 24 septembrie la Paris, 18 septembrie la Bruxelles, 25 noiembrie la Paris, 14 decembrie la Bruxelles.

2. Documente privind luările de poziţie, teleconferinţa şedinţei şi rezumatul pot fi găsite la următoarea pagină web: http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/comite_des_sages/

3. Rezultatele studiului sunt anexate la acest raport.

4. Rezultatele auditului sunt anexate la acest raport.

5. În UE, drepturile de autor durează 70 de ani după moartea autorului. După această perioadă, lucrările aparţin domeniului public.

6. http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/comite_des_sages/

Sursa: http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/reflection_group/final-report-cdS3.pdf

Traducere de Cornelia RADU
Biblioteca Metropolitana Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

In memoriam
La despărţirea de Ioan Grigorescu

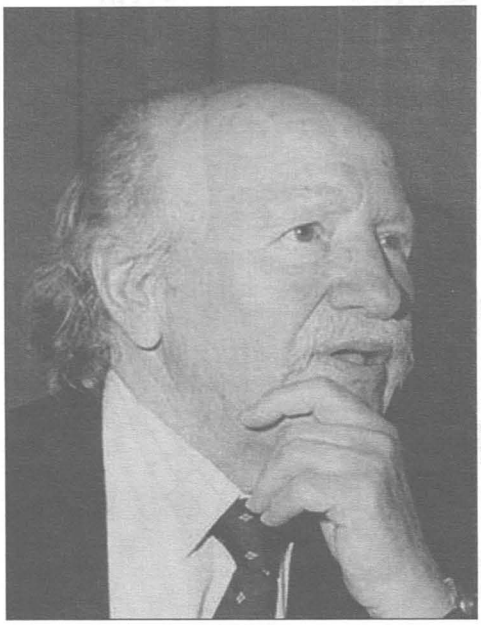

La 26 martie 2011 a trecut în eternitate scriitorul, publicistul, traducătorul, cineastul şi diplomatul român Ioan Grigorescu. Născut la Ploieşti, în ziua de 20 octombrie 1930, Ioan Grigorescu a moştenit harul de povestitor, ca şi pasiunea drumeţiei, de la tatăl său – care îi citea cu pasiune din „Ziarul ştiinţelor şi al călătoriilor". Activitatea literară, publicistică şi cinematografică a lui Ioan Grigorescu s-a desfăşurat de-a lungul unei jumătăţi de secol. A fost mulţi ani corespondent de presă, a condus revistele „Contemporanul" şi „Cinema", apoi ca vicepreşedinte al Radioteleviziunii române a iniţiat festivalul „Cerbul de Aur". A semnat 15 volume de proză, 20 de scenarii cinematografice pentru filme artistice de lungmetraj şi peste 400 de episoade ale serialului „Spectacolul lumii", pentru care în anul 2001 i s-a decernat Premiul Academiei Române. Între 2004 şi 2006 a realizat încă un serial documentar de 26 de episoade despre România, difuzat pe TVR Cultural, precum şi un film dedicat lui Nichita Stănescu (2008). La începutul acestui an au fost lansate patru volume de sinteză din suita „Spectacolul lumii", iar alte două volume vor vedea lumina tiparului în viitorul apropiat.

Ioan Grigorescu a fost o figură remarcabilă în spaţiul cultural românesc, dar mai puţină lume cunoaşte activitatea sa de diplomat. Între 1993 şi 1999, a fost ambasadorul României la Varşovia, într-o perioadă în care semnatarul rândurilor de faţă a îndeplinit funcţia de ataşat cultural al Ambasadei (1996–2000), având deci şansa de a-l avea şef direct şi a-l cunoaşte bine pe cel de care ne despărţim cu mare regret astăzi. Afirm fără nici o ezitare că Ioan Grigorescu a fost unul dintre cei mai buni şefi de misiune şi diplomaţi pe care România i-a avut în Republica Polonă, într-o lungă serie din care nu au lipsit Lucian Blaga, Aron Cotruş, Constantin Vişoianu, Gheorghe Grigorcea şi mulţi alţii. Avea afinităţi profunde cu această ţară, încă din copilărie cunoscându-i, la Ploieşti, pe unii dintre refugiaţii polonezi în România, în condiţiile dramatice ale începutului celui de Al Doilea Război Mondial, când Polonia a fost ocupată de armatele Germaniei hitleriste şi URSS, în baza înţelegerii convenite prin protocolul secret al Pactului Ribbentrop-Molotov din 23 august 1939. Despre acest episod, Ioan Grigorescu a relatat în unele din lucrările sale literare, iar în anul 1986 a realizat scenariul filmului *Trenul de aur* (*Złoty pociąg*), o coproducţie cinematografică româno-polonă care descrie drumul parcurs de tezaurul polonez, în toamna anului 1939, prin România, pentru a fi pus la adăpost de armatele germane care invadaseră Polonia. În film interpretează actori polonezi şi români şi se vorbeşte în patru limbi (polonă, franceză, română şi germană).

Ioan Grigorescu era un excelent cunoscător al culturii şi limbii polone (alături de franceză şi rusă), graţie perioadelor petrecute în această ţară, în calitate de corespondent Agerpres, respectiv publicist şi scenarist de film. Prin întreaga sa conduită a insuflat dragostea şi pasiunea pentru limba şi cultura poporului polon colaboratorilor săi din cadrul ambasadei. A militat consecvent pentru ideea că apropierea geografică şi legăturile tradiţionale statornicite de-a lungul vremii sunt factori care fac din Polonia un important partener de cooperare în domeniul economic, tehnico-ştiinţific şi cultural pentru România. Adesea vorbea despre necesitatea ca România „să calce milimetric în talpa poloneză" în ceea ce priveşte procesul reformei democratice şi cel al integrării euro-atlantice. Personal, îi sunt îndatorat considerabil ambasadorului Ioan Grigorescu pentru îndemnul încurajator şi sprijinul acordat în legătură cu realizarea unora dintre lucrările de istorie a Poloniei şi a relaţiilor româno-polone, pe care le-am publicat în decursul timpului.

Prin dispariţia lui Ioan Grigorescu, lumea literară şi presa culturală din România, dar în egală măsură toţi cei legaţi în vreun fel sau altul de problematica dezvoltării relaţiilor româno-polone suferă o ireparabilă pierdere. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Dr. Ion CONSTANTIN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ORIZONTURI

Analiza emisiunii de televiziune *La porţile ceriului* de Grigore Leşe

Lector univ. dr. Eugeniu NISTOR
Universitatea „Petru Maior", Târgu-Mureş

Emisiunea de televiziune „La porţile ceriului", realizată de Grigore Leşe, se constituie într-un studiu de caz al unei analize sintetice, selectate din largul evantai al emisiunilor din audiovizualul românesc. În acest sens, datele de conţinut sunt trecute, înregistrate şi „filtrate" prin grilele de identificare şi evaluare ale emisiunilor cu acest specific, din care, la rigoare, nu pot lipsi: canalul de difuzare, titlul şi tipul emisiunii, data şi orele difuzării, ratingul şi share-ul, analiza tehnicilor de filmare, a mesajelor transmise de realizator şi invitaţii săi, precum şi, în final, bineînţeles, un set de concluzii.

Grila de programe a postului TVR Cultural conţine, începând cu prima duminică a lunii octombrie 2006, o interesantă emisiune bilunară: *La porţile ceriului* (chiar aşa, cu această denumire voit arhaică), produsă şi prezentată de Grigore Leşe.

Aşadar, într-o duminică, din două în două săptămâni, între orele 14 – 14.30, Grigore Leşe – binecunoscutul horitor din Ţara Lăpuşului, dar şi doctorul în etnografie şi folclor şi profesorul de la Academia de Muzică din Cluj-Napoca – face „strigare peste sat", invitându-i pe iubitorii tradiţiilor noastre culturale autentice în lumea arhaică a satului românesc sau chiar şi în comunităţile româneşti răzleţite prin lume.

Duminică, 11 decembrie 2009, între orele 14 – 14.30, Grigore Leşe şi echipa sa s-au aflat în satul Albotina, o comunitate românească din Timocul bulgăresc.

În ceea ce priveşte ratingul şi gradul de popularitate ale emisiunii, acestea sunt mai greu de stabilit. Totuşi, am descoperit pe Internet un rating al altei emisiuni din ciclul *La porţile ceriului* de G. Leşe, considerat de 2,54%. Nu am putut identifica, nefiind consemnat nicăieri, dacă acest raport are în vedere numărul telespectatorilor potenţiali care privesc la televizor în timpul de difuzare a emisiunii la care ne referim şi numărul total al telespectatorilor care au acces la postul de televiziune TVR Cultural. De asemenea, este greu identificabil şi *share-ul* emisiunii, adică cota de piaţă, reprezentând distribuţia audienţei între mai multe canale de televiziune. Având în vedere că ne-am propus să analizăm o emisiune de folclor, poate că raportul ar trebui să se refere doar la distribuţia audienţei între canalul de televiziune TVR Cultural şi celelalte canale de televiziune cu acelaşi specific, cultural-folcloric (precum Etno TV şi Favorit). Oricum, tot pe Internet am descoperit „notarea" emisiunii cu media 5,00/5.

Să mai precizăm că emisiunea este precedată şi urmată de publicitate, însă în timpul desfăşurării ei nu se difuzează nici un spot publicitar! Este difuzată reclamă pentru agricultură şi mediu, şi chiar unele spoturi cu specific cultural – toate adecvate, după părerea noastră, categoriei de telespectatori care urmăresc acest gen de emisiuni, majoritatea provenind din zona rurală (sau, oricum, cu rădăcini la sat), cu pregătire medie şi, mai rar, cu studii superioare (preoţi, profesori, ingineri agronomi etc.), cam de vârsta a treia sau apropiată.

Ne aflăm în faţa unei emisiuni complexe, de divertisment cultural, care îmbină talk-show-ul cu reportajul documentar şi muzica instrumentală cu cântatul sau doinitul, peste care se suprapune comentariul bine cumpănit al prezentatorului, care este şi realizatorul emisiunii.

Aşadar, studiul nostru de caz se întâmplă astăzi, în diaspora, într-o mică „enclavă" românească – satul Albotina, din Timocul bulgăresc. Acolo, Grigore Leşe descoperă o comunitate care nu a renunţat la tradiţiile şi obiceiurile străvechi, la cântecele ei de petrecere şi de nuntă, de dor şi de jale.

Un fluieraş mai în vârstă, Pascu lu' Ştefan (în vârstă de 78 de ani), stăpânind bine şi ocarina, şi alţi câţiva instrumentişti – Asen a lu' Pavel, cu clarinetul, Goza lu' Buric, cu trompeta, şi Valeri lu' Melcu, toboşar, cu duba mare – sunt contributorii de suflet ai acestei emisiuni, realizate cu toată seriozitatea şi profesionalismul cuvenite. Să mai remarcăm că tema conservării tradiţiilor strămoşeşti este tratată, totodată, cu rigoare, iar cântecele interpretate şi dialogul, simplu şi direct, cu instrumentiştii, chiar comentariul realizatorului, determină participarea emoţională a telespectatorilor la emisiune.

Îmbinând armonia cântecului cu conversaţia liberă, realizatorul emisiunii ştie să depisteze, adânc sedimentată în memoria lui badea Pascu lu' Ştefan, fluieraşul satului, o variantă balcanică a baladei *Mioriţa*, impresionantă în felul ei sub aspect muzical, de o frumuseţe tulburătoare. Această activitate de „căutător" al comorilor folclorice accentuează nota de inedit a emisiunii lui Grigore Leşe.

La acest capitol al analizei noastre, vom recurge la caracterizări specifice audiovizualului, apelând la regulile stabilite convenţional de către practicienii din industria filmului şi televiziune, şi, în special, de către editorii de imagine – cunoscute sub denumirea generică de *gramatica audiovizualului.*

Dar să luăm pe rând utilizarea elementelor de bază ale *gramaticii de televiziune.*

Cadrul cinematografic sau *de televiziune* este utilizat, mai ales, la începutul şi sfârşitul emisiunii, când ne sunt „comunicate" împrejurările geografice ale aşezării Timocului bulgăresc, în care trăieşte de secole obştea românească.

Scena cu cadre multiple este fixată pe formaţia de instrumentişti a satului, constituită ad-hoc.

Dar nici *secvenţa*, prin derularea succesivă a mai mul-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tor scene – desfăşurate fie în uliță, fie în casa unui instrumentist din sat – nu lipseşte.

Am spus deja, anterior, că este *o emisiune cu specific de divertisment cultural*, din care nu lipsesc însă interviurile şi răspunsurile/declarațiile – care o apropie de un documentar cu temă fixată, mizând pe autenticitate şi naturalețe.

Vom elimina din start, în acest caz, orice intenționalitate a realizatorului axată pe *vox pop*.

În ccea ce priveşte preferința operatorului de televiziune pentru *încadraturi*, vom întâlni în emisiune toate tipurile de *planuri de televiziune*, începând de la planul întreg, apoi, planul mediu, prim-planul, gros planul, planul în detaliu, planul american şi planul de ansamblu.

Unghiurile de filmare ale camerelor de luat vederi sunt de preferință *unghiurile normale* (la nivelul ochilor) şi, uneori, în contra-plonjee, când reporterul se deplasează pe drum sau în natură.

Toate indiciile arată că filmarea s-a făcut cu o cameră de luat vederi *la punct fix*, că prin *panoramare* pe orizontală, de la stânga la dreapta şi invers, şi mai puțin pe verticală, s-a obținut o imagine de foarte bună calitate.

Mişcarea camerei de luat vederi – aşa-zisul *travelling* – credem că a fost utilizat cu succes atunci când realizatorul emisiunii se deplasa pe ulițele satului sau la ruinele bisericii creştine din apropiere. Iar în cazul acestei mişcări trebuie să menționăm câteva operațiuni tehnice: *transfocarea înainte* şi *înapoi* şi *schimbarea de sharf*, pentru a avea o imagine cât mai clară.

Tehnicile de editare utilizate în realizarea emisiunii *La porțile ceriului* sunt cele cunoscute pentru emisiunile care nu se transmit în direct.

În privința *manevrării timpului* în cadrul programului de editare, suntem convinşi că, prin tăierea unor secvențe sau scene, putem vorbi de *comprimarea timpului* pentru a obține efectele dorite. Dar şi aici *fotograma* chipului bătrânului Pascu lu' Ştefan sau chiar fața lui Grigore Leşe ne fac să ne gândim la utilizarea unui *cadru înghețat* sau *still*.

Mai trebuie să menționăm însă câteva trăsături ale sunetului. Credem că este un *sunet direct*, păstrând toate elementele acustice spontane ale înregistrării, fiind vorba de o emisiune de folclor cu *specific muzical* în care contează, în primul rând, naturalețea. Avem aici, pe porțiuni, şi vocea comentatorului, care vorbeşte, uneori, fără a-i fi arătată fața, despre specificul etno-folcloric întrezărit în satul românesc din Bulgaria – de parcă ar fi o *voce off* (din afara acțiunii care se derulează).

În privința *luminii*, remarcăm de îndată claritatea deosebită a imaginilor, ceea ce în limbaj de specialitate înseamnă *contrast*, *coerență* şi *calitate a luminii*, o *temperatură de culme* potrivită (standard, spre a permite reglarea monitoarelor şi a televizoarelor), precum şi o *intensitate controlată* prin sursele de lumină artificială utilizate, în totalitatea ipostazelor ei (lumina principală, lumina de contur, lumina de modelare, lumina de fundal, lumina de efect).

Analiza mesajelor utilizate de invitați sau de realizator ne pune în fața unei evidențe: fiind o emisiune din sfera celor de muzică şi divertisment, mesajul ei este mai puțin dependent de factorul timp. De altminteri, cine a văzut emisiunea *La porțile ceriului* în reluare, a putut constata că mesajele ei nu şi-au pierdut deloc prospețimea. Aşadar, deşi nu avem aici un *mesaj în timp real*, telespectatorii pot miza pe autenticitatea şi realismul lui. Fiind un reportaj documentar înregistrat anterior, mesajul transmis prin sunet şi imagine poate fi perceput şi înțeles bine numai dacă este lipsit de ambiguitate. Spuneam de miza autenticității dar, iată, aceasta este completată cu brio de *densitate* (totul se întâmplă, cu generic inițial şi final, în doar o jumătate de oră).

Din punct de vedere tehnic, o astfel de emisiune nu se poate *realiza decât în echipă*, în care, desigur, după realizatorul-reporter Grigore Leşe, rolul important al operatorului de sunet şi imagine este cât se poate de elocvent. Însă, în mod ciudat, emisiunea, chiar prin specificul ei şi prin preocupările profesionale ale realizatorului, rămâne marcată de căutările şi farmecul spontan al „descoperirilor" acestuia, de fiecare dată inedite, în zona etno-folclorică. Este aici, aşadar, *un mesaj profund personalizat*.

Concluzii

Ne-am aplecat asupra acestei emisiuni de televiziune pentru că, în complexitatea alcătuirii ei, permite o bună exemplificare (contând şi ca aplicație) a cunoştințelor dobândite în cadrul *studiului aprofundat al audiovizualului*. Aceasta, în primul rând. În al doilea rând, pentru că o considerăm o emisiune importantă şi inedită, atât în peisajul cultural românesc, cât şi în ansamblul emisiunilor culturale şi etno-folclorice de televiziune din România. Iar, în al treilea rând, în semn de stimă şi apreciere deosebită pentru faptele culturale ale realizatorului ei – Grigore Leşe! Care chiar se pricepe la această treabă, prin realizarea şi a altor emisiuni de excepție – precum *Drumurile lui Leşe* (la Radio România Actualități). Artistul este cotat pe plan internațional drept cea mai reprezentativă voce a folclorului românesc, muzica sa atât de autentică fiind promovată de prestigioase case de discuri din Franța, Elveția ş.a. Iar ceea ce este valoros trebuie recunoscut. Şi trebuie răsplătit! Noi, aici, nu am făcut altceva decât să arătăm faptele. Dar iată că unele instituții oficiale îl şi premiază. Astfel, pentru emisiunea *La portile ceriului*, TVR Cultural a obținut, în 2007, Marele Premiu la cea de-a XVII-a ediție a Galei Asociației Profesioniştilor de Televiziune din România (APTR), din juriu făcând parte importante personalități ale culturii româneşti, precum: Nicolae Breban, Lucia Hossu Longin, Ilinca Tomoroveanu, Manuela Cernat, Dan Necşulea şi Dan Pița, la concurs fiind înscrişi nu mai puțini de 160 de realizatori de televiziune şi 130 de programe. După cum, pentru aceeaşi emisiune, Grigore Leşe a obținut pe 23 martie 2009, în cadrul Galei Premiilor România Cultural, desfăşurate la Teatrul Odeon din Bucureşti, premiul pentru emisiuni culturale de televiziune.

Bibliografie

1. Mădălina Bălăşescu, *Manual de televiziune*, Editura Polirom, Iaşi, 2003.

2. Ion Stavre, *Reconstrucția societății româneşti prin audiovizual*, Editura Nemira, Bucureşti, 2004.

3. Ion Stavre, *Curs de audiovizual*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2009.

4. http://www.youtube.com/results?search_query=Grigore+Lese&search=Search

5. http://www.jurnalul.ro/articole/123483/grigore-lese:-horile-s-de-stimparare-la-omul-cu-suparare

Comunicare prezentată la Conferința „Comunicare, context, interdisciplinaritate", ediția I, Târgu-Mureş, 19 – 20 noiembrie 2010

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Artur Silvestri – 58

O bătălie câştigată, o victorie amânată: Protocronismul românesc

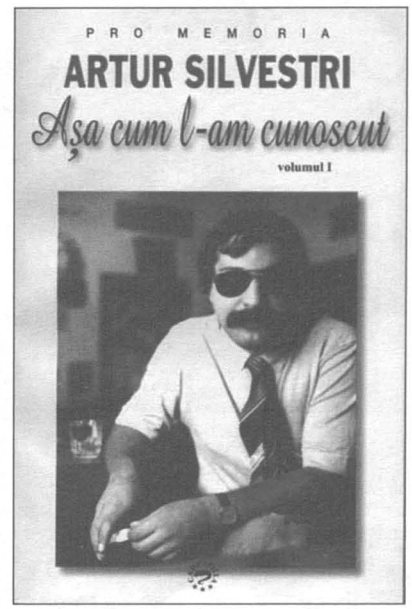

Ar fi împlinit 58 de ani (Artur Silvestri, n. 19 martie 1953 – d. 30 noiembrie 2008). Avea toate datele să rămână în istoria literaturii române drept un critic şi un istoric important. Poate ar fi ajuns chiar „noul Călinescu", după menirea profesorului Nae (Nicolae) Georgescu. A fost un cărturar, un doctrinar, un vizionar. A fost…

Numele lui Artur Silvestri rămâne legat – ca şi cele ale generaţiei din care a făcut parte, cei mai mulţi plecaţi deja în lumea umbrelor: Edgar Papu, Mihai Ungheanu, Paul Anghel – de protocronismul românesc. Pentru cititorul modern termenul nu spune mare lucru. Mai mult, în *Raportul de condamnare a comunismului*, document cvasioficial, asumat de însuşi şeful statului, se asociază protocronismul cu ceauşismul. Nimic mai neadevărat, nimic mai nedrept. Pare că avem de-a face cu o confuzie. În fapt, este vorba chiar de o *răzbunare politică*, venită peste vreme, atunci când protagoniştii acestui concept au dispărut, aşa încât nu se mai pot apăra. Asistăm şi la o mistificare – a câta, oare? – a istoriei literare şi sociale moderne. Ceea ce este trist rămâne faptul că Artur Silvestri şi întreaga sa operă culturală, clădită cu trudă şi sacrificii, este ca şi ştearsă de unele voci bine orchestrate, ce pândesc din umbră orice încercare de emancipare culturală pe temei românesc. Opinia aceasta, comunicată chiar şi indirect, cu argumente şi exemple diferite, îşi găseşte temei în opera multor intelectuali oneşti, de la istoricul literar Nae Georgescu la sociologul Ilie Bădescu. Este o realitate că anatema aruncată de adversari asupra naţionalismului românesc, în speţă asupra protocronismului, are şanse să se instituţionalizeze, să devină literă de manual. În acest caz, ca şi în celelalte evocate în acest context, opera lui Artur Silvestri riscă să fie ameninţată de negare.

Istoric vorbind, disputa între sincronism şi protocronism a devenit acută la mijlocul anilor '80 ai secolului trecut, când mai mulţi intelectuali, aparţinând unor generaţii diferite, au încercat să se desprindă de ceea ce s-ar numi *mentalitatea comunistă*, oficială şi cvasipermanentă, investigând, cu mijloacele istoriei literare, ceea ce Artur Silvestri avea să numească, folosind un termen cu totul inedit – *România Tainică.* Modelul nu avea nimic în comun cu ceauşismul practicat atunci pe faţă chiar de către detractorii de azi. În opinia lui Silvestri, întărită de mărturia lui Nae Georgescu, protocronismul este *o punere în valoare a latenţelor, o reconsiderare a valorilor clasate*.

Modelul avut în vedere de cărturarul de la „Luceafărul" era cel utilizat de Mihail Kogălniceanu în „Dacia literară": „… fieştecarele cu ideile sale, cu limba sa, cu tipul său". Treptat, campania culturală susţinută de echipa de la „Luceafărul" şi-a arătat roadele: *noua geografie literară*, gândită vizionar de Artur Silvestri, a cuprins azi zone extinse geografic, inclusiv din spaţii la care teoreticienii protocronismului nici măcar nu puteau visa.

Succesul ideii de protocronism a continuat… din păcate fără Artur Silvestri. Cu toate acestea, opera sa – inclusiv cea postumă – continuă să atragă cititori, să-i capaciteze către un anume model conceptual de *naţionalism luminat*. În spiritul acestor observaţii, dna Teodora Mândru, cu sprijinul generos al dnei Mariana Brăescu-Silvestri, văduva scriitorului, a iniţiat seria *Artur Silvestri – Aşa cum l-am cunoscut*, vol. I (2010, Ed. Carpathia, Bucureşti, 270 p. cu ilustraţii). Întâlnim, în paginile cărţii, numele unor cunoscuţi publicişti, admiratori şi prieteni apropiaţi ai lui Artur Silvestri: Ion Marin Almăşanu, Adrian Dinu Rachieru, Vasile Andru, Virgiliu Radulian, dar şi ale unor formatori de opinie de peste hotare: părintele Teodor Damian, redactorul-şef al publicaţiei new-york-eze „Lumină Lină", sau redactorul-şef şi o parte din colaboratorii săi de la revista „Agero" din Stuttgart (dl Lucian Hetco ş.a.). Tot din Germania depune o mărturie şi dr. Viorel Roman, iar despre Basarabia, Theodor Codreanu.

Mesajul transmis cititorilor de majoritatea participanţilor la acest volum colectiv este constituit din regretul de a fi pierdut – înainte de vreme – *un om mare!* O idee la care subscriem fără rezerve. (*M. N.*)

***

„Noua geografie literară, *tema lui Artur Silvestri de la* Luceafărul *(dar şi din alte publicaţii) reprezintă, în mare, chiar Liga Scriitorilor Români pe care el a susţinut-o şi a promovat-o, după 1989. Trebuie spus că omul acesta era un foarte bun organizator. Eu rămâneam uimit de marea lui putere de muncă şi de concentrare, cum reuşea să citească atât de mult, să studieze atât de intens, să călătorească în atât de multe locuri (sau să ţină legătura între atâţia intelectuali prin scrisori) – dar să şi clădească, să organizeze o întreagă reţea de colaboratori la început, apoi de prieteni, de «comilitoni», cum ne ziceam noi, pe care, apoi, să-i ţină tot timpul cu atenţie trează, în lecturi, discuţii, comentarii – într-un cuvânt, în creaţie."*

Nicolae Georgescu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Iosif Brodski: drumul de la „pierde-vară" la laureatul Nobel

Dr. Ludmila STERN

Scriitoarea Ludmila Stern este profesor la Universitatea Brandeis, SUA. Născută la Leningrad, URSS, a absolvit Facultatea de Geologie a Institutului de Mine, iar doctoratul l-a susţinut la Universitatea din acelaşi oraş. A lucrat ca geolog, conducător de proiect, iar în 1976 a emigrat în SUA. Locuieşte în Boston, Massachusetts.

A publicat şapte cărţi în rusă, două în engleză, una în italiană şi numeroase povestiri în limbile engleză şi rusă. Revistele preferate de L. Stern pentru proza scurtă sunt: „Time", „Boston Globe", „The New Yorker", „The Washington Post", „Corriere della Serra", „World Literature Today", „The Harvard Advocate", „Booklist", „Hoboe Pycckoe Слово". Săptămânal susţine la radio programul „O jumătate de ceas cu Ludmila Stern" pentru ascultătorii din SUA şi Canada. Este prezentă şi la programe de radio din Moscova, St. Petersburg sau Londra (BBC).

Cartea în care autoarea se ocupă în chip concentrat de drumul parcurs prin hărtoapele vieţii de Iosif Brodski este Brodsky: Ося, Iosif, Joseph, *care s-a bucurat de un succes neîntârziat. Cea de a doua ediţie a şi apărut la Ed. Retro, St. Petersburg, 2005, în limba rusă.*

Urmează Sub semn de patru, *Ed. Retro, St. Petersburg, 2005, ediţia a doua, în limba rusă, apoi* Dovlatov, bunul meu prieten, *Ed. Azbuca, St. Petersburg, 2005, în limba rusă. În ultimii doi ani a publicat două cărţi:* Câmpul de albăstrele, *Ed. Retro, St. Petersburg, 2009, în rusă şi engleză, şi* Poetul fără piedestal, *Ed. Vremia, Moscova, 2010, în rusă.*

În scurta enumerare a operei literare a doctorului inginer în geologie Ludmila Stern m-am limitat numai la cărţile apărute până nu demult, dar textele din periodice literare, antologii şi magazine literare rămân neamintite pentru cititorul român, multe schiţe şi povestiri de real interes. Aş aminti numai ultima nuvelă publicată în revista literară „Zvezda" (nr. 9/2010, cap. „Oameni şi destine"), intitulată Anna. *Aici, cititorul român poate afla şi despre soarta unui ofiţer şi profesor universitar român ce şi-a împărţit lumina vieţii şi negura neîmplinirii dragostei cu speranţa nestinsă şi disperarea Annei, o rusoaică din sudul Ucrainei. (F. N.)*

Sunt două versiuni ale cunoştinţei noastre: una – cea oficială, mărturisită de mulţi cunoscători; cea de a doua – cea presupusă, de nimeni confirmată. Mai întâi, cea oficială: în luna mai 1958 am fost invitată la nunta prietenei mele, Galea Dozmarova, studentă ca şi mine la Institutul de Mine din Leningrad.

Se petrecea amintita nuntă într-o odaie de 15 metri pătraţi, pe strada Kolomensk. Cei mai mulţi dintre părtaşii la eveniment erau geologi şi geofizicieni, dar printre ei erau şi poeţi din Cercul Literar Minier („Lito"). Tot acolo, în compania „minieră", atât de cunoscută mie, am băgat de seamă şi intruziunea unor noi persoane. Cu toţii să fi fost treizeci de participanţi la ceremonie, scaune – nouă sau zece. Eu am sosit târziu, aşa că toate scaunele, ca şi genunchii celor aşezaţi în aceste scaune, erau locuri ocupate. Nici pe duşumea, între scaune, n-aveai unde să te aşezi. Numai unul dintre cei nou veniţi, cel roşcovan, cu părul cârlionţat, cam de optsprezece ani, în cămaşă în carouri şi cu pantalonii de catifea tociţi, era cu genunchii încă liberi. El însă nu mi-a cedat scaunul. Mijind ochii, privea către mine şi, arătându-mi proprii săi genunchi, m-a invitat: „Vă rog, de nu vă indispune". M-am aşezat pe genunchii unui necunoscut, iar el, răsucindu-se puţin, mi-a şoptit la ureche ceva dintr-un cântec, atunci la modă.

Căutându-mi un loc să mă aşez, mi-am scos din poşetă o ţigară, iar tânărul a smuls fulgerător din mâinile unui vecin al său un băţ de chibrit, a sărit de pe scaun către mine şi voinicește a aprins chibritul de propriul fund.

Acest număr de circ i-a uimit pe toţi şi câteva mâini s-au întins cu chibrituri către tânăr: „Oska, mai ia! Mai aprinde!" Mai mulţi oaspeţi au început să-şi încerce îndemânarea, frecând chibrituri de proprii lor pantaloni, dar încercările n-aveau efectul dorit.

În seara aceea, Brodski (căci el era) se afla în vervă: tachina uşor oaspeţii, se amuza pe seama unora, şi asta cu mult succes. Invitaţii hohoteau de râs. Nu-mi amintesc nimic, dar mi s-a întipărit în memorie un gest caracteristic lui: termina de spus bancul, rămânea răvăşit, i se îmbujorau obrajii şi se apuca cu mâinile de bărbie. Această combinaţie o arăta adesea – timiditatea şi înclinarea spre tachinare erau însuşiri ale tânărului Brodski.

De la nuntă am plecat împreună cu Brodski. La Leningrad, la începutul nopţilor albe, pe la orele trei dimineaţa, cerul este luminos, de culoare liliachie. N-am mers pe jos nici o jumătate de cartier şi am zărit un taxi liber. Am oprit taxiul: „Haidem, Iosif, vă las întâi pe dumneavoastră şi apoi ajung şi eu acasă". „Păi altfel, cum?" s-a mirat el. „Altfel ar fi să mă lăsaţi mai întâi pe mine acasă". „Asta nici nu-mi venea în cap", a mârâit Brodski, urcându-se în maşină. [...]

Trăsătura determinantă a lui Iosif în acele vremuri era

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

naturaleţea desăvârşită şi libertatea comportamentală. Am credinţa că era cel mai liber om dintre noi, prietenii lui. Iar noi eram departe de a fi oameni cu mentalitate de robi. Lui Brodski i se potrivesc cuvintele cunoscute ale lui Griboedov: *„Eu cum scriu, aşa şi trăiesc – liber şi liber"*. Într-o scrisoare către prietenul său Iaşa Gordin, Brodski scrie: *„Independenţa – cel mai potrivit cuvânt în toate limbile. Chiar dacă asta te va duce la înfrângere – atunci numai tu vei suferi înfrângerea. Numai ţie îţi vei da socoteală: altfel, dracu ştie cui trebuie să-i dai socoteală."* Apărându-şi cu înverşunare propria independenţă, el apăra independenţa omului în general. În „versificare de ocazie", îi scrie lui Gordin:

E câte unul de-şi vrea viaţa,
Cât mai departe d-ăilalţi toţi.
Şi când se scoală dimineaţa,
Vrea numai tihnă şi confort.

Dar eu vă spun că e prostie,
Iar lui îi cer să-şi scuipe-n sân,
Când peste tot se tot mângâie
Cu pumni-n fălci, chiar de-s bătrâni.

Chiar dacă nu-s aşa aproape,
Ci mai încolo, îndepărtaţi,
Iar tu te lăfăi în prosoape,
Când alţi-s în nămol băgaţi. [...]

Mă puteţi întreba de unde ştiau organele poeziile lui Brodski, de vreme ce, categoric, nu-l tipăreau. Mai întâi, din samizdat. Versurile lui circulau în foi copiate. Pe ele făceau muzică şi cântau în acompaniament de chitară. Astfel el a devenit foarte cunoscut. Nonconformismul său atrăgea ca persoană şi ca poet tineretul. Pe lângă astea, Iosif, după 1958, organiza recitaluri, în principal în amfiteatrele studenţeşti. Succesul era stabil şi total. Avea o manieră fermecătoare, unică de recitare a versurilor sale, ce încânta pe ascultători. Textul se asemăna cu rugăciunea, la început părea monoton, dar creştea repede în intensitate până la hipnotism. Şi, deşi Brodski n-a scris poezii antisovietice, nu a făcut parte din comploturi şi nu a chemat la răsturnarea regimului, prin propria existenţă şi prin caracterul preocupărilor reprezenta un pericol pentru regim. Şi structurile de putere resimţeau instinctiv această ameninţare.

Toate astea nu puteau să rămână nepedepsite.

Într-o seară rece şi ploioasă, pe 29 noiembrie 1963, m-a sunat un prieten şi, fără nici o bună seara, mi-a spus: „Citeşte «Vecerka»". Şi a trântit telefonul. Am dat fuga să cumpăr ziarul „Vecernii Leningrad" şi, lângă chioşcul de presă, în ploaie, l-am desfăcut. Era tipărit acolo un articol mare, semnat de A. Jonin, Ia. Lerner şi M. Medvedev sub titlul „Trântorele de pe marginea literaturii".

(Pentru cei care au mai uitat terminologia propagandei oficiale, trântori – cei ce n-aduc nici un folos. Cei de pe marginea literaturii sunt cei ce încearcă a fi, fără a merita, literaţi.)

Iată câteva pasaje:

„Cu câţiva ani în urmă, în cercurile de pe marginea literaturii din Leningrad şi-a făcut apariţia un tânăr, ce s-a prezentat a fi făcător de versuri. Avea pe el pantaloni de catifea, în mâini – nelipsita geantă, plină de hârtii. Iarna nu purta nimic pe cap, aşa că fulgii de zăpadă îi pudrau părul roşcovan. Apropiaţii îl strigă simplu – Osia. În alte locuri, îl ridicau în ochii proprii cu numele întreg – Iosif Brodski. A trecut şi pe la cercul literar al începătorilor de la Palatul de cultură «Primul cincinal», dar în scurt timp făcătorul de versuri în pantaloni de catifea a decis că participarea la cercul literar nu-i pentru natura sa, cuprinzătoare. A început să sugereze tinerilor scriitori că instruirea în acel cerc înţepeneşte, care va să zică, actul creator, şi de aceea el, Iosif Brodski, se va căţăra de unul singur în Parnas. Ce vroia să aducă acest tinerel încrezut în literatură? Avea vreo zece poezioare, transcrise într-un caiet subţire de şcoală, şi toate aceste versuri dovedeau cât de dăunătoare sunt vederile autorului. «Cimitir», «Mor, mor...» – numai titlurile şi sunt de ajuns să se poată judeca înclinarea specifică a creaţiei lui Brodski. Versurile lui pesimiste sunt o amestecătură de decadentism, modernism şi bazaconii ordinare. Arătau jalnic caznele sărăcăcioase de imitare ale lui Brodski.

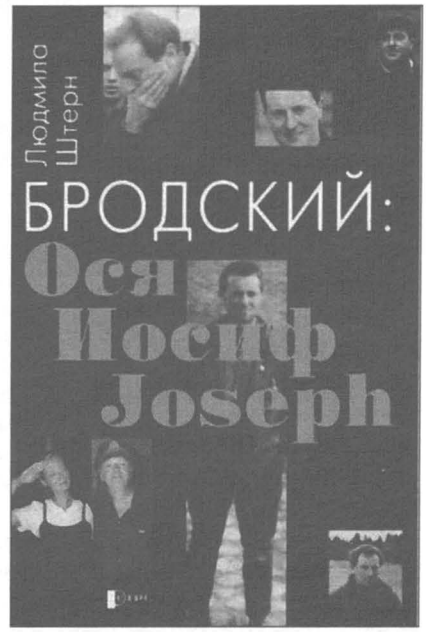

La urma urmei, nimic de sine stătător n-a putut crea: putinţele nu l-au ajutat. Dar n-am spus principalul. Exerciţiile literare ale lui Brodski nu s-au limitat la jonglerii verbale. Năstruşnicia, tematica înmormântării şi a cimitirelor reprezintă numai o parte din pasiunile «inocente» ale lui Brodski. Are strânse şi poeme, în care «credo-ul» autorului e oglindit mult mai pregnant. Cum ar fi aserţiunea: «Mi-e scumpă patria străină». Cum vedeţi, acest pigmeu se caţără pe Parnas sigur de sine. Mărturisind că «îi e scumpă patria străină», Brodski e de-a dreptul sincer. El într-adevăr nu-şi iubeşte Patria proprie şi nici nu-şi ascunde sentimentul.

Se impune încetarea dădăcirii trântorilor din marginea literaturii. Unul ca Brodski n-are ce căuta în Leningrad. Nu numai Brodski, ci şi ceilalţi ce-l înconjoară, sunt pe un drum periculos. Trântorii din marginea literaturii, cum e Brodski, trebuie să fie respinşi cu asprime. Să le piară pofta de a mai tulbura apele!

A. Jonin, Ia. Lerner, M. Medvedev"

Această zi neagră, 20 noiembrie 1963, a însemnat începutul persecuţiei lui Iosif. La două luni şi jumătate după această dată, pe 13 februarie 1964, mi-aşteptam oaspeţii. Trebuia să vină şi Iosif şi să-l aducă şi pe Serioja Slonimski, astăzi celebrul compozitor, care locuia pe Splaiul Griboedov, la jumătate distanţă de la mine la Brodski. Acasă la mine, oaspeţii obosiseră aşteptând, iar ei nu mai soseau. Am dat tefefon la Iosif. Tatăl său, Alexandr Ivanovici, mi-a spus că Osia a plecat demult. L-am sunat pe Slonimski. Serioja mi-a

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

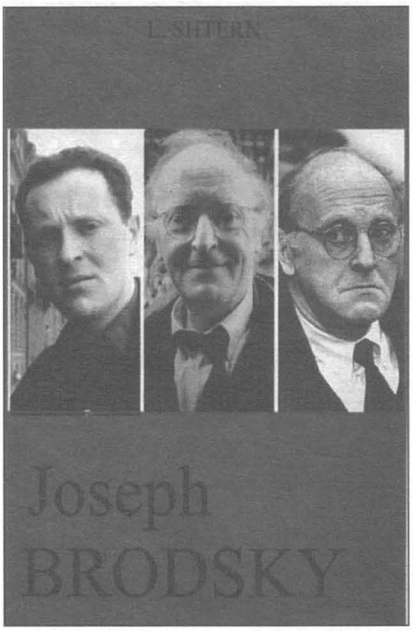

spus că Iosif n-a sosit încă, şi nu ştie dacă să-l mai aştepte. S-a hotărât: nu-l mai aşteaptă.

Brodski n-a mai apărut, iar după miezul nopţii a sunat Alexandr Ivanovici ca să ne spună că Osia e arestat şi că se află la secţia de miliţie Dzerjinski. [...]

Faptul că Brodski era frământat de gândul dacă să plece sau nu din ţară, îl cunoşteam din ianuarie 1972. Rămânerea lui în ţară nu însemna şi siguranţă pentru el. Deşi primise chemare din Israel, nu a întreprins nimic concret ca să plece. În orice caz, nu a depus dosarul de plecare la Secţia de evidenţe şi vize de la Miliţie.

Mi-amintesc dezbaterile noastre de la bucătărie „pe de o parte" şi „pe de altă parte". Într-o zi spunea că aici se sufocă şi amuţeşte, în altă zi – că *acolo*, fiind fără mediul vital al limbii ruse şi, pierzând apa vie, va amuţi. „Ştiţi, să auzi limba în tramvai, la baia publică, la berărie. Iar acolo ai numai limba pe care ai dus-o cu tine. Asta pentru că poetul nu poate trăi fără mediul lingvistic..." Şi aşa a lungit-o până la jumătatea lunii mai.

Între 22 şi 30 mai 1974 avea să aibă loc vizita oficială a lui Richard Nixon în URSS. Se ştia că preşedintele american soseşte cu o listă de dizidenţi şi de cetăţeni indezirabili puterii, a căror soartă intenţionează s-o discute cu Brejnev. În listă figura şi Brodski.

Citaţia la organele KGB, unde i se „propunea" s-o şteargă, l-a luat prin surprindere. Era evident că vor să scape de el până soseşte Nixon. Pentru pregătire i-au dat două săptămâni. Dimineaţa devreme, pe 4 iunie 1972, pregătindu-se să plece la aeroportul „Pulcovo", viitorul, cel de al cincilea laureat al premiului Nobel din literatura rusă (Bunin, Şolohov, Pasternak, Soljeniţîn, Brodski) îi scria lui Brejnev o scrisoare-bilanţ a vieţii lui în Rusia.

„Stimate Leonid Ilici, părăsind Rusia nu din proprie dorinţă, fapt pesemne cunoscut de Dvs., vă adresez rugămintea, drept ce mi-l conferă conştiinţa fermă că tot ce am dat prin muncă literară în cei 15 ani slujeşte şi încă va sluji numai gloriei culturii ruse, şi la nimic altceva.

Eu aparţin culturii ruse, sunt parte din ea, şi nici o schimbare a locului nu poate avea înrâurire asupra rezultatului final. Limba e un lucru mult mai vechi şi mai iminent decât statul. Eu aparţin limbii ruse, iar în ce priveşte statul, potrivit cu vederile mele, măsura patriotismului unui scriitor este dată de cum scrie el în limba poporului, în mijlocul căruia el trăieşte, şi nu de jurămintele strigate din tribună.

Încetând să fiu cetăţean al URSS, eu nu încetez să fiu poet rus. Am convingerea că mă voi întoarce; poeţii totdeauna se întorc; în carne şi oase sau pe hârtie. Eu cred şi într-una şi într-alta. Oamenii au trecut de vârsta când avea dreptate cel puternic. Singura îndreptăţire – blândeţea. De la răutate, de la mânie, de la ură – fie ele denumite ca fiind întemeiate – nimeni nu are de câştigat. Noi toţi suntem la fel condamnaţi: la moarte. Am să mor şi eu, cel ce scrie aceste rânduri, veţi muri şi Dumneavoastră, cei ce le citiţi. Dar rămân faptele noastre, dar şi ele se vor nărui. De aceea, nimeni nu va trebui să-l împiedice pe altul să-şi facă treaba. Condiţiile de existenţă sunt prea grele, ca să mai fie şi încâlcite.

Rămân cu convingerea că nu am nici o vină faţă de Patrie. Dimpotrivă, eu gândesc că am dreptate. În orice caz, chiar dacă poporului meu nu-i face trebuinţă trupul meu, sufletul meu încă îi va fi de folos." [...]

Brodski a trăit în America 23 de ani. Soarta sa, cu un viraj neverosimil, l-a ridicat la înălţimea inaccesibilă a gloriei, care este rar dată să fie atinsă de poeţi în viaţă. A primit Premiul MacArthur pentru genii, a devenit doctor honoris causa al mai multor universităţi americane şi europene, a devenit primul străin care a ocupat postul de poet-laureat al Bibliotecii Congresului. A primit Ordinul Francez „Legiunea de Onoare" şi, în sfârşit, în 1987, Premiul Nobel pentru Literatură.

Când era întrebat adesea în interviuri de către ziarişti despre persecuţia din Uniune, îl cuprindea supărarea. Nu putea suporta gândul că onoarea nu i-ar fi adusă de munca sa literară, ci ar reprezenta compensarea persecuţiei din patrie....

Acum aş vrea să răspund la întrebări, pe care încă nu mi le-aţi adresat, dar inevitabil apar. Cum ştiţi, pe Ostap Bender al lui Ilf şi Petrov invariabil îl întrebau: „De ce în magazine nu-i ulei de floarea soarelui şi nu sunteţi evreu?"

1. Brodski a fost evreu, a fost botezat, dacă da, de ce?

Brodski nu a fost botezat. Dar a fost atât de frământat de chipul lui Hristos, încât aproape totdeauna de Crăciun scria poezii despre Iisus Hristos. Şi totdeauna despre copilul, şi niciodată despre Mântuitorul matur. Cred că se vedea pe sine în copilul-Hristos, pe care lumea crudă l-a persecutat.

2. De ce n-a fost niciodată la Ierusalim?

3. De ce nu s-a întors în Rusia? O ura?

Dragostea lui, dacă nu pentru Rusia, cel puţin pentru Leningrad, ne-o dovedesc Stanţele oraşului, scrise de Brodski la vârsta de 22 de ani.

Prezentare şi traducere din limba rusă
de dr. ing. Florea NEAGU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Relaţiile dintre România şi Republica Moldova. Actualitate şi perspective

În organizarea Fundaţiei Europene Titulescu, a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti şi Asociaţiei Culturale Pro Basarabia şi Bucovina, cu prilejul împlinirii a 93 de ani de la Unirea Basarabiei cu patria mamă, în ziua de 28 martie 2011, la Casa Titulescu din Bucureşti a avut loc dezbaterea pe tema *Relaţiile dintre România şi Republica Moldova. Actualitate şi perspective*, cu participarea unor istorici, cadre didactice şi cercetători, ca şi reprezentanţi ai mass media. Dezbaterea a fost moderată de ambasadorul Mihai Roşianu, directorul Centrului de Studii Strategice din cadrul Fundaţiei Titulescu, fiind de faţă şi directorul executiv al acesteia, dr. George Potra. Ca invitat special al reuniunii, conf. univ. dr. Nicolae Ciubotaru, de la Universitatea de Stat „Ion Creangă" din Chişinău, a făcut o amplă expunere asupra evenimentelor din primăvara anului 1918, care au culminat cu hotărârea istorică a Sfatului Ţării, din 27 martie, privind Unirea Basarabiei cu România. În continuare, vorbitorul a făcut o paralelă între evenimentele din anii 1917–1918 şi evoluţiile curente din Republica Moldova, accentuând asupra modului în care este perceput trecutul istoric comun al românilor de pe ambele maluri ale Prutului de către tânăra generaţie. Au luat cuvântul apoi ambasadorul Ion M. Anghel, dr. Ion Constantin, prof. univ. dr. Viorica Moisuc, prof. univ. dr. Radu Vergatti, dr. Traian Pleşca, scriitorul Aristide Buzuloiu ş.a., care au făcut completări cu diverse aspecte asupra subiectului abordat, discuţiile căpătând un viu caracter, nefiind lipsite şi unele opinii divergente. Pe ansamblu, s-a desprins ideea că actuala coaliţie guvernamentală majoritară a Alianţei Integrării Europene 2 este orientată spre apropierea tot mai clară a Republicii Moldova de lumea valorilor occidentale, iar un rol esenţial asupra procesului de democratizare şi a perspectivei apropierii relaţiilor dintre românii de pe cele două maluri ale Prutului îl va avea tânăra generaţie. Din expunerile şi intervenţiile făcute în cursul dezbaterilor s-a degajat încrederea că reorientarea dezvoltării strategice pe un vector preponderent european va schimba în bine situaţia în care se află Republica Moldova. În relaţia cu Uniunea Europeană, Republica Moldova are nevoie să îşi aprofundeze raporturile de parteneriat, construite cu fiecare dintre ţări pe aceleaşi principii de respect şi avantaje egale.

Cu acest prilej a fost prezentat participanţilor la masa rotundă proiectul Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, *Făuritorii unităţii naţionale – Seria Basarabia*, constând în editarea unor monografii şi volume de documente referitoare la viaţa şi activitatea marilor corifei ai luptei naţionale pentru Basarabia. La standul organizat la Casa Titulescu, alături de alte publicaţii apărute la Editura Biblioteca Bucureştilor, au fost expuse şi puse la dispoziţia participanţilor volumele realizate până în prezent în cadrul acestui proiect: Ion Constantin, Ion Negrei, *Pantelimon Halippa tribun al Basarabiei*, Ion Constantin, *Pantelimon Halippa neînfricat pentru Basarabia* şi Ion Constantin, *Gherman Pântea între mit şi realitate*, volume publicate în anii 2009 şi 2010. Aşa cum am subliniat şi în cursul intervenţiei la dezbatere, pe lângă mobilul strict ştiinţific, lucrările consacrate acestor personalităţi ale istoriei naţionale ar putea furniza răspunsuri sau explicaţii la multe dintre dilemele şi frământările actuale legate de existenţa celor două state româneşti şi viitorul acestora.

Dr. Ion CONSTANTIN

AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE

Ion CONSTANTIN, *Metropolitan Library of Bucharest*

Mihail DIACONESCU, *"Spiru Haret" University of Bucharest*

Solomon MARCUS, *Romanian Academy*

Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*

Eugeniu NISTOR, *"Petru Maior" University of Târgu-Mureş*

Ludmila STERN, *Brandeis University, Massachusetts, USA*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită şi electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spaţiu de un rând şi jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoţite de bibliografie, precum şi de un rezumat şi cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicţionarului Ortografic, Ortoepic şi Morfologic al Limbii Române*, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Redacţia îşi rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertenţelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Sursele imaginilor: pp. 9, 13, 16: redacţia „B.B."; pp. 10, 13, 14, 15, 18, 21, 22, 25, 26, 27: Albumul *Tudor Meiloiu în chipuri*, foto de Mihai Preda, text de Mariela Vanu; p. 28: http://blogulmaresaluluicrai.blogspot.com/2011/04/ioan-grigorescu-gasit-insfarsit.html; p. 32: Autoarea; p. 38: Autorul; coperta II: Academia Română, *Dicţionarul General al Literaturii Române*, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 2004, p. 183; coperta III: http://www.filmreference.com/images/sjff_02_img0889.jpg; coperta IV: Laurenţiu Damian, *Elisabeta Bostan sau Unde eşti copilărie?*, Editura Meridiane, Buc., 1996.

Sursele citatelor: coperta II: Mircea Anghelescu, *Introducere în opera lui Petre Ispirescu*, Editura Minerva, Buc., 1987, pp. 72-73; coperta III: Almanah „Cinema", 1981, pp. 92-93; coperta IV: Laurenţiu Damian, *Elisabeta Bostan sau Unde eşti copilărie?*, pp. 57-58.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CATALOG

Mircea Eliade: 13 martie 1907 – 22 aprilie 1986

Mircea ELIADE, *Drumul spre centru*
Antologie alcătuită de Gabriel Liiceanu şi Andrei Pleşu
Editura Univers, Bucureşti, 1991, 608 p.

Toţi sîntem de acord că ceea ce interesează cunoaşterea umană nu sînt faptele *– ci faptul. Poţi privi o mie de plante, fără să înţelegi „faptul" esenţial vieţii vegetale. Poţi citi o mie de documente despre Revoluţia Franceză, fără să te apropii cu un singur pas de acest „fapt" fără pereche în istoria europeană.*

Dar cum alegem, *din milioanele de fapte acele cîteva fapte esenţiale? Cum obţinem un „fapt" dintr-o mie de documente, cum îl transformăm în act de cunoaştere? Şi apoi, se mai pune o întrebare: alegem noi şi* transformăm *noi, întotdeauna, dintr-un milion de fapte un singur „fapt" semnificativ – sau acest „fapt" este, în el însuşi, calitativ deosebit de milionul de fapte care îl precede şi îl întrece?*

Mircea ELIADE, *Meşterul Manole*
Ediţie şi note de Magda Ursache şi Petru Ursache, studiu introductiv de Petru Ursache
Editura Junimea, Iaşi, 1992, 336 p.

Elementul dramatic al legendei Meşterului Manole – zidirea propriei sale soţii – îl regăsim, e drept, sporadic şi cu o scăzută intensitate (ca să nu mai vorbim de valoare poetică) şi în alte regiuni. Meşterul din Winneburg îşi clădeşte în zid propria fiică. Sartori aminteşte şi o legendă chineză. Majoritatea legendelor, după cum se ştie, se întîlnesc însă în sud-estul Europei. În ceea ce priveşte celălalt amănunt al baladei româneşti – pedepsirea meşterului de către domn, pentru că s-a lăudat că e în stare să ridice o mănăstire mult mai frumoasă – îl întîlnim în legenda cavalerului de Uchtenhagen, care ameninţă de la început pe meşter că-l va zidi dacă nu va face cel mai frumos castel ce-i stă în putinţă.

Mircea ELIADE, *Proză fantastică, I, Domnişoara Christina*
Ediţie şi postfaţă de Eugen Simion, Editura Moldova, Iaşi, 1994, 408 p.

Andronic nu mai murmura nici un cuvânt. Aştepta şi el. Lumina lunii se apropia de tălpi. Dacă începe vreo vrajă?... Dorina rămăsese cu ochii la el, ca şi cum nu şi-ar fi dat seama că e trează. Orice s-ar fi întâmplat acum n-ar mai fi mirat-o. Ca în vis, orice întâlnire, orice absurditate, toate i se păreau firesti. Pe ea nu o va atinge nimeni, nu-i va putea face nimeni nici un rău – ca în vis...

Şi atât de firesc intrase şarpele în odaie, strecurându-se printre picioarele lor, încât nimeni nu se sperie. Un gol adânc, în coşul pieptului, atât.

Era un şarpe mare şi sur, care înainta cu grijă, parcă dezmorţindu-şi inelele. Se târa greoi, ridicând foarte uşor capul şi plecându-şi-l repede pe podea, ca şi cum ar fi căutat o urmă.

Mircea ELIADE, *Fragmentarium*
Editura Humanitas, Bucureşti, 1994, 191 p.

Cîţi mari scriitori ai lumii au lucrat într-adevăr în ceasurile lor de „Har"? Afară doar de cîţiva poeţi – de un Shelley bunăoară – majoritatea scriitorilor au scris pe apucate şi la întîmplare. Unii cînd n-au avut bani, alţii cînd le cereau regii sau editorii, alţii sub impulsul ambiţiei, geloziei sau neurasteniei. Nietzsche a scris de foarte multe ori „inspirat" – dar „inspiraţia" aceasta patetică şi vertiginoasă este cu totul altceva decît starea de calm şi plenitudine a „înţelegerii". Eu nu spun că producţia lor – provocată de foame, ambiţie, nevoie sau neurastenie – nu este egală cu geniul sau talentul acestor mari scriitori. Cred însă că un imens număr de pagini geniale au fost „sacrificate" neantului; că foarte multe cărţi care puteau fi scrise n-au fost nici măcar începute. Cred, într-un cuvînt, că fiecare mare scriitor al lumii a „sacrificat" cel puţin un fragment genial neantului, refuzînd să formuleze un gînd sau să însemne o poemă hărăzită într-un ceas de plenitudine.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mircea ELIADE, *De la Zalmoxis la Genghis-han*
Studii comparative despre religiile şi folclorul Daciei şi Europei Orientale
Traducere de Maria Ivănescu şi Cezar Ivănescu
Editura Humanitas, Bucureşti, 1995, 271 p.

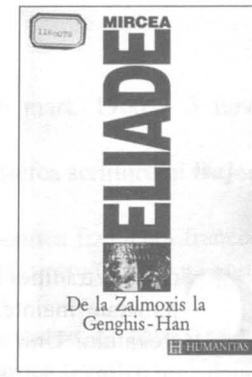

Dacă vrem să vorbim de „continuitate", ea trebuie căutată la un nivel mai adînc decît cel circumscris de istoria geto-dacilor, a daco-romanilor şi a descendenţilor lor, românii. Căci cultul lui Zalmoxis, de exemplu, la fel ca şi miturile, simbolurile şi ritualurile care stau la baza folclorului religios al românilor, îşi au rădăcinile într-o lume de valori spirituale care precede apariţia marilor civilizaţii ale Orientului Apropiat Antic şi ale Mediteranei. Ceea ce nu vrea să spună, totuşi, că toate concepţiile religioase ale geto-dacilor sînt cel puţin „contemporane" cu cele pe care le descifrăm în tradiţiile populare româneşti. S-ar putea ca un obicei agrar din zilele noastre să fie mai arhaic decît, de exemplu, cultul lui Zalmoxis.

Mircea ELIADE, *Noaptea de Sânziene*
Postfaţă de acad. Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, 571 p.

Însă adevăratul roman – şi cel mai bun – în Noaptea de Sânziene *este cel mitic. Mitic şi erotic. L-am lăsat înadins la urmă pentru că, fără cunoaşterea fundalului istoric, el nu se poate înţelege. Cu el revenim la tema esenţială a naraţiunii lui Eliade şi la mitul pe care vrea acum să-l sugereze: mitul tristanian, mitul căutării erotice. Ne întoarcem, în acest caz, la drama unor tineri intelectuali care vor să-şi învingă condiţia existenţială şi să trăiască în alt timp şi după alte reguli. Drama lor s-ar putea formula cu o propoziţie cunoscută din Camil Petrescu. Căci, în loc de idei, personajele lui Mircea Eliade* văd mituri. *Vor să vadă mituri, să se iniţieze în mistere, să cunoască miracole, să intre în ritmurile cosmice.* (acad. Eugen Simion)

Mircea ELIADE, *Memorii, 1907–1960*
Ediţie revăzută şi indice de Mircea Handoca, Editura Humanitas, Bucureşti, 2004, 559 p.

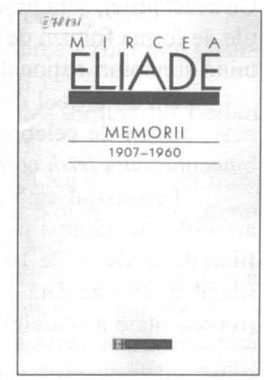

Spre deosebire de majoritatea tinerilor, nu credeam că generaţia mea avea destin politic, aşa cum avusese generaţia războiului şi cum speram că vor avea generaţiile care vor veni după noi. Destinul nostru era exclusiv cultural. Aveam să răspundem la o singură întrebare: suntem sau nu capabili de o cultură majoră – sau suntem condamnaţi să producem, ca până în 1916, o cultură de tip provincial, traversată meteoric, la răstimpuri, de genii solitare ca Eminescu, Hasdeu, Iorga?

ELIADE • CULIANU, *Dicţionar al religiilor*
Cu colaborarea lui H.S. Wiesner
Ediţie nouă, traducere din limba franceză de Dan Petrescu
Editura Polirom, Iaşi, 2007, 447 p.

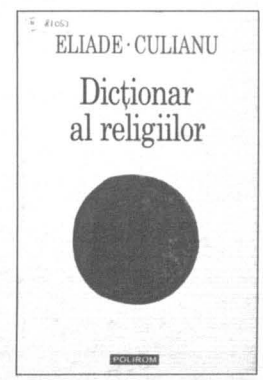

Toate religiile sînt hărţi ale minţii omeneşti. De ce au religiile atît de multe lucruri în comun? Pentru că oricare două hărţi ale minţii omeneşti trebuie în mod necesar să se suprapună, măcar într-un colţ. Cu cît aceste hărţi sînt mai întinse, cu atît au ele mai multe în comun. Religii precum creştinismul şi budismul, bazate pe instituţii monastice care au eliberat de grijile zilnice numeroase minţi omeneşti, făcîndu-le să mediteze timp îndelungat, mii de ani, tind să creeze hărţi complexe ale realităţii, care coincid în multe privinţe. Unitatea fundamentală a umanităţii nu constă într-o unitate de concepţii *sau* soluţii, *ci în unitatea* operaţiunilor *minţii omeneşti.* (Ioan Petru Culianu)

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Comunicarea Colecţiilor al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Sfântul Patrick şi trifoiul norocos

Dr. Marian NENCESCU

Conform tradiţiei instituită de Regina Victoria cu mai bine de un secol şi jumătate înainte, pe 17 martie (de ziua Sfântului Patrick), Suverana Regatului Unit oferă regimentului ei irlandez (*The Irish Guards*) un buchet de trifoi (*shamrock*). Totodată, familia regală, ostaşii, dar şi populaţia de rând poartă la butonieră tradiţionala frunză lobată. Tradiţia s-a păstrat cu sfinţenie, astfel că azi, din Piaţa Trafalgar, din Londra, până în Montserat (Caraibe), SUA sau provinciile canadiene Newfoundland şi Labrador, iar mai nou inclusiv în ţări prietene, precum România, irlandezii şi amicii lor arborează culoarea verde, prezentă peste tot, de la vestimentaţie, alimente şi băuturi, până la ornamente stradale, mergând până la colorarea în verde a apei râurilor sau fântânilor urbane.

Odată cu primul pahar de bere *Guiness* – un alt simbol irlandez celebru – frunza de la butonieră este aruncată peste umăr, iar irlandezii veritabili capătă dezlegare deplină la băutură – deşi sărbătoarea cade întotdeauna în post – cheful incluzând golirea până la ultima picătură a celebrului „St. Patrick's pot", un carcalete gigantic. Parada ce însoţeşte petrecerea este un amestec bizar de măşti, *body-painting*, accesorii fanteziste supradimensionate – peruci, pălării, ochelari – toate de culoarea spanacului. Tradiţionalul *show* planetar durează minim trei zile, uneori chiar şi cinci zile, iar oficiali ai statului irlandez obişnuiesc să se deplaseze în zone cât mai diverse pentru a încuraja tradiţia naţională. Cu acest prilej, sunt promovate intens *trifoiul*, *crucea celtică* (având extremităţile de forma frunzei de trifoi), *harfa*, *inelul irlandez* şi *spiriduşul*, toate constituind simboluri naţionale venerate de irlandezi.

Un alt articol de export nelipsit de peste 250 de ani este şi berea Guiness, alături de celebrele *cocktail*-uri (obligatoriu, de culoarea verde), ca şi binecunoscuta *Irish coffee*, îmbunătăţită cu alcool.

Personajul emblematic al manifestării rămâne Sfântul Patrick, patronul spiritual al Irlandei, deşi nu face parte dintre apostoli, cu atât mai puţin dintre sfinţii creştini. Legenda spune că era originar din Britania (născut în jurul anului 385 d.Ch.), fiind de la vârsta de 16 ani răpit de irlandezi şi folosit ca sclav. Bântuit de fervoare religioasă, Patrick se întoarce pe pământ irlandez, de astă dată ca misionar creştin, având un apostolat de peste 30 de ani. Meritul său este de a converti Crucea Celtă (reprezentare a soarelui păgân) într-un simbol creştin. Pentru a se face înţeles de localnici, Patrick a ales *trifoiul* ca model al Sfintei Treimi. Numit şi „Luminatorul Irlandei", Sfântul Patrick (stins din viaţă la 17 martie 461 d.Ch.) este considerat cel mai important sfânt local, asociat în conştiinţa poporului irlandez cu un apostol. În România, Patrick are ca echivalent pe mentorul creştin Patriciu (substantiv derivat din latinescul *pater* – părinte; la Roma senatorii erau numiţi şi *pater patrias* sau *patricieni*, demnitari cu funcţii înalte în stat).

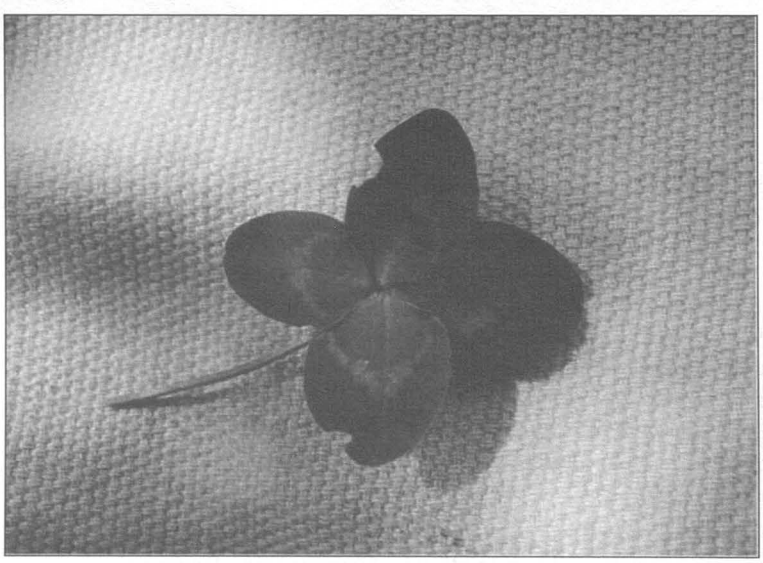

În toată lumea creştin-orientală patronime precum Patrikios, Patrichie etc. sunt atribuite celor ce îndeplinesc demnităţi publice. Derivate lexicale frecvente sunt: *patriarh*, *patron* sau vetustul *patrician*. Numele feminin de Patricia este, de asemenea, frecvent atribuit în spaţiul european. Sensul originar al cuvântului trimite la *părinte*, *preot* sau, mai direct, *evanghelizator*, calitatea principală a Sfântului Patrick.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR

martie 2011

♦ 1 martie 1906. 105 ani de la editarea, la Iaşi, a primului număr al revistei **„Viaţa Românească“**

♦ 1 martie 1906. 105 ani de la moartea lui **José María de Pereda**, scriitor spaniol (6 febr. 1833 – 1 mart. 1906)

♦ 1 martie 1926. 85 de ani de la naşterea prozatorului **Viniciu Gafiţa**

♦ 1 martie 1931. 80 de ani de la naşterea regizoarei **Elisabeta Bostan**

♦ 1 martie 1931. 80 de ani de la naşterea sculptorului **Pavel Mercea**

♦ 2 martie 1716. 295 de ani de la apariţia lucrării ***Descriptio Moldaviae*** **de Dimitrie Cantemir**

♦ 3 martie 1906. 105 ani de la naşterea lui **Artur Lundkvist**, poet, prozator, critic literar suedez (3 mart. 1906 – 11 dec. 1991)

♦ 4 martie 1991. 20 de ani de la moartea scriitorului **Ion Lăncrănjan** (13 aug. 1928 – 4 mart. 1991)

♦ 4 martie 1876. 135 de ani de la naşterea poetului francez **Léon Paul Fargue** (4 mart. 1876 – 24 nov. 1947)

♦ 6 martie 1866. 145 de ani de la naşterea compozitorului, dirijorului, folcloristului **Dumitru Georgescu-Kiriac** (6 mart. 1866 – 8 ian. 1928)

♦ 6 martie 1806. 205 ani de la naşterea poetei engleze **Elizabeth Barrett Browning** (6 mart. 1806 – 29 iun. 1861)

♦ 6 martie 1926. 85 de ani de la naşterea regizorului polonez **Andrzej Wajda**

♦ 8 martie. **Ziua Naţiunilor Unite pentru Drepturile Femeilor şi Pace Internaţională**

♦ 8 martie 1931. 80 de ani de la naşterea scriitorului, istoricului **Gelcu Maksutovici**, preşedinte al Uniunii Culturale a Albanezilor din România

♦ 9 martie 1906. 105 ani de la naşterea scriitorului, traducătorului **Radu Boureanu** (9 martie 1906 – 5 sept. 1997)

♦ 9 martie 1961. 50 de ani de la moartea scriitorului **Cezar Petrescu** (1 dec. 1892 – 9 mart. 1961)

♦ 9 martie 1966. 45 de ani de la moartea arhitectului **Duiliu Marcu** (23 mart. 1885 – 9 mart. 1966)

♦ 10 martie 1856. 155 de ani de la naşterea scriitorului **Petre Dulfu** (10 mart. 1856 – 31 oct. 1953)

♦ 10 martie 1936. 75 de ani de la moartea criticului şi istoricului literar **Garabet Ibrăileanu** (23 mai 1871 – 10 mart. 1936)

♦ 12 martie 1941. 70 de ani de la naşterea istoricului literar **Mircea Anghelescu**

♦ 12 martie 1966. 45 de ani de la moartea pictorului **Victor Brauner** (15 iun. 1903 – 12 mart. 1966)

♦ 13 martie 1881. 130 de ani de la naşterea actorului **Tony Bulandra** (13 mart. 1881 – 5 apr. 1943)

♦ 13 martie 1916. 95 de ani de la naşterea actriţei **Cella Dima** (13 mart. 1916 – 4 mart. 2000)

♦ 13 martie 1936. 75 de ani de la premiera absolută, la Opera Mare din Paris, a lucrării ***Oedip*** de George Enescu

♦ 13 martie 1976. 35 de ani de la moartea scriitorului, traducătorului **Sergiu Dan** (29 dec. 1903 – 13 mart. 1976)

♦ 16 martie 1906. 105 ani de la naşterea lui **Francisco Ayala García-Duarte**, scriitor spaniol (16 mart. 1906 – 3 nov. 2009)

♦ 16 martie 1936. 75 de ani de la naşterea scriitorului **Bujor Nedelcovici**

♦ 17 martie 1956. 55 de ani de la moartea fizicienei franceze **Irène Joliot-Curie**, Premiul Nobel pentru Chimie pe anul 1935 (12 sept. 1897 – 17 mart. 1956)

♦ 18 martie 1906. 105 ani de la efectuarea, de către Traian Vuia, a **primului zbor din lume cu un aparat mai greu decât aerul**

♦ 18 martie 1921. 90 de ani de la naşterea lui **Bartolomeu Anania**, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Mitropolit al Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului (18 mart. 1921 – 31 ian. 2011)

♦ 18 martie 1926. 85 de ani de la naşterea criticului şi istoricului literar **Romul Munteanu** (18 mart. 1926 – 17 mart. 2011)

♦ 18 martie 1946. 65 de ani de la naşterea pictorului, graficianului **Sorin Dumitrescu**

♦ 20 martie. **Ziua Internaţională a Francofoniei**

♦ 20 martie 1831. 180 de ani de la naşterea pictorului şi graficianului **Theodor Aman** (20 mart. 1831 – 19 aug. 1891)

♦ 20 martie 1906. 105 ani de la moartea lui **Vasile Pogor**, poet, prozator, director al revistei „Convorbiri literare“ (20 aug. 1833 – 20 mart. 1906)

♦ 21 martie. **Ziua Internaţională a Poeziei**

♦ 21 martie 1886. 125 de ani de la naşterea scriitorului **George Topârceanu** (21 mart. 1886 – 7 mai 1937)

♦ 21 martie 1921. 90 de ani de la naşterea scriitorului **Traian Coşovei** (21 mart. 1921 – 16 iul. 1993)

♦ 23 martie 1881. 130 de ani de la naşterea scriitorului francez **Roger Martin du Gard**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1937 (23 mart. 1881 – 22 aug. 1958)

♦ 24 martie 1926. 85 de ani de la naşterea scriitorului italian **Dario Fo**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1997

♦ 25 martie 1881. 130 de ani de la naşterea compozitorului maghiar **Béla Bartók** (25 mart. 1881 – 26 sept. 1945)

♦ 26 martie 1931. 80 de ani de la naşterea scriitorului **Mircea Ivănescu**

♦ 27 martie. **Ziua Mondială a Teatrului**

♦ 27 martie 1936. 75 de ani de la naşterea pictorului **Nicolae Drăguşin**

♦ 28 martie 1881. 130 de ani de la moartea compozitorului rus **Modest Petrovici Musorgski** (15 mart. 1839 – 28 mart. 1881)

♦ 28 martie 1926. 85 de ani de la naşterea pictorului **Mihai Horea**

♦ 28 martie 1936. 75 de ani de la naşterea scriitorului peruan **Mario Vargas Llosa**

♦ 29 martie 1941. 70 de ani de la naşterea poetei **Constanţa Buzea**

♦ 31 martie 1906. 105 ani de la naşterea fizicianului japonez **Sin-Itiro Tomonaga**, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1965 (31 mart. 1906 – 8 iul. 1979)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspicies of*
Asociaţiei Bibliotecarilor şi Documentariştilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul ştiinţific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)
Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*
Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Acad. Gheorghe MIHĂILĂ, *Romanian Academy*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*
Acad. Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUŢESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-şef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-şef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacţional / *Editorial Board*
Secretar de redacţie / *Editorial Secretary*: Iulia MACARIE
Florin PREDA, Dr. Julieta ROTARU, Radu VLĂDUŢ

Redacţia şi Administraţia / *Office and Administration*
01354, Bucureşti, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
E-mail: rbb@bmms.ro
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Această publicaţie poate fi reprodusă, sub orice formă şi prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză şi franceză,
şi publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internaţional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză şi franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE *including contributions in English and French.*

ISSN 1454–0487

TIPAR: COPERTEX

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

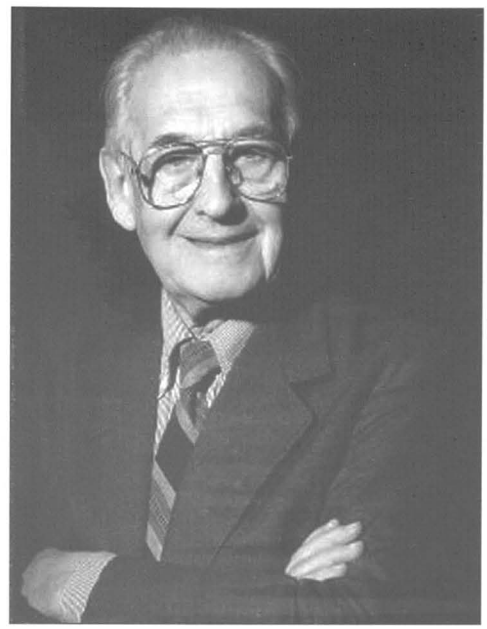

ANDRZEJ WAJDA

– 85 de ani –

„O generație contaminată de moarte", astfel își numește cineastul polonez generația căreia îi aparține, reluînd o formulare a scriitorului Tadeusz Barowski, „o generație cu totul aparte, produs al istoriei țării noastre din anii războiului și care a văzut lucruri atît de îngrozitoare încît totul li se citea pe chip..."

Această obsesie a morții resimțită ca individ este convertită de regizorul Wajda în întrebarea neliniștitoare care, într-o formă sau alta, va reveni în majoritatea filmelor pe care le-a semnat: prin ce se definește omul în fața istoriei? Prin opțiunile sale, vine răspunsul din patru puncte cardinale ale creației, cineastul operînd aici cu nuanțe ce exprimă complexitatea, caracterul nu de puține ori contradictoriu, refuzat maniheismului în raporturile individului cu istoria. Suportul opțiunii îl constituie înțelegerea la timp și pînă la capăt a mișcărilor vizibile, dar și a celor interioare ale istoriei. Cine amînă ori cine nu are curajul discernerii, „cui îi bate ceasul", cine se mai lasă legănat de false iluzii, plătește totul, ca pe o vină tragică. Poate nu întîmplător eroii primelor filme ale lui Wajda, tineri nevoiți să aleagă înainte de a fi avut vreme să-și contureze o biografie personală, sînt confruntați, aproape violent, cu eșecul, ca și cum autorul ar dori să arunce întrebarea: vor mai avea tăria să ia totul de la capăt?

Magda MIHĂILESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ELISABETA BOSTAN

– 80 de ani –

Elisabeta Bostan şi-a proiectat pe ecran o lume a ei, într-o viziune personală, spuneam – romantică, o viziune care a fost simultan îmbrăţişată atât de scenarist, cât şi de compozitor sau producător. Mai mult, realizatoarea a fost consecventă în filmele ei cu această lume. Ea nu a părăsit genul care a lansat-o, nu a făcut film după film acceptând orice scenariu – şi ocazii au fost destule. Şi rămânerea „pe teritoriu" nu cred că s-a datorat prudenţei. Eu cred că regizoarea nu ar fi putut să facă decât aceste filme. Nu putea să fie ea însăşi, decât înconjurată de muzică, basm, sensibilitate, copii frumoşi, adevăruri de o simplitate uneori dezarmantă şi de formula tonică a „binelui care învinge". Astfel, Elisabeta Bostan este un autor de cinema…

Într-o lume plină de convulsii şi suferinţă, filmele Elisabetei Bostan readuc în prim-plan inocenţa, candoarea unei vârste şi acea „reîntoarcere la natură", adică la natura celor mai frumoase sentimente. Este unul dintre puţinii realizatori care se poate opune cu întreaga ei operă violenţei acestui sfârşit de secol.

Laurenţiu DAMIAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro